

MINISTERSTWO EDUKACJI
i NAUKI

Ewa Kawczyńska-Kielbasa

Prowadzenie rachunkowości bankowej 412[01].Z3.02

Poradnik dla ucznia

Wydawca

**Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy
Radom 2005**

Recenzenci:

mgr inż. Leonia Jadzewicz

mgr Krystyna Kielan

Opracowanie redakcyjne:

Katarzyna Maćkowska

Konsultacja:

mgr inż. Maria Majewska

Korekta:

Joanna Iwanowska

Edyta Kozieł

Poradnik stanowi obudowę dydaktyczną programu jednostki modułowej 412[01].Z3.02 Prowadzenie rachunkowości bankowej zawartego w modułowym programie nauczania dla zawodu technik rachunkowości.

Wydawca

Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom 2005

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	4
2. Wymagania wstępne	5
3. Cele kształcenia	6
4. Materiał nauczania	7
4.1. System bankowy	7
4.1.1. Materiał nauczania	7
4.1.2. Pytania sprawdzające	10
4.1.3. Ćwiczenia	10
4.1.4. Sprawdzian postępów	12
4.2. Organizacja rachunkowości bankowej	12
4.2.1. Materiał nauczania	12
4.2.2. Pytania sprawdzające	15
4.2.3. Ćwiczenia	15
4.2.4. Sprawdzian postępów	17
4.3. Aktywa i pasywa banku	17
4.3.1. Materiał nauczania	17
4.3.2. Pytania sprawdzające	24
4.3.3. Ćwiczenia	25
4.3.4. Sprawdzian postępów	29
4.4. Operacje z bankiem centralnym i podmiotami finansowymi	29
4.4.1. Materiał nauczania	29
4.4.2. Pytania sprawdzające	38
4.4.3. Ćwiczenia	38
4.4.4. Sprawdzian postępów	42
4.5. Operacje z podmiotami niefinansowymi	42
4.5.1. Materiał nauczania	42
4.5.2. Pytania sprawdzające	47
4.5.3. Ćwiczenia	48
4.5.4. Sprawdzian postępów	51
4.6. Papiery wartościowe	52
4.6.1. Materiał nauczania	52
4.6.2. Pytania sprawdzające	59
4.6.3. Ćwiczenia	59
4.6.4. Sprawdzian postępów	63
4.7. Koszty i przychody banku	63
4.7.1. Materiał nauczania	63
4.7.2. Pytania sprawdzające	69
4.7.3. Ćwiczenia	69
4.7.4. Sprawdzian postępów	72
4.8. Ewidencja pozabilansowa	72
4.8.1. Materiał nauczania	72
4.8.2. Pytania sprawdzające	74
4.8.3. Ćwiczenia	74
4.8.4. Sprawdzian postępów	76
4.9. Sprawozdawczość finansowa banku	76
4.9.1. Materiał nauczania	76
4.9.2. Pytania sprawdzające	83

4.9.3. Ćwiczenia	84
4.9.4. Sprawdzian postępów	87
4.10. Elementy analizy finansowej banku	88
4.10.1. Materiał nauczania	88
4.10.2. Pytania sprawdzające	90
4.10.3. Ćwiczenia	91
4.10.4. Sprawdzian postępów	92
5. Sprawdzian osiągnięć	93
6. Literatura	101

1. WPROWADZENIE

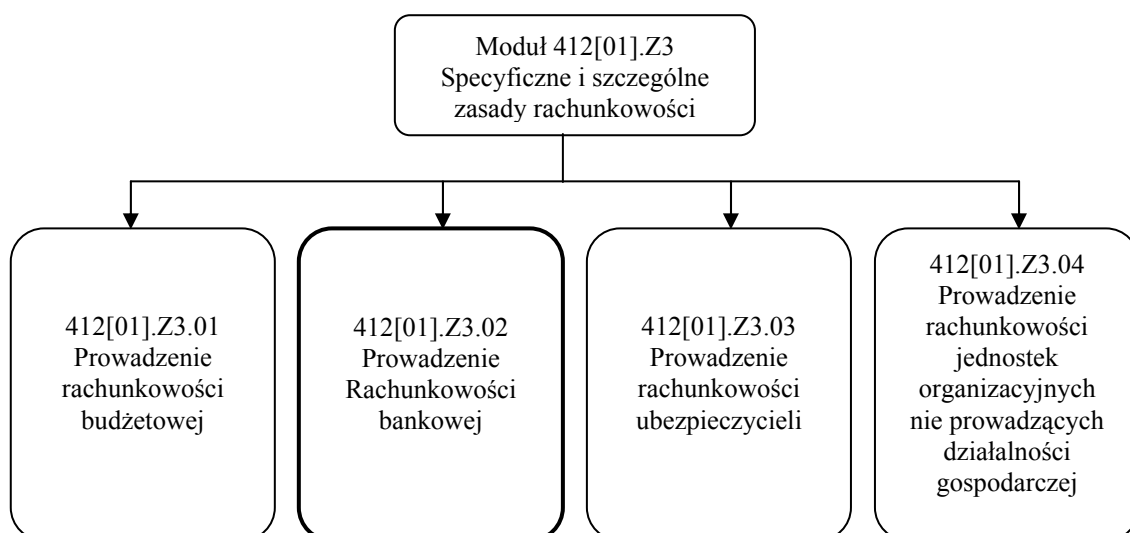
Poradnik będzie Ci pomocny w przyswajaniu wiedzy o podstawach rachunkowości bankowej i poznaniu specyfiki rachunkowości bankowej, zakładając znajomość podstawowych pojęć i zasad rachunkowości.

W poradniku zamieszczono:

- wymagania wstępne, w których wyszczególniono jakie umiejętności powinien posiadać uczeń przed przystąpieniem do realizacji jednostki modułowej,
- cele kształcenia, pokazują jakie umiejętności uczeń opanuje po przeprowadzeniu procesu kształcenia,
- materiał nauczania, w którym zawarte są niezbędne treści teoretyczne, aby poznać podstawy rachunkowości bankowej (budowę planu kont, sposób ewidencji bankowych operacji gospodarczych, sprawozdawczość finansową banku, elementy analizy finansowej banku),
- pytania sprawdzające, które umożliwią ocenę przygotowania do wykonania ćwiczeń potwierdzających nabycie umiejętności,
- ćwiczenia do samodzielnego rozwiązania zawierające: polecenie, sposób wykonania oraz opis niezbędnych materiałów do wykonania ćwiczenia, niektóre z ćwiczeń mogą wymagać pomocy nauczyciela,
- sprawdzian postępów, który pomoże ocenić poziom wiedzy po wykonaniu ćwiczeń,
- sprawdzian osiągnięć, znajdujący się po zrealizowaniu wszystkich tematów jednostki modułowej pozwalający ocenić poziom nabytych umiejętności w procesie kształcenia danej jednostki modułowej,
- wykaz literatury.

Zamiarem autorki było napisanie poradnika, który może służyć jako materiał dydaktyczny do nauczania jednostki modułowej – prowadzenie rachunkowości bankowej.

Schemat układu jednostek modułowych

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Przystępując do realizacji programu jednostki modułowej powinieneś umieć:

- korzystać z różnych źródeł informacji,
- korzystać z ustawy o rachunkowości,
- znać zasady rachunkowości,
- znać zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- sporządzać podstawowe dokumenty księgowe,
- znać budowę i funkcjonowanie kont księgowych,
- poprawiać błędy księgowe,
- posługiwać się terminologią z zakresu rachunkowości, finansów, sprawozdawczości,
- wykorzystać poznane zasady ewidencji, wyceny, metod amortyzacji omówione w module „Ewidencja księgowa działalności przedsiębiorstwa”, które są jednakowe także dla specyfiki banku,
- znać pojęcie inwentaryzacji, metod przeprowadzania, sposobu rozliczeń,
- posługiwać się programami komputerowymi operacyjnymi i użytkowymi.

3. CELE KSZTAŁCENIA

W wyniku realizacji programu jednostki modułowej powinieneś umieć:

- scharakteryzować system bankowy,
- określić prawne podstawy funkcjonowania systemu bankowego,
- scharakteryzować narzędzia oddziaływania banku centralnego na banki komercyjne,
- rozróżnić czynności bankowe,
- określić przedmiot i funkcje rachunkowości bankowej,
- wycenić składniki bilansowe banku,
- zastosować klasyfikacje podmiotową i przedmiotową w rachunkowości bankowej,
- sklasyfikować należności,
- zaewidencjonować operacje bankowe z zastosowaniem bankowego planu kont,
- scharakteryzować aktywa trwałe w banku i ich strukturę,
- wycenić i ewidencjonować rzeczowe aktywa trwałe w banku,
- zaewidencjonować operacje z podmiotami finansowymi i niefinansowymi,
- sklasyfikować i ewidencjonować kredyty dla podmiotów niefinansowych,
- zaewidencjonować depozyty bieżące i terminowe,
- zaewidencjonować operacje z jednostkami rządowymi i samorządowymi,
- sklasyfikować i wycenić papiery wartościowe,
- zaewidencjonować operacje papierami wartościowymi,
- zaewidencjonować rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe,
- zaewidencjonować operacje różne,
- sklasyfikować i ewidencjonować kapitały własne,
- sklasyfikować i ewidencjonować przychody i koszty z działalności bankowej,
- sklasyfikować i ewidencjonować pozostałe przychody i koszty z działalności operacyjnej oraz zyski i straty nadzwyczajne,
- zaewidencjonować podatek dochodowy,
- ustalić i ewidencjonować wynik finansowy i jego podział,
- ustalić elementy pozycji pozabilansowych,
- określić zakres sprawozdawczości finansowej banków i jej odbiorców,
- sporządzić sprawozdanie finansowe banku,
- obliczyć i zinterpretować współczynnik wypłacalności banku oraz ocenić efektywność działania banku.

4. MATERIAŁ NAUCZANIA

4.1. System bankowy

4.1.1. Materiał nauczania

System bankowy stanowi ogniwo systemu finansowego. Funkcjonuje w strukturze dwuszczeblowej poprzez Narodowy Bank Polski (NBP) i banki komercyjne.

Podstawą prawną systemu bankowego jest ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe oraz ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim.

Realizowana polityka pieniężno-kredytowa w ramach systemu bankowego ukierunkowana jest na:

- utrzymanie stałego poziomu cen,
- utrzymywanie pożądanego poziomu podaży pieniądza,
- kształtowanie stóp %,
- usprawnianie rozliczeń gotówkowych i bezgotówkowych,
- stosowanie systemu preferencji kredytowych,
- stosowanie systemu poręczeń i gwarancji dla małych podmiotów gospodarczych,
- utworzenie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

Głównym podmiotem systemu bankowego jest NBP – centralny bank emisyjny (ostateczne źródło dostarczania środków płatniczych w celu zapewnienia bieżącej płynności i utrzymania rezerw).

Do głównych zadań NBP należy:

- organizowanie rozliczeń pieniężnych,
- prowadzenie gospodarki rezerwami,
- organizowanie obrotu walutami i dewizami,
- bankowa obsługa budżetu państwa,
- refinansowanie działalności banków komercyjnych,
- kształtowanie warunków niezbędnych do rozwoju systemu bankowego,
- kształtowanie polityki pieniężnej,
- współpraca z międzynarodowymi instytucjami finansowymi,
- emitowanie znaków pieniężnych.

Organami NBP są:

- Prezes NBP – powoływany przez Sejm, na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na okres 6 lat, może tę funkcję sprawować nie dłużej niż dwie kadencje,
- Rada Polityki Pieniężnej – ustala założenia polityki pieniężnej, wysokość stóp procentowych, zasady i stopy rezerw obowiązkowych, zatwierdza plan finansowy NBP, sprawdza działalność NBP, przyjmuje roczne sprawozdania NBP, dokonuje oceny działalności NBP, ustala zasady rachunkowości NBP,
- Zarząd NBP – pełni funkcje wykonawcze: realizuje uchwały Rady Polityki Pieniężnej, udziela bankom upoważnień do wykonywania czynności obrotu dewizowego, realizuje zadania z zakresu polityki pieniężnej, nadzoruje operacje otwartego rynku.

Bank centralny w stosunku do banków komercyjnych włada instrumentami nadzoru:

- przymusu bezpośredniego – wydawanie licencji, wyznaczanie limitów kredytów preferencyjnych, wyznaczanie norm ostrożnościowych, ustalanie stopy rezerwy obowiązkowej,

- propozycji transakcji, z których banki komercyjne mogą dobrowolnie korzystać – operacje otwartego rynku, ustalanie stopy kredytu redyskontowego, lombardowego, działanie w zakresie kursów walut obcych.

Operacje otwartego rynku - to transakcje dokonywane z inicjatywy banku centralnego z bankami komercyjnymi. Obejmują one warunkową i bezwarunkową sprzedaż lub kupno papierów wartościowych lub dewiz, a także emisje własnych papierów dłużnych banku centralnego. Równoważą popyt i podaż środków utrzymywanych przez banki komercyjne w banku centralnym. Obecnie operacje otwartego rynku przeprowadzane przez Narodowy Bank Polski polegają na emisji własnych papierów dłużnych (7-dniowych bonów pieniężnych), których minimalna rentowność jest równa stopie referencyjnej (minimalne oprocentowanie operacji) wyznaczonej przez Radę Polityki Pieniężnej. Polityka otwartego rynku, polega także na przeprowadzaniu operacji dewizowych typu swap – kupno dewiz lub walut z natychmiastową dostawą, przy jednoczesnej umowie sprzedaży tych dewiz w określonym terminie, po uzgodnionym kursie.

Rezerwa obowiązkowa - jest wyrażona w złotych część środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych i uzyskanych ze sprzedaży papierów wartościowych oraz innych środków przyjętych przez banki, podlegających zwrotowi, z wyjątkiem środków przyjętych od innego banku krajowego, a także pozyskanych z zagranicy na co najmniej 2 lata. Rezerwa obowiązkowa utrzymywana jest na rachunkach w NBP. Wysokość stopy rezerwy obowiązkowej ustala Rada Polityki Pieniężnej. Od 31 października 2003 r. stopa rezerwy obowiązkowej wynosi 3,5% dla wszystkich rodzajów depozytów. Od 30 września 2003 r. wszystkie banki pomniejszają naliczoną rezerwę obowiązkową o równowartość 500 tys. euro. Środki rezerwy obowiązkowej od 1 maja 2004 r. są oprocentowane. W razie nieodprowadzenia rezerwy obowiązkowej w terminie bank płaci odsetki karne.

Wskaźnik i wartość rezerw obowiązkowych określa granice kreacji pieniądza. Można to zapisać formułą:

$$r = \frac{Rw}{D}, \quad \text{gdzie: } r - \text{wskaźnik rezerw obowiązkowych,}$$

$$Rw - \text{wartość rezerw gotówkowych,}$$

$$D - \text{wkłady na żądanie.}$$

Wartość kreowanego kredytu może wynosić maksymalnie (K): $K = Rw - (Rw \cdot r)$.

Kreowany przez system pieniądź (akcja kredytowa) stanowi wielokrotność wolnych rezerw gotówkowych. Zależy to od poziomu wskaźnika rezerw obowiązkowych, który to wskaźnik określa wysokość mnożnika kreacji pieniądza (m):

$$m = \frac{1}{r}, \quad \text{np.: } r = 3,5\% \quad m = \frac{1}{0,035} = 28,6$$

Oznacza to, że przy stopie rezerw 3,5% można zwiększyć wkłady na żądanie o 28,6 razy.

Operacje kredytowo-depozytowe prowadzone są z bankami komercyjnymi z ich inicjatywy. Są to: kredyt lombardowy oraz lokaty terminowe banków w NBP (depozyt na koniec dnia). Operacje kredytowo-depozytowe NBP wpływają na wysokość stóp procentowych na rynku pieniężnym, których górną granicę stanowi oprocentowanie kredytu lombardowego, a dolną - oprocentowanie depozytu w NBP. NBP udziela bankom kredytu lombardowego pod zastaw skarbowych papierów wartościowych. Kredyt ten umożliwia im pokrywanie krótkookresowych niedoborów płynności. Udzielany jest na następujących zasadach:

zastawem są skarbowe papiery wartościowe, a wysokość kredytu nie może przekroczyć 80% ich wartości nominalnej,

termin spłaty kredytu przypada w następnym dniu operacyjnym po dniu jego udzielenia, warunkiem udzielenia kredytu jest uprzednia spłata wcześniej zaciągniętego kredytu.

Narodowy Bank Polski oferuje też bankom możliwość składania krótkookresowego (jednodniowego) depozytu w banku centralnym. Lokaty przyjmowane są do końca dnia operacyjnego, a zwrot kwoty depozytu wraz z należnymi odsetkami następuje w kolejnym dniu operacyjnym. Lokaty są oprocentowane według stopy zmiennej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej (stopy depozytowej).

Lokaty terminowe w NBP pozwalają bankom komercyjnym na zagospodarowanie nadwyżek płynnych środków. W efekcie przeciwdziałają spadkowi krótkookresowych stóp na rynku międzybankowym poniżej stopy depozytowej.

Działania w zakresie polityki kursów - od 12 kwietnia 2000 r. kurs złotego jest kursem płynnym i nie podlega żadnym ograniczeniom. Bank centralny nie stawia sobie za cel określenia z góry poziomu kursu złotego do innych walut. Zastrzega sobie jednak prawo do interwencji, o ile uzna je za konieczne do realizacji celu inflacyjnego.

Wstępując do Unii Europejskiej, Polska zobowiązała się, że przystąpi do strefy euro. W przyszłości złoty zostanie zatem zastąpiony wspólną walutą europejską, a politykę pieniężną będzie kształtował Europejski Bank Centralny.

Jednym z warunków przystąpienia do strefy euro jest spełnienie kryterium stabilności kursu walutowego. Dlatego w okresie poprzedzającym przyjęcie euro kurs złotego do euro zostanie, na co najmniej dwa lata, usztywniony w ramach systemu kursowego ERM II (ang. Exchange Rate Mechanism II). Oznacza to, że w tym czasie Narodowy Bank Polski będzie utrzymywał rynkowy kurs złotego wobec euro w przedziale dopuszczalnych wahań w stosunku do ustalonego kursu centralnego.

Drugim podmiotem systemu bankowego są banki komercyjne. Ich działalność opiera się na zasadach konkurencyjności, komercjalizmu i samofinansowania.

Bank – to osoba prawna, utworzona na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki pieniężne powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym.

Banki komercyjne mogą być tworzone w formie spółek akcyjnych, banków spółdzielczych, banków państwowych.

Czynności banków komercyjnych można zakwalifikować do trzech grup operacji:

- operacje czynne (aktywne) – dotyczą aktywów banku (należności), są podstawowym źródłem przychodów, obejmują: udzielanie kredytów, poręczeń, gwarancji, lokowanie środków pieniężnych, zakup papierów wartościowych, faktoring, dyskonto weksli, skupowanie wierzytelności,
- operacje bierne (pasywne) - dotyczą pasywów banku (zobowiązań), zmierzają do pozyskania środków pieniężnych, aby zwiększyć możliwości kredytowe banku, wymagają kosztów: gromadzenie depozytów od podmiotów finansowych i niefinansowych, zaciąganie kredytu w banku centralnym, emisja własnych akcji oraz papierów dłużnych,
- operacje pośredniczące (usługowe) – polegają na prowadzeniu rozliczeń pieniężnych na zlecenia klientów, rachunków bankowych, obsługi bankomatowej, są zarówno źródłem osiągania przychodów jak i ponoszenia kosztów.

Banki komercyjne najczęściej są bankami uniwersalnymi, wykonującymi wszystkie czynności bankowe, ale rozwój systemu bankowego doprowadził do wyodrębnienia grup banków komercyjnych, np.: banków handlowych, hipotecznych, spółdzielczych, kas oszczędnościowo-kredytowych.

W chwili pojawienia się na rynku pieniężnym banków prywatnych został utworzony Bankowy Fundusz Gwarancyjny, który jest obowiązkowym systemem gwarantowania powierzonych bankom środków pieniężnych. Działa od 1995 r., ma charakter powszechny – banki dokonują obowiązkowych odprowadzeń.

Działanie banku wiąże się z funkcjonowaniem rynku pieniężnego, kredytowego i kapitałowego.

Rynek pieniężny – jest rynkiem handlu walorami krótkoterminowymi, takimi jak: weksle, bony skarbowe, certyfikaty depozytowe, lokaty, pożyczki międzybankowe. Charakteryzuje się wysokim stopniem płynności. Uczestnikami rynku pieniężnego są: banki, instytucje finansowe, duże korporacje oraz przedsiębiorstwa.

Rynek kredytowy – dotyczy transakcji między bankami a klientami o różnej zdolności kredytowej, mającymi ograniczony dostęp do źródeł finansowania na rynku kapitałowym i pieniężnym. Dotyczy to małych i średnich przedsiębiorstw.

Rynek kapitałowy - jest rynkiem handlu walorami długoterminowymi, wyrażającymi prawo własności, których termin zwrotu jest dłuższy niż rok: akcje, udziały. Uczestnikami są: banki, giełda papierów wartościowych, przedsiębiorstwa maklerskie, brokerskie, inwestorzy.

4.1.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jakie są zdania NBP?
2. Jakie są zadania Rady polityki pieniężnej?
3. Jakie są instrumenty oddziaływania NBP na banki komercyjne?
4. Jakie operacje przeprowadzają banki komercyjne?
5. W jakich obszarach rynkowych działają banki komercyjne?

4.1.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Oblicz stopę rezerwy obowiązkowej.

Wartość wolnych rezerw gotówkowych w banku komercyjnym wynosi 5 000 000 zł., maksymalny kredyt jaki może udzielić bank 3 000 000 zł.

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) obliczyć stopę rezerwy obowiązkowej z zastosowaniem wzorów zawartych w poradniku,
- 4) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 5) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.1 niniejszego poradnika,
- kalkulator,
- zeszyt przedmiotowy

Ćwiczenie 2

Stopy rezerw.

Wkłady na żądanie wynoszą 92 000 000 zł. Stopy rezerw obowiązkowych jakie stosuje bank centralny wynoszą: a) 5%, b) 12%, c) 15%, d) 20%.

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) obliczyć maksymalną kwotę kredytu przy zastosowaniu podanych różnych stóp rezerw obowiązkowych,
- 4) obliczyć kwoty rezerw obowiązkowych przy zastosowaniu podanych różnych stóp rezerw obowiązkowych,
- 5) maksymalną akcje kredytową banków komercyjnych przy zastosowaniu podanych różnych stóp rezerw obowiązkowych,
- 6) przeanalizuj otrzymane wyniki biorąc pod uwagę zróżnicowanie stóp rezerw obowiązkowych.
- 7) obliczyć stopę rezerwy obowiązkowej z zastosowaniem wzorów zawartych w poradniku,
- 8) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 9) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.1 niniejszego poradnika,
- kalkulator,
- arkusze papieru,
- pisaki.

Ćwiczenie 3

Bank w otoczeniu podmiotów gospodarczych.

Rynek finansowy regionu (miasta), w którym znajduje się Twoja szkoła lub miejsce zamieszkania posiada określoną strukturę. Zbierz jak najwięcej danych na ten temat.

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) ustalić potencjalnych uczestników rynku finansowego swojego regionu (miasta),
- 4) odszukać banki komercyjne swojego regionu (miasta),
- 5) odszukać wyspecjalizowane banki komercyjne swojego regionu (miasta),
- 6) podać stosowane stopy kredytów i depozytów w bankach swojego regionu (miasta),
- 7) określić czynności banków swojego regionu (miasta), które można sklasyfikować według trzech rodzajów operacji wykonywanych przez bank,
- 8) wybrać najlepszy jego zdaniem bank, w którym chciałby zaciągnąć kredyt i ulokować środki pieniężne,
- 9) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 10) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.1 niniejszego poradnika,
- materiały zebrane w bankach Twojego regionu (miasta) – ulotki, foldery, materiały promocyjne, informacja udzielona w banku,
- arkusze papieru,
- pisaki.

4.1.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:	Tak	Nie
1) zdefiniować pojęcie systemu bankowego?	☐	☐
2) określić zadania polityki pieniężno-kredytowej?	☐	☐
3) określić zadania NBP?	☐	☐
4) scharakteryzować instrumenty oddziaływania NBP na banki komercyjne?	☐	☐
5) sklasyfikować czynności banków komercyjnych według grup operacji?	☐	☐
6) scharakteryzować rynek finansowy?	☐	☐
7) obliczyć stopę rezerwy obowiązkowej?	☐	☐
8) obliczyć kwotę rezerwy obowiązkowej?	☐	☐
9) obliczyć maksymalną kwotę kredytu?	☐	☐
10) obliczyć maksymalną akcję kredytową?	☐	☐

4.2. Organizacja rachunkowości bankowej

4.2.1. Materiał nauczania

Podstawowym aktem prawnym, który normuje system rachunkowości banku jest ustawa o rachunkowości z 29 września 1994 r. wraz z załącznikami, które obejmują wzory sprawozdań finansowych zróżnicowanych dla określonego rodzaju działalności. Dla banku przewidziany jest oddzielny wzór stanowiący załącznik nr 2 do ustawy o rachunkowości. Ponadto rachunkowość banku normują rozporządzenia Ministra Finansów wydane na podstawie ustawy oraz regulacje własne banku.

Polskie prawo bilansowe jest zharmonizowane z dyrektywami Unii Europejskiej oraz Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości (MSR). Do sprawozdawczości finansowej banku odnosi się głównie MSR 30 „Ujawnianie informacji w sprawozdaniach finansowych banków i podobnych instytucji finansowych”.

Istotnym dla rachunkowości banku aktem prawnym jest ustawa o NBP, która zobowiązuje banki do przekazywania danych do NBP, koniecznych do oceny sytuacji finansowej banku komercyjnego i ryzyka sektora bankowego.

Wymagającą uwzględnienia jest ustawa Prawo bankowe, która normuje zasady tworzenia i wykorzystania kapitałów i funduszy własnych oraz precyzuje jakie operacje finansowe zastrzeżone są dla banków, a jakie mogą wykonywać inne podmioty.

Bank jako osoba prawna jest podatnikiem i pracodawcą musi przestrzegać przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Zadania i zasady rachunkowości bankowej są takie same jak innych podmiotów.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości banki tak jak inne podmioty prowadzą urządzenia księgowe: dziennik, księgę główną, konta analityczne, zestawienie obrotów i sald kont księgi głównej, zestawienie obrotów i sald kont ksiąg pomocniczych.

Część zdarzeń gospodarczych wywołujących zmiany w aktywach i pasywach i wyniku finansowym nie różni się od zdarzeń występujących w innych jednostkach nie będących bankami, np.: zdarzenia w zakresie zmian w stanie środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, zakup materiałów pomocniczych, rozliczenia publiczno-prawne, wynagrodzenia, operacje dotyczące podziału zysku i pokrycia straty.

Jest jednak znacząca grupa zdarzeń i operacji gospodarczych, która jest związana ze specyfiką banku. Operacje te klasyfikuje się jako: czynne, bierno, usługowe (zostały omówione w punkcie 4.1 niniejszego poradnika).

Każda operacja bankowa powinna być udokumentowana prawidłowo sporządzonym dokumentem księgowym co stanowi podstawę zapisów w ewidencji księgowej banku. Opracowanie dokumentu księgowego banku polega na wykonaniu tych samych czynności co w innych podmiotach niebędących bankiem: kontrola, dekretacja, nadanie wtórnego numeru, archiwizowanie.

Klasyfikacja dokumentów księgowych banku:

1) ze względu na stopień powiązania ze zdarzeniem gospodarczym:

- pierwotne – źródłowe, np.: umowa między bankiem a klientem o przyjęcie lokaty wraz z dowodem wpłaty, weksle własne, emisja własnych obligacji, umowa kredytowa, nota memoriałowa z tytułu naliczenia odsetek, faktury otrzymane, spis z natury, potwierdzenie sald,
- wtórne – sporządzane na podstawie dokumentów źródłowych, np.: raport kasowy, wyciągi bankowe,

2) ze względu na wystawcę dowodu:

- własne – przekazywane w oryginale kontrahentom, np.: związane z uruchomieniem kredytu, naliczeniem odsetek, obsługi bankowej klientów,
- obce – otrzymywane od kontrahentów, np.: dyspozycje klientów banku,

3) ze względu na typ zdarzenia gospodarczego:

- wewnętrzne – dotyczące operacji wewnątrz banku,
- zewnętrzne – otrzymane z zewnątrz.

Procedury księgowe dotyczą szczegółowej regulacji sposobu prowadzenia ksiąg przez wszystkie jednostki operacyjne każdego banku – centralę, oddziały główne, oddziały, agendy, filie.

Procedury określają:

- zakładowy plan kont – wykaz nazw i numerów kont stosowanych w księgowości banku, zakres prowadzenia ksiąg pomocniczych, komentarz, będący instrukcją opisującą zasady ewidencji operacji na kontach,
- wykaz stosowanych ksiąg rachunkowych,
- dokumentację księgową, jej rodzaje i sposób postępowania,
- dokumentację komputerowego systemu przetwarzania danych,
- zasady archiwizacji,
- zasady kontroli wewnętrznej.

Bankowy plan kont powstaje w oparciu o Wzorcowy Plan Kont Banków (WPKB) wprowadzony Rozporządzeniem Ministra Finansów z 12 grudnia 2001 r. w sprawie określenia wzorcowego planu kont dla banków.

Plan kont zawiera 10 zespołów kont od 0 do 9. Zespoły 0-8 służą do ewidencji zdarzeń gospodarczych w oparciu o zapis dwustronny. Zespół 9 obejmuje konta służące do zapisu jednostronnego zdarzeń w ujęciu pozabilansowym.

Zespoły kont:

0 aktywa trwałe

1 operacje z udziałem środków pieniężnych i operacje z podmiotami finansowymi,

2 operacje z podmiotami niefinansowymi,

3 operacje z instytucjami rządowymi i samorządowymi,

4 papiery wartościowe,

5 operacje różne,

6 fundusze własne,

7 koszty i straty,

8 przychody i zyski,

9 zobowiązania pozabilansowe udzielone i otrzymane.

Bankowy plan kont wyodrębnia w swojej strukturze podmioty, z którymi bank prowadzi operacje:

- podmioty finansowe – bank centralny, pozostałe banki komercyjne, instytucje ubezpieczeniowe (poza sferą ubezpieczeń społecznych), fundusze emerytalne, instytucje pośrednictwa finansowego,
- podmioty niefinansowe – przedsiębiorstwa i spółki państwowe, przedsiębiorstwa prywatne, spółdzielnie, przedsiębiorcy indywidualni, osoby prywatne, rolnicy indywidualni, instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych (fundusze, fundacje),
- jednostki sfery budżetowej – nie objęte Krajowym Rejestrem Sądowym, finansowane ze środków publicznych.

Kontrahenci banku mogą mieć siedzibę lub adres zamieszkania w Polsce lub za granicą. Według tego kryterium rozróżnia się:

- podmioty krajowe – rezydenci,
- podmioty zagraniczne – nierezydenci.

Między innymi w zespole 1 i 2 wyodrębnia się rozwinięcie analityczne podmiotów finansowych i niefinansowych.

W zespole 1 wyodrębnia się podmioty finansowe w następującym porządku:

1XXX0 międzynarodowe organizacje finansowe

1XXX1 filie, oddziały, agendy banku za granicą

1XXX2 banki

1XXX3 banki centralne za granicą

1XXX4 placówki pocztowe

1XXX5 giełda papierów wartościowych

1XXX6 biura maklerskie

1XXX7 instytucje ubezpieczeniowe

1XXX8 fundusze inwestycyjne

1XXX9 inne instytucje finansowe (kantory, fundusze powiernicze).

W zespole 2 wyodrębnia się podmioty niefinansowe w następującym porządku:

2XXX0 przedsiębiorstwa, spółki państwowe

2XXX1 przedsiębiorstwa i spółki prywatne, spółdzielnie

2XXX2 rolnicy indywidualni

2XXX3 przedsiębiorcy indywidualni

2XXX4 osoby prywatne

2XXX5 instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych

2XXX6 inne podmioty niefinansowe.

W bankowym planie kont użyte są określenia charakterystyczne dla terminologii banku:

- nostro – „nasze u was”
- loro – „ich u nas”

Banki zobowiązane są do utrzymania płynności płatniczej dostosowanej do rozmiarów i rodzaju działalności. Ryzyko utraty płynności oznacza, że w jakimś momencie bank nie ma wystarczających zasobów płynnych na pokrycie swoich zobowiązań.

Najczęstszym ryzykiem w banku jest ryzyko kredytowe, które występuje w związku z utratą środków udostępnionych kredytobiorcy. Ryzyko to osłabia płynność, wypłacalność oraz rentowność, tym samym stanowi zagrożenie bezpieczeństwa depozytów złożonych w banku przez klientów.

Czynnikiem wyeliminowania ryzyka jest tworzenie rezerw.

Odpowiednio zorganizowana rachunkowość powinna umożliwiać bieżące monitorowanie płynności banku oraz dostarczać informacji przydatnych do prognozowania przyszłości.

4.2.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jakie akty prawne regulują rachunkowość banku?
2. Jaka jest klasyfikacja dokumentów księgowych w banku?
3. Jakie elementy określają procedury księgowe regulujące sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych banku?
4. Jaka jest struktura bankowego planu kont?
5. Jak klasyfikuje się podmioty będące klientami banku?

4.2.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Dokumentacja księgowa.

Arkusze ćwiczeniowy:

Bank wystawił i otrzymał następujące dokumenty księgowe:

- 1) faktura otrzymana za zakup materiałów biurowych,
- 2) lista płac własnych pracowników,
- 3) polecenie wyjazdu służbowego pracownika,
- 4) raport kasowy,
- 5) wyciąg bankowy dla klienta banku,
- 6) polecenie księgowania.
- 7) nota memoriałowa dotycząca naliczenia odsetek od wkładów a'vista,
- 8) umowa i dowód wpłaty o prowadzenie rachunku bieżącego,
- 9) umowa kredytowa wraz z dowodami wpłaty kredytu na konto klienta,
- 10) czek gotówkowy przedstawiony do realizacji,
- 11) wystawiony weksel własny banku,
- 12) przedstawione przez klienta banku polecenie przelewu.

pierwotne .....
wtórne .....
obce .....
własne zewnętrzne .....
wewnętrzne .....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) zaklasyfikować niżej wymienione dokumenty do właściwej grupy wpisując odpowiednio ich numery,
- 4) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 5) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.2 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- arkusze ćwiczeniowe.

Ćwiczenie 2

Umiejętność posługiwania się bankowym planem kont.

Bank komercyjny stosuje do ewidencji wybrane z wzorcowego planu kont dla banku konta:

Arkusz ćwiczeniowy:

Symbol konta	Nazwa konta
	Odsetki od należności normalnych innego banku
	Rachunek bieżący przedsiębiorstwa państwowego
	Rachunek bieżący instytucji ubezpieczeniowej
	Odsetki od należności wątpliwych spółdzielni
	Depozyt terminowy biura maklerskiego
	Kredyty normalne rolnika indywidualnego
	Należności stracone z tytułu udzielonych gwarancji przedsiębiorcy indywidualnemu
	Depozyt terminowy fundacji
	Bony oszczędnościowe osób prywatnych
	Kredyty i pożyczki zaciągnięte w innym banku

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) uzupełnić tabelę wpisując symbole kont w rozwinięciu analitycznym.
- 4) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 5) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.2 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- arkusze ćwiczeniowe.

4.2.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:	Tak	Nie
1) wymienić akty prawne regulujące rachunkowość banku ?	☐	☐
2) sklasyfikować dokumenty księgowe ?	☐	☐
3) określić strukturę bankowego planu kont ?	☐	☐
4) sklasyfikować podmioty będące klientami banku ?	☐	☐
5) utworzyć konta na podstawie wzorcowego planu kont dla banków ?	☐	☐
6) określić ryzyko banku ?	☐	☐

4.3. Aktywa i pasywa banku

4.3.1. Materiał nauczania

Aktywa

Struktura aktywów banku według malejącego stopnia płynności (możliwości zamiany na gotówkę):

- gotówka,
- rachunki bankowe i lokaty w innych bankach,
- należności od podmiotów finansowych, niefinansowych, sektora budżetowego z tytułu udzielonych kredytów, pożyczek, gwarancji bankowych, operacji czekowych, wekslowych,
- papiery wartościowe - akcje i udziały nabyte, przeznaczone do obrotu, dostępne do sprzedaży, utrzymywane do terminu zapadalności, pozostałe,
- aktywa trwałe banku – aktywa finansowe w jednostkach zależnych, współzależnych, stowarzyszonych, innych, wartości niematerialne i prawne, rzeczowe aktywa trwałe,
- pozostałe aktywa – rozliczenia międzyokresowe, należności międzyoddziałowe i międzybankowe.

W rachunkowości bankowej nie ma rozróżnienia pojęć długoterminowości i krótkoterminowości.

Aktywa trwałe są ewidencjonowane w zespole 0 bankowego planu kont. Zgodnie ze strukturą WPKB na aktywa trwałe składają się:

1) finansowe składniki majątku:

- dotacje – wyposażenie kapitałowe, przekazane przez centrale banku własnym oddziałom za granicą, udziały i akcje w innych podmiotach finansowych i niefinansowych według stopnia dominacji (w jednostkach zależnych, współzależnych, stowarzyszonych, udziały mniejszościowe):
  - jednostka zależna – w której bank posiada większość głosów (kontrolowana przez bank), powyżej 50%, uprawniony jest do podejmowania decyzji finansowych, do powoływania i odwoływania organów zarządzających,
  - jednostka współzależna – współkontrolowana przez bank,
  - jednostka stowarzyszona – w której bank posiada 20-50% głosów w organie stanowiącym, ma znaczący wpływ na politykę finansową jednostki,
  - udziały mniejszościowe – dokumenty wystawione na wkłady wspólników uprawniające właścicieli do uczestnictwa w kierowaniu jednostką i partycypacji w podziale zysku.

2) rzeczowy majątek trwały;

- środki trwałe w budowie,
- środki trwałe,

- pozostałe składniki aktywów trwałych – aktywa trwałe do zbycia pochodzące z zabezpieczeń udzielonych kredytów,
- 3) wartości niematerialne i prawne.

Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne podlegają umorzeniu i amortyzacji na zasadach takich samych jak w podmiotach niebędących bankami. Podlegają także deprecjacji – obniżeniu wartości ewidencyjnej w stosunku do wartości rynkowej. Na deprecjację dokonywane są odpisy z tytułu trwałej utraty wartości, na analogicznych zasadach jak odpisy aktualizujące w podmiotach niebędących bankami. Materiał nauczania w poradniku dla ucznia do jednostki modułowej „Ewidencja zmian w zasobach rzeczowych przedsiębiorstwa” 412[01].Z1.03

Do wyceny aktywów bank może stosować :

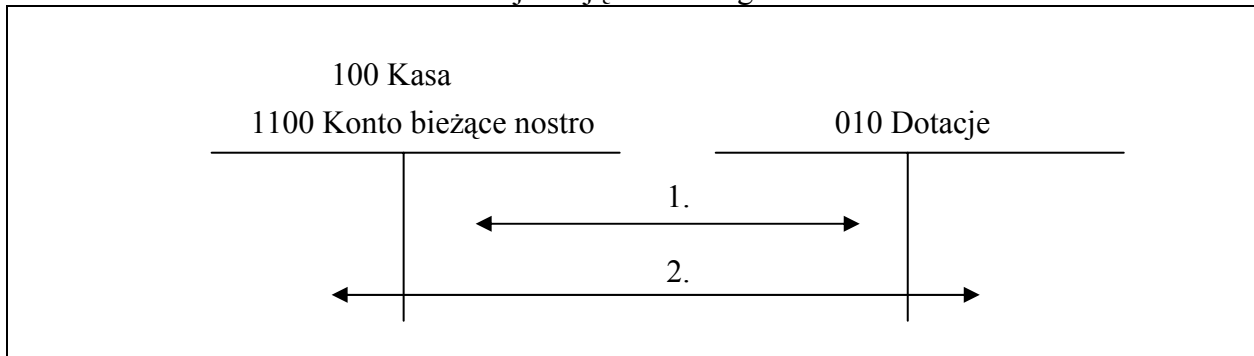
- cenę nabycia – rzeczywista cena zakupu powiększona o koszty zakupu,
- cenę sprzedaży netto – możliwą do uzyskania na dzień bilansowy,
- wartość godziwą – kwotę za jaką dany składnik mógłby być wymieniony, a zobowiązanie uregulowane w warunkach transakcji rynkowej, między zainteresowanymi, dobrze poinformowanymi, nie powiązanymi ze sobą stronami,
- koszt wytworzenia - koszty pozostające w związku bezpośrednio z produktem oraz uzasadniona część kosztów pośrednich związanych z wytworzeniem produktu,
- zamortyzowany koszt – dla aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych, wartość w jakiej składnik aktywów finansowych (zobowiązanie finansowe) został wyceniony w momencie ujęcia początkowego, pomniejszona o kwoty spłaty kapitału, powiększona (lub pomniejszona) o umorzenie różnic między wartością początkową a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszoną o odpisy z tytułu rezerw celowych, utraty wartości, nieściągalności.

Tabela 1 Zasady wyceny aktywów w banku

Rodzaj aktywów	Wycena na dzień bilansowy
Aktywa pieniężne	Według wartości nominalnej
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Według wartości rynkowej lub godziwej
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	Według zamortyzowanego kosztu
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Według wartości godziwej
Należności	Według kwoty wamaganej zapłaty
Udziały, akcje w jednostkach podporządkowanych	Według metody praw własności
Rzeczowe aktywa trwałe	Według ceny nabycia, kosztu wytworzenia, wartości rynkowej
Wartości niematerialne i prawne	Według ceny nabycia, kosztu wytworzenia, wartości rynkowej
Inne aktywa (w tym przejęte za długi)	Według wartości godziwej

Źródło: opracowanie własne

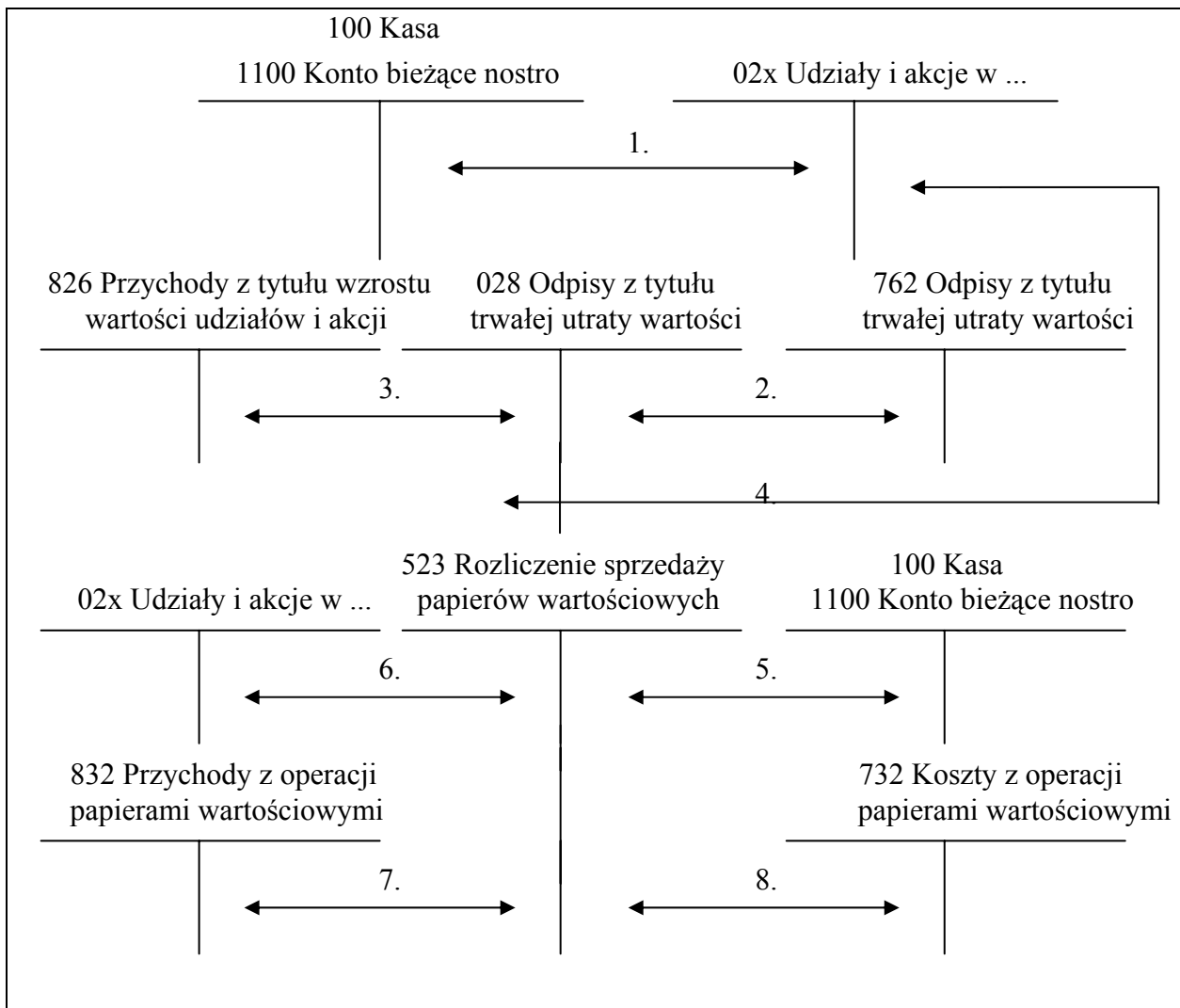
Ewidencja majątku trwałego banku

Rys. 4.1 Schemat ewidencji dotacji. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. udzielenie dotacji przez centralę banku
2. wycofanie lub zmniejszenie dotacji

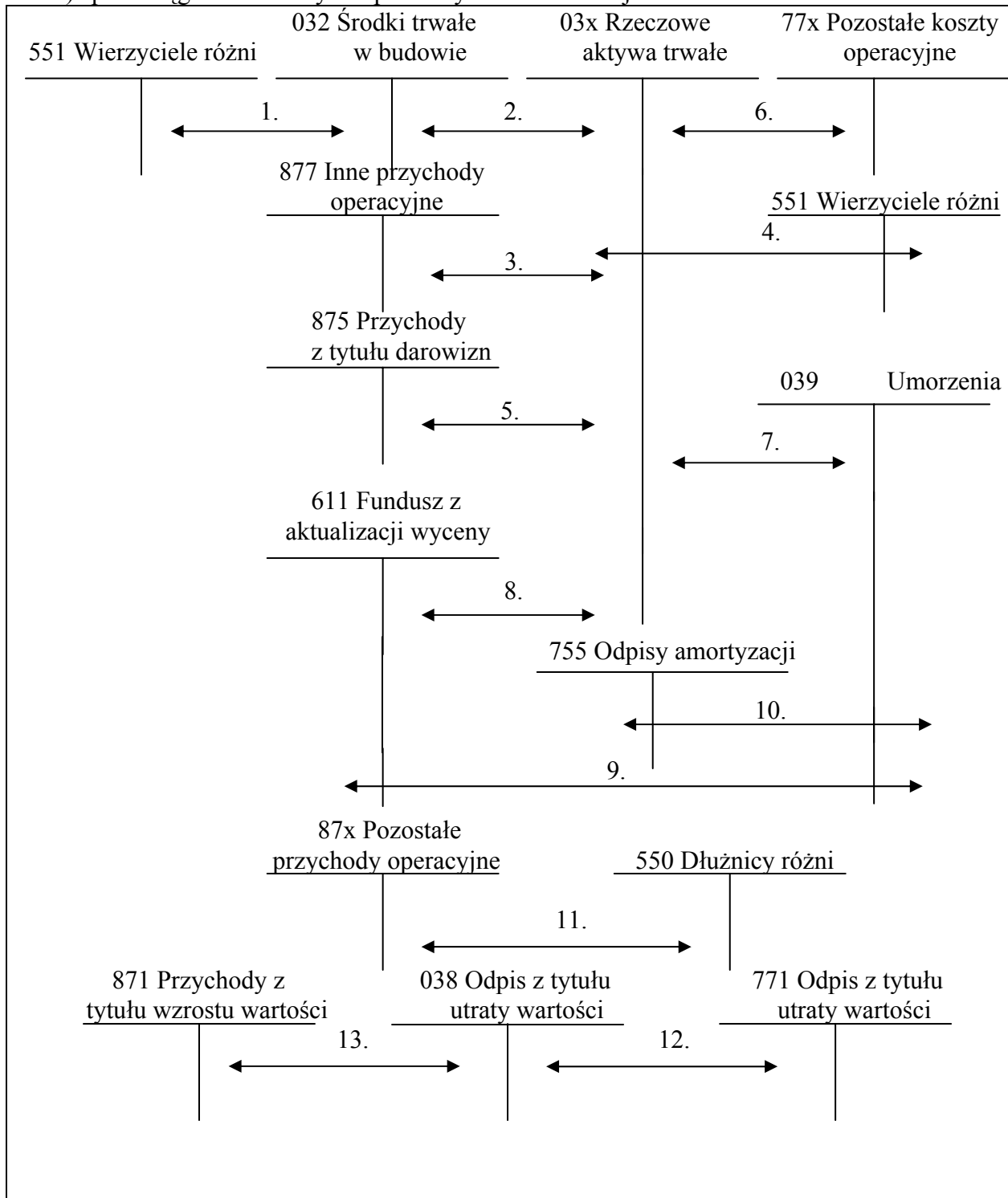

Rys. 4.2 Schemat ewidencji udziałów i akcji. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) nabycie udziałów i akcji innych jednostek
- 2) utworzenie rezerwy celowej na deprecjację (zniżkę) udziałów i akcji

- 3) rozwiązanie rezerwy celowej na deprecjację w związku ze wzrostem wartości udziałów i akcji
- 4) pokrycie trwałej utraty wartości udziałów i akcji z utworzonej na ten cel rezerwy
- 5) sprzedaż udziałów i akcji w cenie sprzedaży
- 6) sprzedaż udziałów i akcji w cenie nabycia skorygowanej o spadek wartości
- 7) przeksięgowanie zysku ze sprzedaży udziałów i akcji
- 8) przeksięgowanie straty ze sprzedaży udziałów i akcji

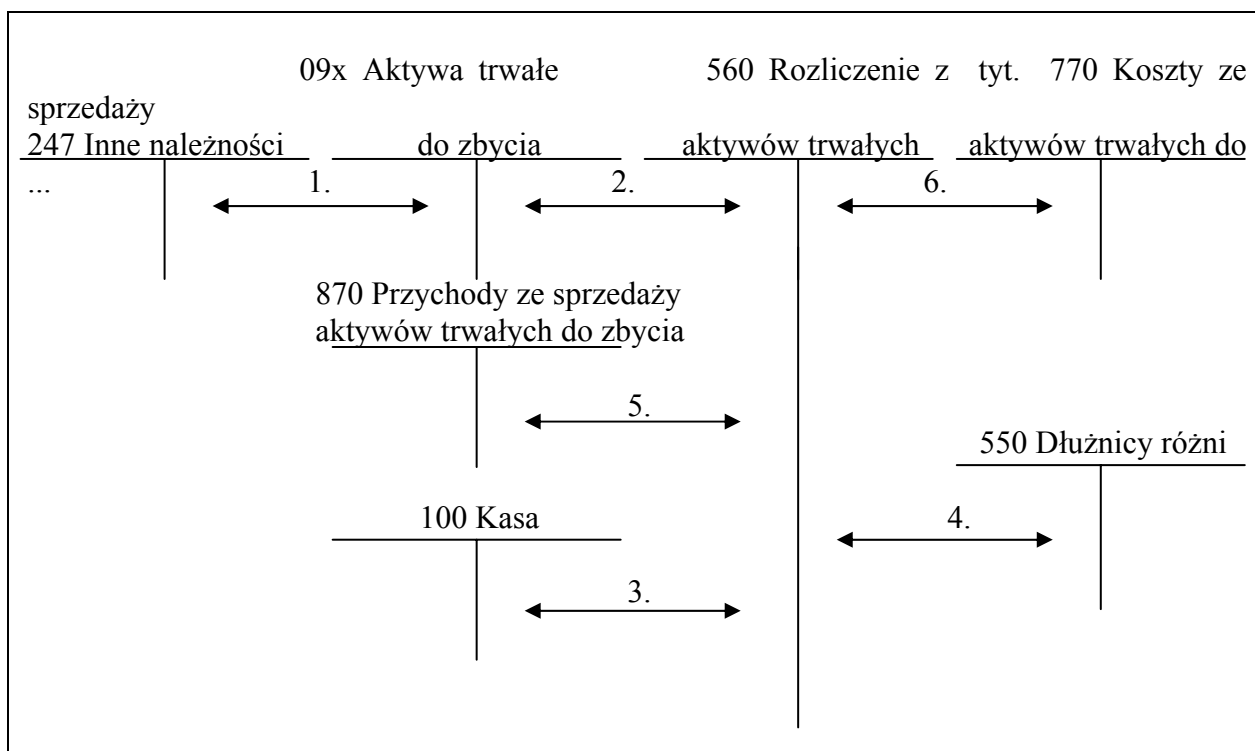

Rys. 4.3 Schemat ewidencji rzeczowych aktywów trwałych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) faktura za zakup środka trwałego wymagającego montażu
- 2) przyjęcie wytworzonego środka trwałego
- 3) nadwyżka środka trwałego
- 4) faktura za zakup środka trwałego niewymagającego montażu
- 5) nieodpłatne otrzymanie środka trwałego
- 6) nieodpłatne przekazanie, likwidacja, sprzedaż środka trwałego netto
- 7) umorzenie przekazanego, zlikwidowanego, sprzedanego środka trwałego
- 8) przeszacowanie wartości początkowej środka trwałego na skutek aktualizacji cen
- 9) przeszacowanie dotychczasowego umorzenia środka trwałego na skutek aktualizacji cen
- 10) umorzenie i amortyzacja środka trwałego
- 11) faktura za sprzedaż środka trwałego
- 12) odpis z tytułu utraty wartości środka trwałego
- 13) rozwiązanie odpisu z tytułu utraty wartości środka trwałego

Ewidencja wartości niematerialnych i prawnych jest analogiczna do ewidencji środków trwałych, z wykorzystaniem odpowiednio grupy kont 04 Wartości niematerialne i prawne zamiast kont grupy 03 Rzeczowe aktywa trwałe.

Rys. 4.4 Schemat ewidencji aktywów trwałych do zbycia. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) przejęcie majątku z tytułu niespłaconych zobowiązań według wartości godziwej
- 2) protokół przekazania sprzedanego aktywu do zbycia
- 3) opłacono gotówką wycenę przejętych aktywów do zbycia
- 4) faktura za sprzedaż aktywu do zbycia
- 5) dodatni wynik na sprzedaży aktywu do zbycia
- 6) ujemny wynik na sprzedaży aktywu do zbycia

Pasywa

Posiadane przez bank aktywa muszą mieć swoje źródła pochodzenia. Bank dysponuje kapitałem własnym i obcym.

Prawo bankowe określa fundusze własne banku:

1) podstawowe:

- w banku państwowym: statutowy, zapasowy, rezerwowy,
- w banku będącym spółką akcyjną: kapitał zakładowy, zapasowy, rezerwowy,
- w banku spółdzielczym: fundusz udziałowy, zasobowy, rezerwowy,
- w oddziale banku zagranicznego: zarejestrowany kapitał przeznaczony na działalność banku w kraju.

2) uzupełniające:

- kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny,
- pozycje bilansowe określone przez Komisję Nadzoru Bankowego,
- dodatkową kwotę odpowiedzialności członków banku spółdzielczego,
- zobowiązania podporządkowane, w części określonej przez KNB – są to zobowiązania z tytułu przejęcia przez bank środków pieniężnych, spełniające łącznie warunki: bank przejął środki na okres co najmniej 5 lat, nie mogą być wycofane z banku przed upływem okresu umowy, w przypadku upadłości podlegają zwrotowi w ostatniej kolejności, zwrot tych środków nie jest przez bank zabezpieczony bezpośrednio lub pośrednio.

3) wynik finansowy – ostateczny rezultat działalności banku w postaci zysku lub straty.

Pasywa zestawia się według malejącego stopnia wymagalności (konieczności spłaty).

- zobowiązania wobec banku centralnego,
- zobowiązania wobec innych banków i podmiotów sektora finansowego,
- zobowiązania wobec podmiotów niefinansowych – depozyty bieżące i terminowe,
- zobowiązania z tytułu papierów wartościowych,
- zobowiązania podporządkowane,
- kapitał własny,
- wynik finansowy.

Zobowiązania na dzień bilansowy wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty, w trakcie roku według wartości nominalnej.

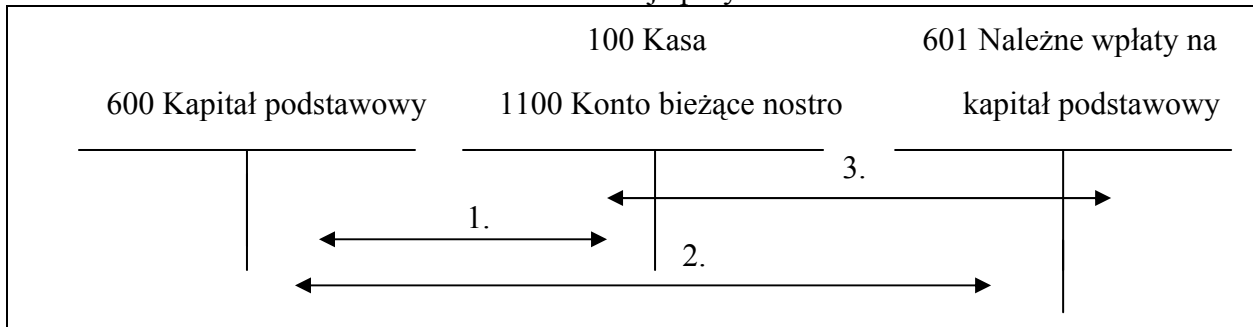
Kapitały i fundusze specjalne wycenia się w trakcie roku i na dzień bilansowy według wartości nominalnej.

RMK w wysokości prawdopodobnych kosztów, rezerwy w wysokości przewidywanej do zapłaty wynikającej z oszacowanego ryzyka na dzień bilansowy i w trakcie roku.

Akcje własne na dzień bilansowy w cenie nabycia pomniejszonej o odpis w trakcie roku w wartości nominalnej.

Należne wpłaty na kapitał podstawowy na dzień bilansowy w kwocie wymaganej zapłaty, w trakcie roku według wartości nominalnej.

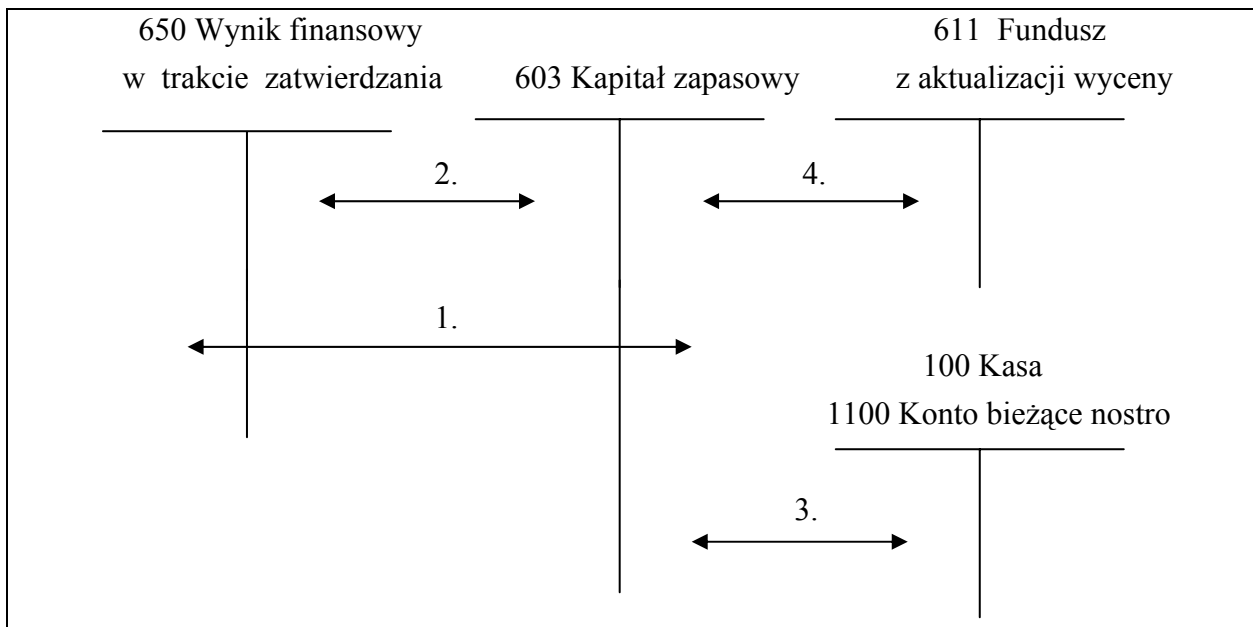
Ewidencja pasywów

Rys. 4.5 Schemat ewidencji kapitału podstawowego. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

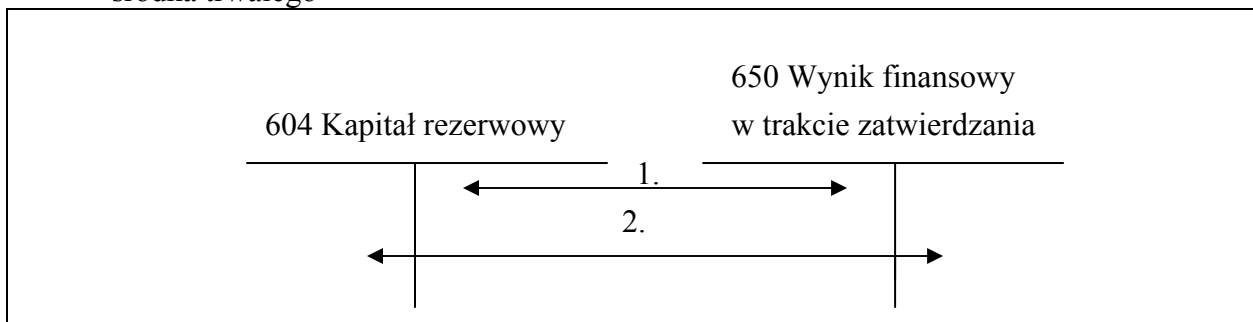
1. wpłata kapitału podstawowego
2. deklaracje inwestorów na zakup akcji banku
3. wpłata deklarowanej kwoty za akcje

Rys. 4.6 Schemat ewidencji kapitału zapasowego. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. przeznaczenie zysku bilansowego na kapitał zapasowy
2. pokrycie straty bilansowej kapitałem zapasowym
3. różnica wartości akcji między ceną nominalną a emisyjną
4. odpis wartości netto przyrostu cen przypadający na sprzedaż, likwidację, przekazanie środka trwałego

Rys. 4.7 Schemat ewidencji kapitału rezerwowego. Źródło: opracowanie własne.

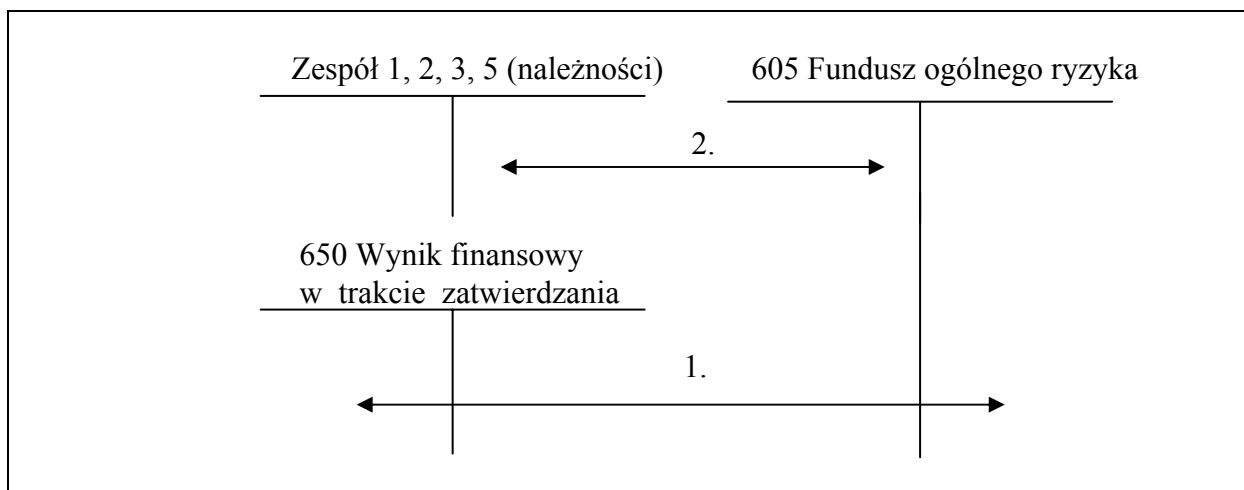

Objaśnienia do schematu:

1. utworzenie kapitału rezerwowego z zysku
2. pokrycie straty bilansowej z zysku

Fundusz z aktualizacji wyceny jest funduszem uzupełniającym banku, schemat ewidencji zawarty jest na schemacie ewidencji rzeczowych aktywów trwałych 4.3.

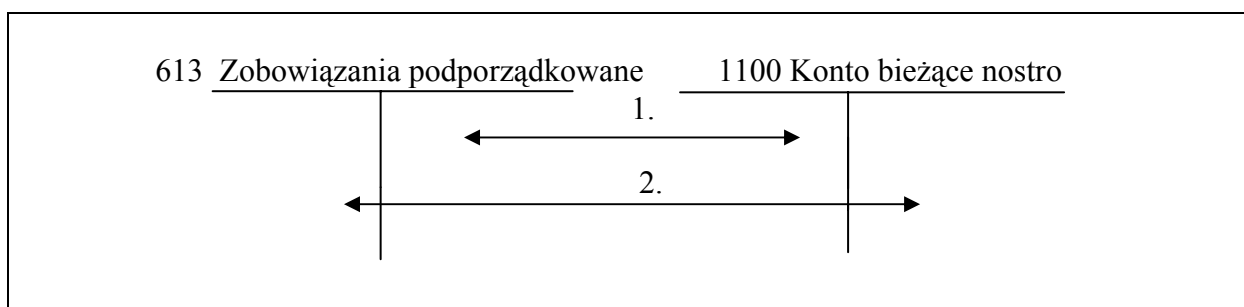
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej – na zabezpieczenie potencjalne, głównie z tytułu ryzyka związanego z udzielaniem kredytów i pożyczek, ale w momencie tworzenia nie określone. Tworzony jest z zysku na mocy decyzji organu dokonującego podziału.

Rys. 4.8 Schemat ewidencji funduszu ogólnego ryzyka. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. utworzenie funduszu ogólnego ryzyka z zysku
2. wykorzystanie funduszu na cele związane z ogólnym ryzykiem nieobjętym rezerwą

Rys. 4.9. Schemat ewidencji pożyczki podporządkowanej. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. zaciągnięcie pożyczki podporządkowanej
2. spłata pożyczki podporządkowanej

4.3.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jaka jest struktura aktywów banku?
2. Jaka jest struktura pasywów banku?
3. Jakie elementy składają się na finansowe składniki majątku banku?
4. W jaki sposób wycenia się aktywa trwałe na dzień bilansowy?

5. W jaki sposób dokonuje się ewidencji składników aktywów trwałych banku?
6. W jaki sposób wycenia się pasywa na dzień bilansowy?
7. W jaki sposób dokonuje się ewidencji kapitałów i funduszy banku?
8. Według jakich kryteriów prezentuje się aktywa i pasywa w bilansie?

4.3.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Ewidencja aktywów trwałych.

Salda początkowe wybranych kont w banku spółdzielczym wynoszą:

032	Środki trwałe w budowie	50 000,00
031	Pozostałe środki trwałe	150 000,00
039	Umorzenia	14 000,00
040	Wartości niematerialne i prawne	20 000,00
049	Umorzenia	7 000,00
1100	Konto bieżące nostro	10 000 000,00

Operacje gospodarcze:

1.	Otrzymano nieodpłatnie środek trwały (PT)		8 000,00
2.	Faktura zakupu środka trwałego i przyjęcie do ewidencji (OT)	netto	12 000,00
		VAT 22%	2 640,00
		brutto	14 640,00
3.	Likwidacja środka trwałego na skutek zużycia (LT)	wartość bieżąca	250,00
		umorzenie	5 750,00
4.	Zakończono budowę środka trwałego i przyjęto do użytkowania (OT)		50 000,00
5.	Sprzedaż środka trwałego za gotówkę (FV)	netto	2 600,00
		VAT 22%	572,00
		brutto	3 172,00
6.	Wydanie sprzedanego środka trwałego (PT)	wartość bieżąca	2 100,00
		umorzenie	900,00
7.	Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości środka trwałego		1 000,00
8.	Miesięczny odpis amortyzacji środków trwałych za bieżący miesiąc		700,00
9.	Zakupiono program informatyczny z licencją (FV) i przyjęto do użytkowania	netto	9 000,00
		VAT 22%	1 980,00
		brutto	10 980,00
10.	Miesięczny odpis amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych za bieżący miesiąc		300,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,

- 5) ustalić wartość bilansową środków trwałych,
- 6) ustalić wartość bilansową wartości niematerialnych i prawnych.
- 7) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 8) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.3 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 2

Ewidencja majątku finansowego w podmiotach o charakterze finansowym i niefinansowym. Bank posiada składniki majątku wykazane jako salda początkowe kont.

1100 Konto bieżące nostro	980 000,00
020 Udziały i akcje w podmiotach finansowych zależnych	90 000,00
026 Udziały mniejszościowe w podmiotach finansowych	20 000,00
025 Udziały i akcje w podmiotach niefinansowych stowarzyszonych	30 000,00
100 Kasa	12 000,00

Operacje gospodarze:

1. Zakupiono za gotówkę udziały mniejszościowe w podmiocie niefinansowym	5 000,00
2. Sprzedano część akcji jednostki finansowej zależnej:	
a) wartość w cenie sprzedaży	15 000,00
b) wartość nominalna	12 000,00
c) w wyniku tej sprzedaży bank traci kontrolę nad podmiotem finansowym zależnym, ale wywiera znaczący wpływ (30% głosów)	.....
3. Podmiot niefinansowy stowarzyszony podjął decyzje o podwyższeniu kapitału zakładowego:	
a) bank postanowił objąć część tych udziałów i dokonał wpłaty z rachunku bieżącego nostro	50 000,00
b) w wyniku tej transakcji Bank posiada ponad 50% udziałów tej firmy	.....
4. Bank utworzył odpis na deprecjację udziałów mniejszościowych w podmiocie finansowym	2 000,00
5. Podmiot finansowy został postawiony w stan upadłości, dokonano odpisu na deprecjację w pozostałej części udziałów	.....
6. Kurs akcji jednostki finansowej stowarzyszonej spadł o 2%. Utworzono odpis na deprecjację	.....
7. Bank udzielił dotacji oddziałowi zagranicznemu	100 000,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,

- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 5) ustalić wartość majątku finansowego w podmiocie finansowym zależnym,
- 6) ustalić wartość majątku finansowego w podmiocie finansowym stowarzyszonym,
- 7) ustalić wartość udziałów mniejszościowych w podmiocie finansowym,
- 8) ustalić wartość udziałów mniejszościowych w podmiocie niefinansowym,
- 9) ustalić wartość majątku finansowego w podmiocie niefinansowym stowarzyszonym,
- 10) ustalić wartość majątku finansowego w podmiocie niefinansowym zależnym.
- 11) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 12) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.3 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 3

Ewidencja kapitałów.

Salda początkowe wybranych kont w banku wynoszą:

100 Kasa	1 000 000,00
1100 konto bieżące nostro	7 000 000,00
600 Kapitał podstawowy	20 000 000,00
650 Wynik finansowy w trakcie zatwierdzania (zysk)	3 000 000,00
031 Pozostałe środki trwałe	70 000,00
039 Umorzenia	16 000,00

Operacje gospodarcze:

1. Decyzją Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy wypracowany zysk:	
a) przeznaczono na kapitał zapasowy	1 500 000,00
b) przeznaczono na fundusz ogólnego ryzyka	100 000,00
c) przeznaczono na kapitał rezerwowy	500 000,00
2. Bank dokonał nowej emisji akcji:	
a) sprzedaż akcji za gotówkę	
- wartość emisyjna	1 200 000,00
- wartość nominalna	1 000 000,00
b) akcjonariusze zadeklarowali objęcie nowej emisji akcji	
- wartość emisyjna	550 000,00
- wartość nominalna	500 000,00
3. Wpłata części zadeklarowanego kapitału gotówką	50 000,00
4. Zaciągnięto pożyczkę podporządkowaną (przelew)	200 000,00
5. Dokonano przeszacowania rzeczowego majątku trwałego na skutek wzrostu cen	
a) wartości początkowej środków trwałych	3 000,00
b) ich dotychczasowego umorzenia	500,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 4) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 5) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 6) ustalić wartość kapitałów własnych,
- 7) ustalić wartość kapitałów uzupełniających,
- 8) ustalić i zinterpretować saldo konta 650.
- 9) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.3 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator,
- arkusze papieru.

Ćwiczenie 4

Ewidencja zmian w majątku banku.

Salda wybranych kont w banku wynoszą:

247 Inne należności		15 000,00
Operacje gospodarcze:		
1. Bank przejął urządzenie za niespłaconą pożyczkę według wyceny		9 000,00
2. Rachunek za dokonaną wycenę przez rzeczoznawcę		300
3. Sprzedano przejęte urządzenie – FV	netto	12 000,00
	VAT 22%	2 640,00
	brutto	14 640,00
4. Przekazano protokołem sprzedane urządzenie		9 000,00
5. Wynik ze sprzedaży aktywów do zbycia		.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 5) ustalić wynik ze sprzedaży urządzenia.
- 6) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 7) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.3 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

4.3.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:	Tak	Nie
1) zdefiniować aktywa trwałe banku ?	☐	☐
2) zdefiniować pasywa banku ?	☐	☐
3) określić strukturę aktywów banku ?	☐	☐
4) określić strukturę pasywów banku ?	☐	☐
5) wymienić finansowe składniki majątku banku ?	☐	☐
6) określić sposób wyceny aktywów trwałych banku na dzień bilansowy ?	☐	☐
7) określić sposób wyceny pasywów banku na dzień bilansowy ?	☐	☐
8) ewidencjonować typowe operacje dotyczące zmian aktywów trwałych banku ?	☐	☐
9) ewidencjonować typowe operacje dotyczące kapitałów i funduszy banku ?	☐	☐
10) kryteria prezentacji aktywów i pasywów banku ?	☐	☐
11) zdefiniować pojęcie jednostki zależnej, współzależnej, stowarzyszonej,		
12) udziałów mniejszościowych ?	☐	☐

4.4. Operacje z bankiem centralnym i podmiotami finansowymi

4.4.1. Materiał nauczania

Stan środków pieniężnych jest rezultatem operacji kasowych, które są ewidencjonowane w grupie kont 10 Kasa. Operacje kasowe to wpłaty i wypłaty dokonywane znakami pieniężnymi krajowymi i zagranicznymi.

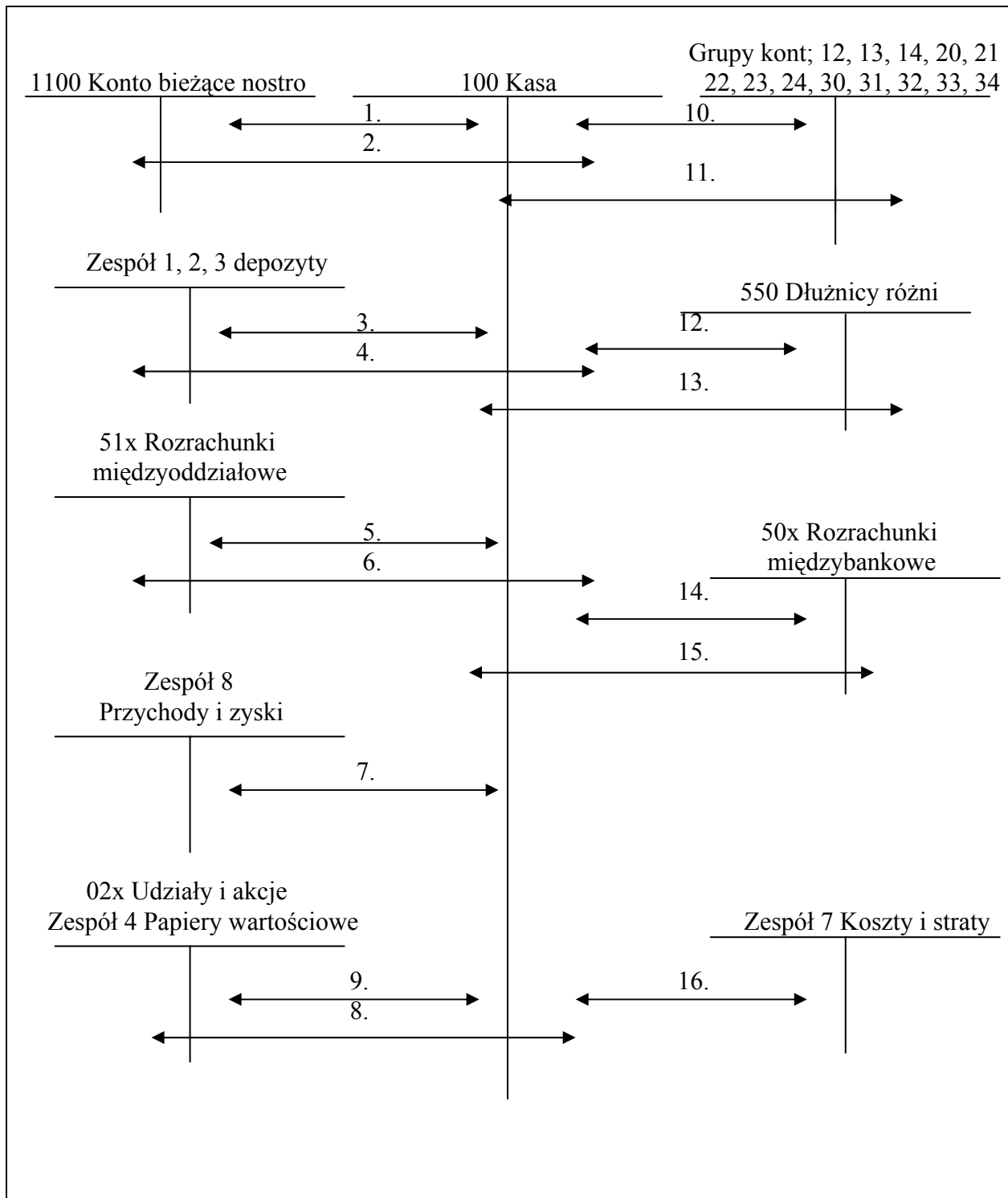
Ewidencja gotówki prowadzona jest osobno dla każdej waluty.

Dokumentację księgową obrotu gotówkowego, która wywołuje zmiany w stanie gotówki stanowią dowody obce i własne:

- bankowy dowód wpłaty,
  - asygnata kasowa,
  - czek gotówkowy,
  - inne dokumenty spełniające warunki dowodu, np.: dowód wpłaty za czynsz, RTV, telefon.
- Dokumentacja, która nie wywołuje zmian w stanie gotówki, ale jest konieczna to:
- protokół z otwarcia skarbcza nocnego, przeliczenia wpłat zamkniętych,
  - protokół z rozliczenia prac sortowni,
  - zbiorcze zestawienie przeliczonych znaków pieniężnych,
  - protokoły różnic kasowych, które powstają przy wpłatach zamkniętych.

Wykazanie różnic kasowych prowadzi do ustalenia odpowiedzialności pracownika i jego rozliczenia. Różnice obce powstają podczas wpłat klientów i wpłat zamkniętych. Różnice własne stanowią niezgodność stanu gotówki w skarbcu w stosunku do stanu wynikającego z ewidencji.

Typowe księgowania z udziałem gotówki przedstawia schemat rys. 4.10

Rys. 4.10 Schemat ewidencji operacji kasowych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

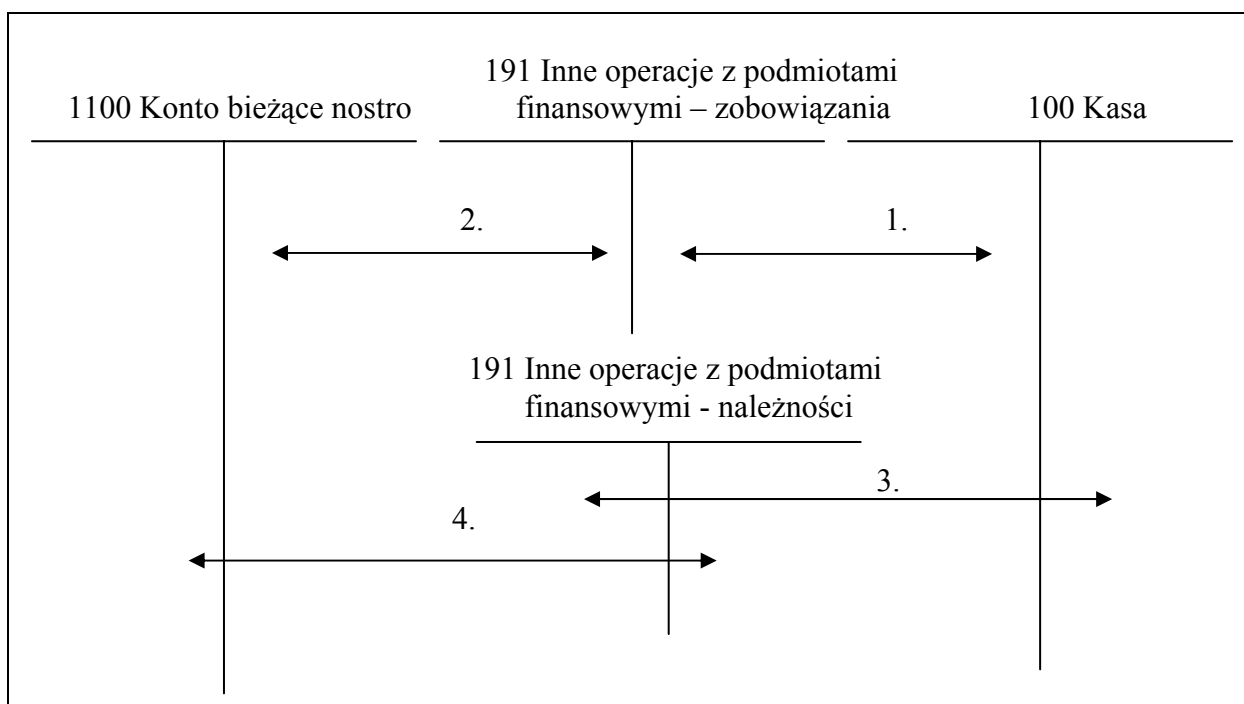
1. pobranie gotówki z rachunku bieżącego w NBP
2. przekazanie gotówki na rachunek bieżący NBP
3. wpłata gotówkowa depozytów przez podmioty finansowe, niefinansowe, sektor budżetowy
4. wypłata depozytów klientom
5. wpłata gotówkowa na rachunek klienta mającego konto w innym oddziale
6. realizacja czeku gotówkowego klienta mającego konto w innym oddziale

7. opłata gotówką za usługi bankowe (opłaty, prowizje)
8. zakup za gotówkę udziałów, akcji, papierów wartościowych
9. sprzedaż za gotówkę udziałów, akcji, papierów wartościowych
10. wypłata gotówki z tytułu udzielonych kredytów
11. spłata gotówką kredytów
12. obciążenie niedoborem gotówki w kasie, spłata zobowiązań gotówką
13. wpłata gotówki przez dłużników
14. realizacja czeku gotówkowego klienta mającego konto w innym banku
15. wpłata gotówkowa na rachunek klienta mającego konto w innym banku
16. gotówkowe ponoszenie kosztów działalności banku

Bank ustala limit gotówki jaką będzie przechowywał w swoich kasach.

W przypadku braku lub większych wypłat następuje zasilenie w znaki pieniężne z innego banku, np.: centrali lub NBP. Posiadanie gotówki ponad limit podlega odprowadzeniu do centrali banku lub NBP.

Ewidencja zasilen w znaki pieniężne

Rys. 4.11 Schemat ewidencji zasilen w znaki pieniężne i odprowadzania nadmiaru. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. zasilenie w znaki pieniężne z rachunku NBP lub centrali banku
2. wyciąg z rachunku bieżącego banku potwierdzający pobranie zasilenia
3. odprowadzenie nadmiaru znaków pieniężnych
4. wyciąg z rachunku bieżącego banku potwierdzający odprowadzenie nadmiaru znaków pieniężnych

Bank jak każdy podmiot prowadzący działalność posiada rachunek własny (bieżący) – nostro – w innym banku, służący do rozliczeń z innymi bankami i podmiotami.

Rachunki bieżące banków prowadzi bank centralny (NBP) - Departament Rachunków Banków centrali NBP. Centrale banków komercyjnych są powiązane z bankiem centralnym

również operacjami zaciągania kredytów, odprowadzaniem rezerw obowiązkowych, operacjami lokat pieniężnych, obrotem papierami wartościowymi.

Rodzaje kredytów, które mogą zaciągać banki komercyjne w NBP:

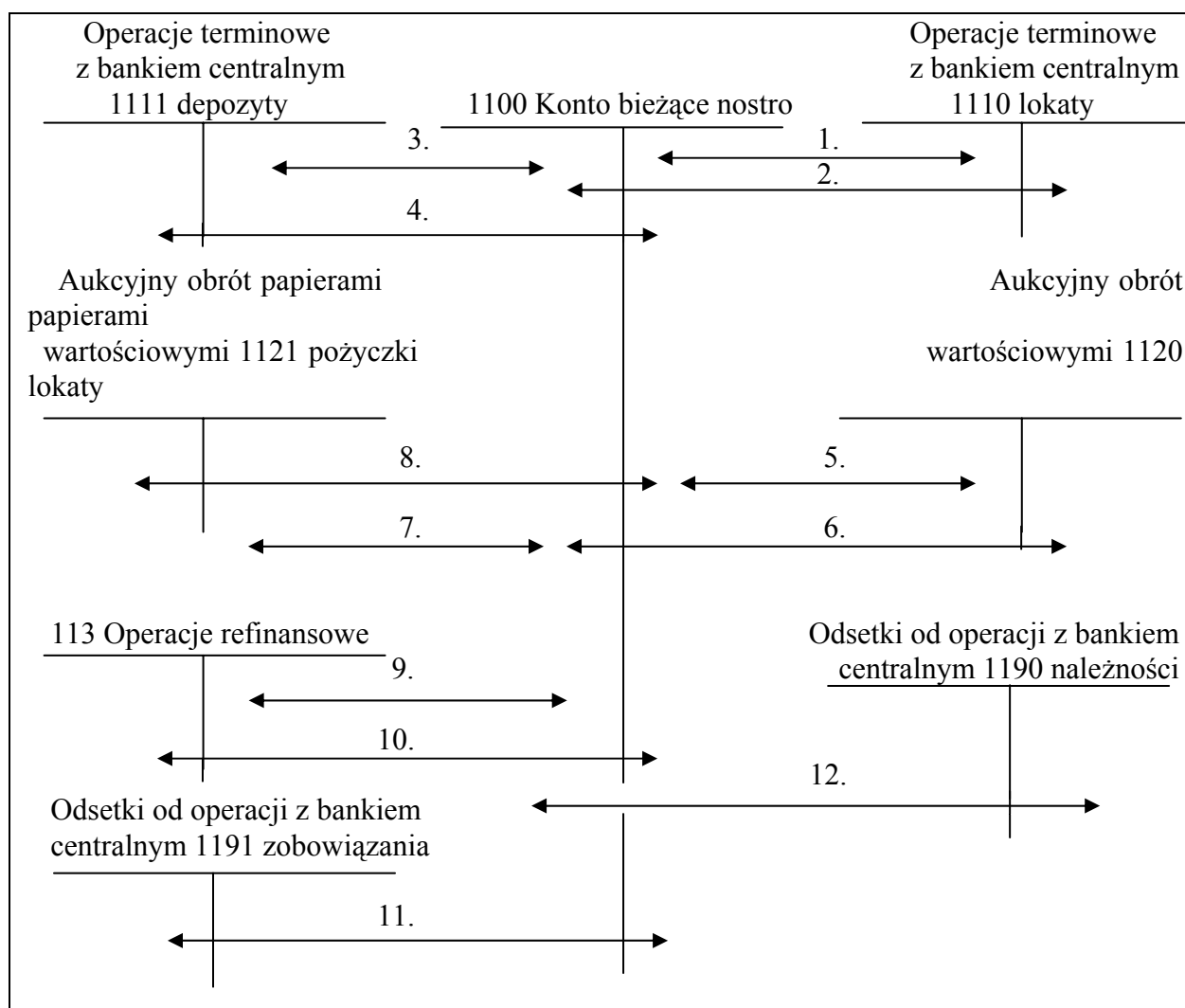
1. refinansowy – w celu umożliwienia bankom komercyjnym dalszej działalności kredytowej,
2. redyskontowy – wtórne dyskontowanie weksli przez NBP,
3. lombardowy – pod zastaw.

Banki powiązane są z bankiem centralnym także operacjami otwartego rynku – zakup i sprzedaż w formie aukcji papierów wartościowych (głównie bonów NBP). Operacje te mają charakter:

1. aukcyjnego zakupu papierów wartościowych (rewers) – bank lokuje swoje wolne środki w bony, które NBP odkupi w umownym terminie za z góry określoną cenę,
2. aukcyjnej sprzedaży papierów wartościowych (repo) – bank zaciąga pożyczkę poprzez sprzedaż papierów wartościowych.

Podobnie jak w przedsiębiorstwach nie będących bankami bank dokonuje księgowania na rachunku bieżącym na podstawie wyciągu otrzymanego z NBP.

Ewidencja operacji z bankiem centralnym

Rys. 4.12 Schemat ewidencji operacji z bankiem centralnym. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. założenie lokaty terminowej w banku centralnym
2. zwrot lokaty terminowej z banku centralnego
3. przyjęcie depozytu terminowego od banku centralnego
4. zwrot depozytu terminowego bankowi centralnemu
5. zakup papierów wartościowych od banku centralnego
6. wykup papierów wartościowych przez bank centralny
7. wartość aukcyjna sprzedanych papierów wartościowych bankowi centralnemu
8. wykup papierów wartościowych od banku centralnego
9. kredyty otrzymane od banku centralnego (refinansowy, redyskontowy, lombardowy)
10. spłata kredytów otrzymanych z banku centralnego
11. zapłata odsetek od kredytów
12. wpływ odsetek od lokat terminowych z banku centralnego

Banki mają obowiązek odprowadzać rezerwę obowiązkową do NBP. Rezerwa obowiązkowa jest to minimalne saldo debetowe jakie bank musi posiadać po zakończeniu operacji dziennych na zakończenie każdego dnia przynajmniej równe rezerwie obowiązkowej. Celem rezerwy jest zatrzymanie części środków pieniężnych pochodzących z depozytów.

Podstawą obliczania rezerwy obowiązkowej jest średnia arytmetyczna sald kont depozytów w walucie polskiej i zagranicznej zaistniałych na koniec każdego dnia poprzedniego miesiąca. Kwota rezerwy obliczana jest procentem ustalonym przez NBP od naliczonej podstawy.

Rezerwa może być utrzymywana w rachunku bieżącym nostro, a jeżeli bank nie posiada rachunku nostro w banku centralnym musi otworzyć rachunek rezerwy obowiązkowej.

Oprócz banku centralnego banki mogą również posiadać rachunki bieżące i terminowe w innych bankach komercyjnych. Wówczas obok kont nostro „nasze u was” wystąpi konto loro „ich u nas” rachunek innego banku u nas. Konto loro jest odbiciem konta nostro w innym banku.

Banki przeprowadzają między sobą różne operacje: udzielania i zaciągania kredytów, dokonywania lokat wolnych środków, prowadzenia rachunków innych podmiotów finansowych.

Lokaty międzybankowe podlegają ocenie ryzyka tak samo jak kredyty i na bieżąco poddawane są analizie. Wiąże się to z tworzeniem rezerw celowych na pokrycie ryzyka bankowego związanego z prowadzeniem działalności bankowej. Lokaty kwalifikowane są jako:

- normalne – do terminu jej zwrócenia określonego w umowie, od których naliczane są odsetki na koniec okresu sprawozdawczego (miesiąca), dopuszcza się opóźnienie w spłacie do 1 miesiąca,
- pod obserwacją – opóźnienie w spłacie jest krótsze niż 1 miesiąc, sytuacja ekonomiczno-finansowa nie budzi zastrzeżeń, istnieje ryzyko regionu, branży, produktu,
- poniżej standardu – opóźnienie w spłacie do 3 miesięcy, sytuacja ekonomiczno-finansowa może stanowić zagrożenie,
- wątpliwe - opóźnienie w spłacie do 6 miesięcy, sytuacja ekonomiczno-finansowa znacznie się pogorszyła,
- stracone - opóźnienie w spłacie powyżej 6 miesięcy, sytuacja ekonomiczno-finansowa pogorszyła się w sposób nieodwracalny.

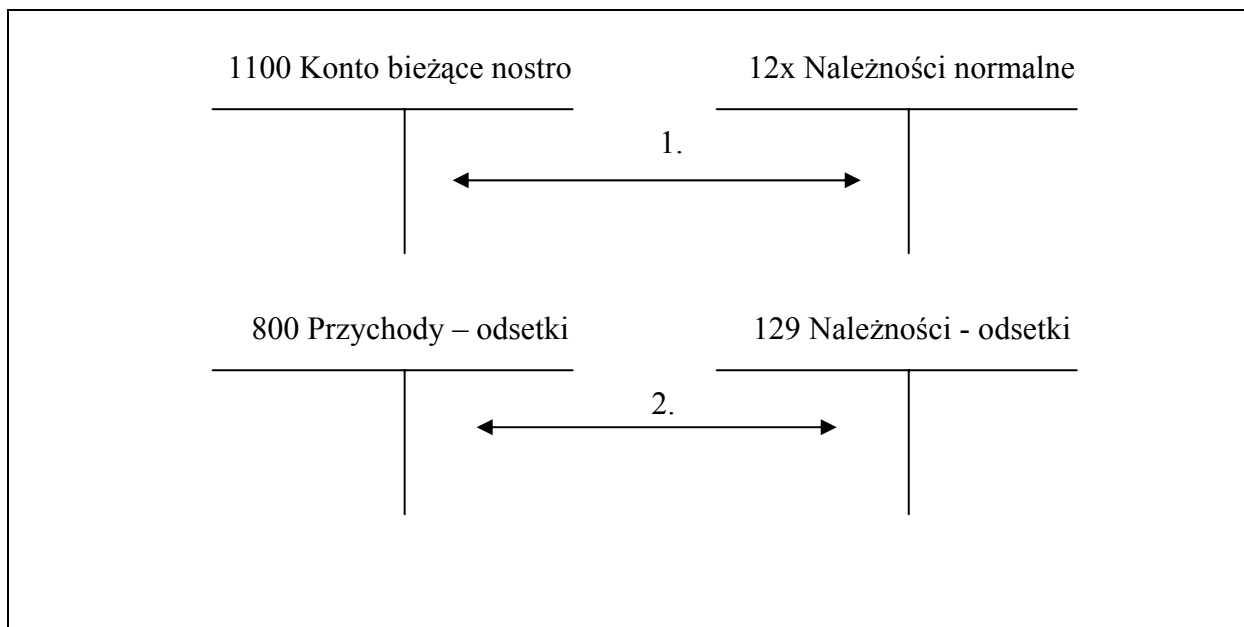
Rezerwy celowe tworzone są w wysokości:

- 1,5% podstawy - od należności normalnych z tytułu pożyczek i kredytów oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych, od należności pod obserwacją,
- 20% podstawy – od należności poniżej standardu,
- 50% podstawy – od należności wątpliwych,

100% podstawy – od należności straconych.

Kwota rezerwy ustalana jest od nie spłaconej należności głównej z ewentualnym pomniejszeniem o wartość zabezpieczenia. Jeżeli wygasły przyczyny ustalenia rezerwy można ją rozwiązać. Rezerwy tworzone są w koszty zespołu 7, rozwiązanie rezerw w przychody zespołu 8.

Ewidencja należności

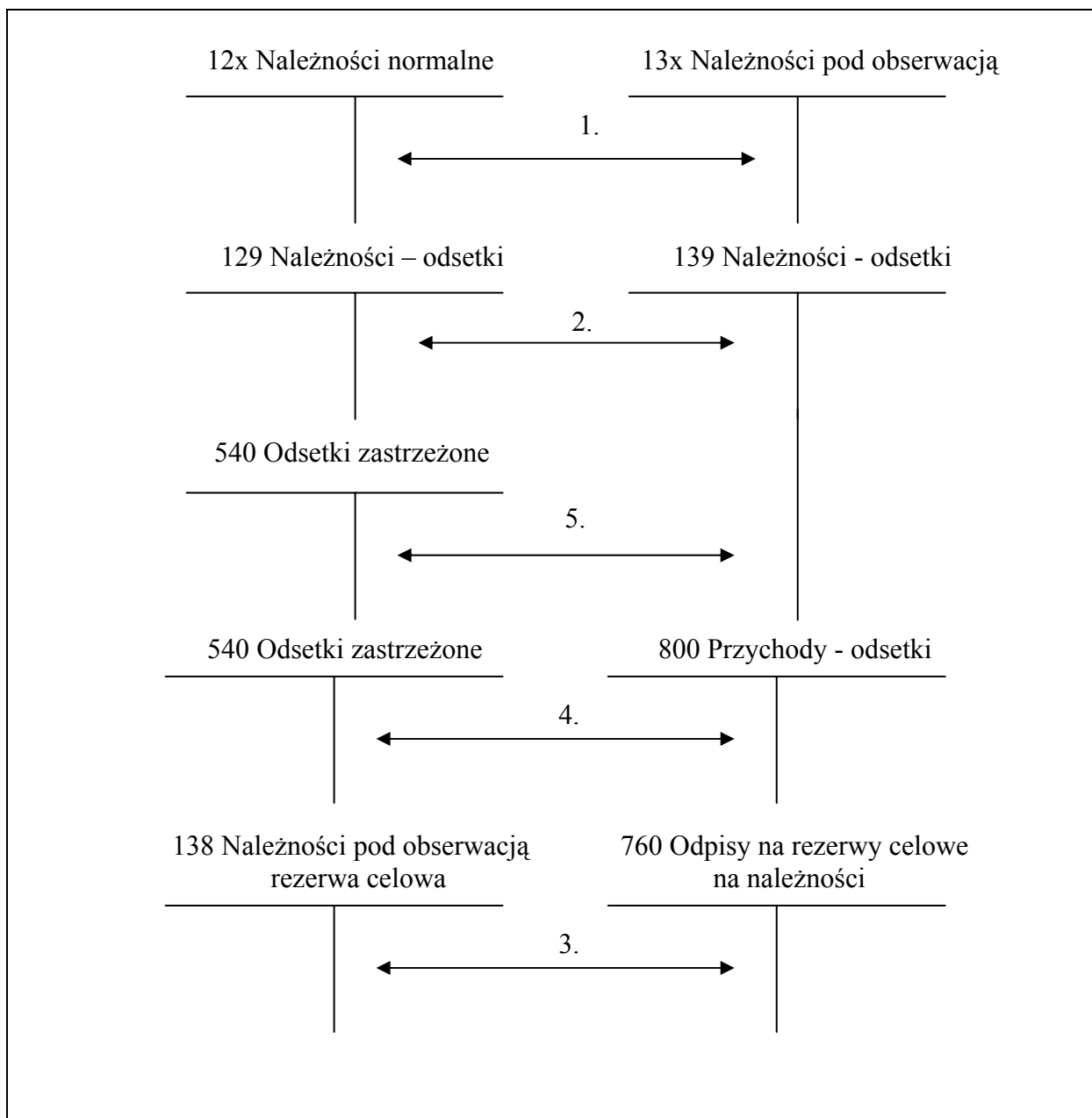
Rys. 4.13 Schemat ewidencji należności normalnych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) udzielenie kredytu lub utworzenie lokaty
- 2) odsetki od udzielonego kredytu lub lokaty

Jeżeli należność nie jest spłacana terminowo należy ją kolejno przeksięgować w zależności od czasu przeterminowania na należności pod obserwacją, poniżej standardu, wątpliwe, stracone.

Za każdym razem mechanizm ewidencji jest analogiczny (z wykorzystaniem odpowiednich kont), wobec tego przekwalifikowanie należności zostanie pokazane na przykładzie przekwalifikowania należności normalnej na należność pod obserwacją.

Rys. 4.14 Schemat ewidencji przekwalifikowanie niespłaconych należności normalnych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) przeksięgowanie po 30 dniach należności normalnej na należność pod obserwacją
- 2) przeksięgowanie nie zapłaconych odsetek od należności normalnej
- 3) utworzenie rezerwy celowej na należność pod obserwacją
- 4) wyksięgowanie odsetek od należności normalnych z konta przychodów
- 5) bieżące naliczenie odsetek od należności pod obserwacją.

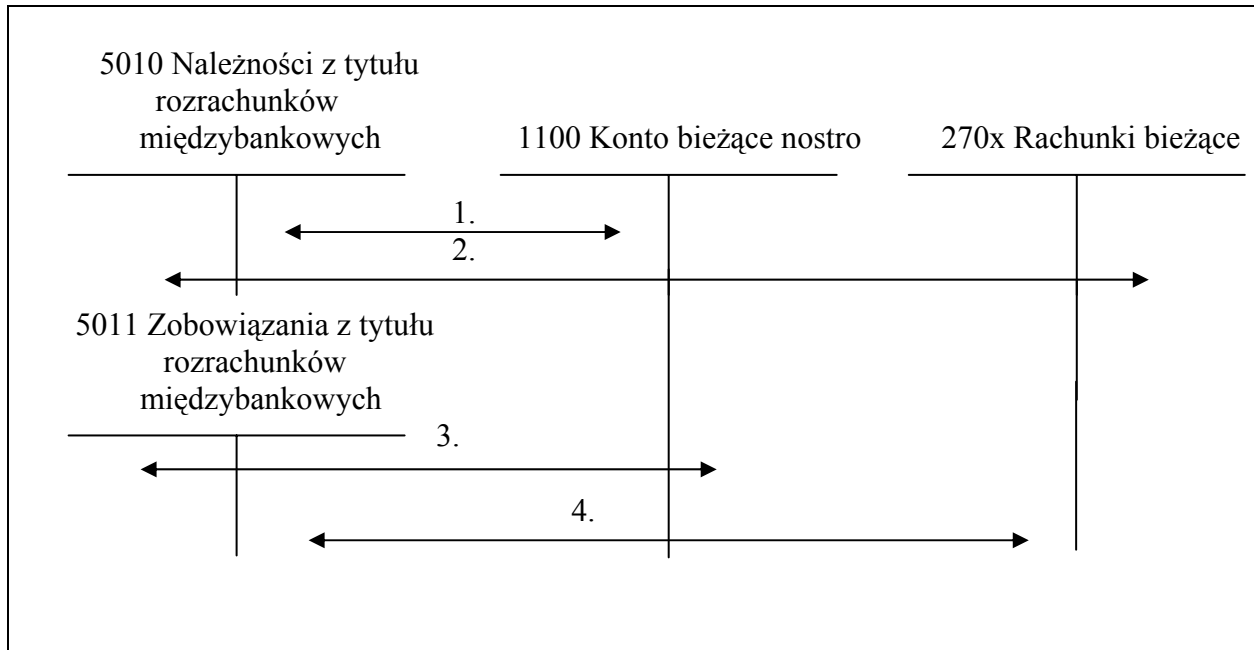
Klienci banków dokonując rozliczeń za pośrednictwem różnych banków powodują powstanie wzajemnych rozliczeń między bankami lub oddziałami banków.

Banki dokonują wówczas operacji uznaniowych lub obciążeniowych.

Operacje uznaniowe dokonywane są na podstawie poleceń przelewu, dowodów wpłat, asygnat kasowych. Bank A pobierający wpłatę od klienta posiadającego rachunek w banku B

przesyła dokumenty uznaniowe do Banku B informując o konieczności dopisania kwot do rachunków bieżących klientów Banku B. Równowartość tych zobowiązań Bank A przekazuje na konto nostro Banku B.

Ewidencja rozrachunków międzybankowych

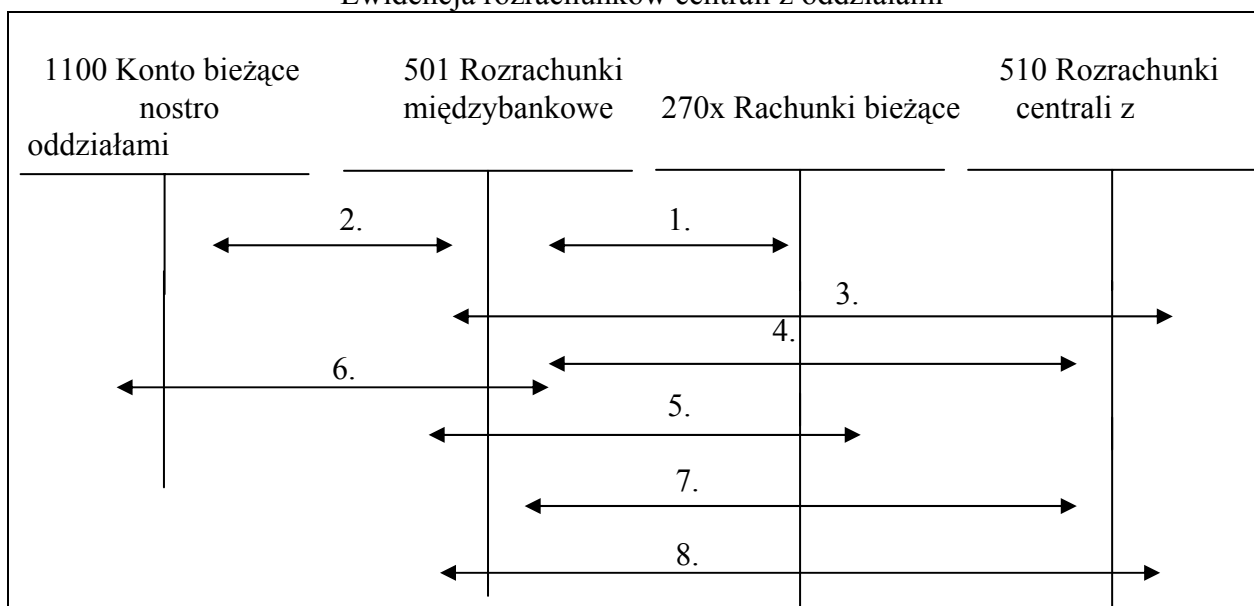

Rys. 4.15 Schemat ewidencji rozrachunków międzybankowych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) obciążenia, uznania międzybankowe zrealizowane
- 2) obciążenia międzybankowe wysłane, uznania międzybankowe otrzymane
- 3) uznania, obciążenia międzybankowe zrealizowane
- 4) uznania międzybankowe wysłane, obciążenia międzybankowe otrzymane

Ewidencja rozrachunków centrali z oddziałami

Rys. 4.16 Schemat ewidencji rozrachunków centrali z oddziałami. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

I. zlecenia płatnicze uznaniowe wysłane lub obciążeniowe otrzymane przez Oddział z innych banków

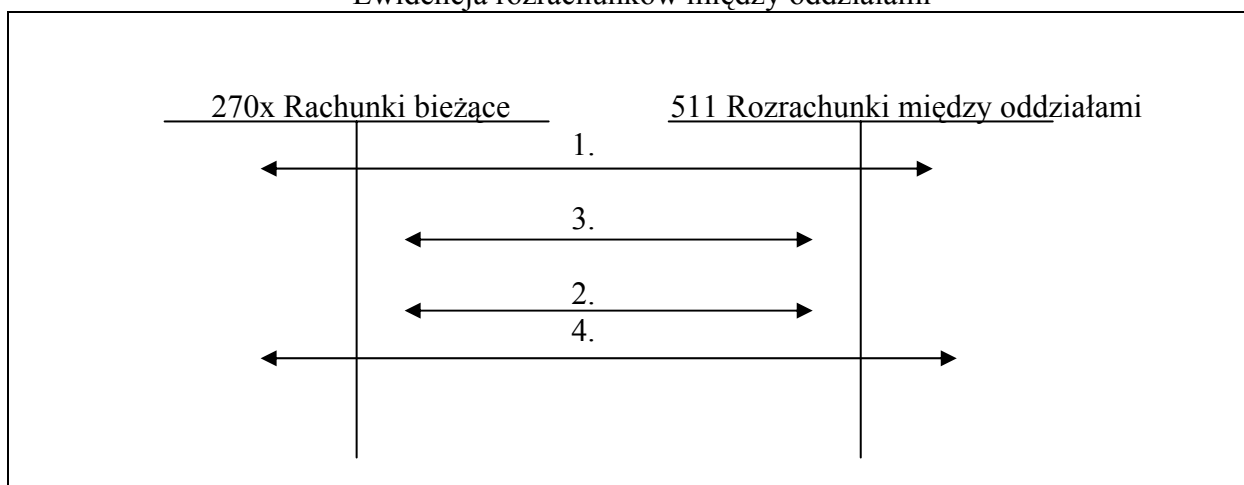
- 1) księgowanie w Oddziale
- 2) zapłata z konta bieżącego nostro Centrali
- 3) księgowanie zamykające rozliczenie w Oddziale
- 4) księgowanie zamykające rozliczenie w Centrali

II. zlecenia płatnicze obciążeniowe wysłane lub uznaniowe otrzymane przez Oddział z innych banków

- 5) księgowanie w Oddziale
- 6) otrzymana zapłata na konto bieżące nostro Centrali
- 7) księgowanie zamykające rozliczenie w Oddziale
- 8) księgowanie zamykające rozliczenie w Centrali

Operacje obciążeniowe dokumentowane są czekami rozrachunkowymi i gotówkowymi, poleceniami zapłaty. Bank A wypłacający na podstawie tych dokumentów środki klientowi posiadającemu rachunek w Banku B przesyła dokumenty obciążeniowe do Banku B informując o konieczności odpisania kwot z rachunków bieżących klientów Banku B. Równowartość tych zobowiązań Bank B przekazuje na konto nostro Banku A.

Ewidencja rozrachunków między oddziałami

Rys. 4.17 Schemat ewidencji rozrachunków między oddziałami. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

I. wartość zleceń uznaniowych wysłanych lub obciążeniowych otrzymanych przez Oddział A z Oddziału B tego samego banku

- 1) księgowanie w Oddziale A
- 2) księgowanie w Oddziale B

II. wartość zleceń obciążeniowych wysłanych lub uznaniowych otrzymanych przez Oddział A z Oddziału B tego samego banku

- 3) księgowanie w Oddziale A
- 4) księgowanie w Oddziale B

4.4.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jakie są dokumenty obrotu gotówkowego?
2. Jakie dokumenty obrotu gotówkowego nie powodują zmian w stanie gotówki?
3. W jaki sposób dokonuje się ewidencji typowych operacji gotówkowych w banku?
4. Kto prowadzi rachunki bieżące banków?
5. Jakimi operacjami mogą być powiązane banki komercyjne z bankiem centralnym?
6. W jaki sposób ewidencjonuje się typowe operacje na rachunku bieżącym nostro?
7. Co to jest rezerwa obowiązkowa?
8. W jaki sposób oblicza się rezerwę obowiązkową?
9. Co to jest rezerwa celowa?
10. W jaki sposób ustala się rezerwę celową?
11. W jaki sposób ewidencjonuje się typowe operacje należności normalnych i przeterminowanych?
12. W jaki sposób banki dokonują rozliczeń międzybankowych?
13. W jaki sposób ewidencjonuje się typowe operacje dotyczące rozliczeń międzybankowych, międzyoddziałowych?

4.4.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Ewidencja operacji gotówkowych w banku.

Salda wybranych kont w banku:

100 Kasa – gotówka 50 000,00

Operacje:

1. Bank udzielił kredytu gotówkowego na 1 rok osobie prywatnej	2 000,00
2. Bank pobrał gotówką prowizję od udzielonego kredytu 1%	20,00
3. Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą otworzyła gotówką rachunek bieżący	10 000,00
4. Bank udzielił kredytu gotówkowego rolnikowi indywidualnemu	1 000,00
a) bank pobrał gotówką prowizję 1%	10,00
5. Osoba prywatna spłaciła jednorazowo gotówką kredyt	2 000,00
a) spłata odsetek od kredytu gotówką za ostatni miesiąc	40,00
Umowa o kredyt stanowiła, że kapitał zostanie spłacony jednorazowo w ostatnim dniu obowiązywania umowy o kredyt, a odsetki będą płacone co miesiąc.	
6. Bank dokonał wypłaty gotówkowej z konta bieżącego przedsiębiorcy indywidualnego	3 000,00
7. Bank przyjął gotówkową wpłatę depozytu w formie bonu oszczędnościowego od osoby prywatnej	500,00
8. Bank zrealizował czek gotówkowy z konta przedsiębiorcy indywidualnego	1 000,00
9. Bank przyjął wpłatę gotówkową zwiększającą rachunek klienta w innym banku	300,00
10. Bank zrealizował czek gotówkowy klientowi mającemu konto w innym oddziale banku	500,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze.
- 5) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 6) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.4 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 2

Ewidencja operacji z bankiem centralnym.

Salda wybranych kont w banku:

1100 Konto bieżące nostro	1 500 000,00
---------------------------	--------------

Operacje gospodarcze:

1. Bank zakupił bony NBP według wartości aukcyjnej	10 000,00
2. NBP wykupił bony według wartości umownej	13 000,00
3. Bank otrzymał kredyt refinansowy na inwestycje centralne	500 000,00
4. Pobrano prowizję od udzielonego kredytu	3 000,00
5. Bank założył lokatę terminową w NBP	50 000,00
6. Otrzymano odsetki od lokaty	2 000,00
7. Otrzymano awizo obciążeniowe rachunek	40 000,00
8. Wysłano awizo obciążeniowe do banku centralnego	200 000,00
9. Bank zasilił swój oddział w znaki pieniężne	30 000,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze.
- 5) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 6) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.4 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 3

Ewidencja należności w banku.

Salda wybranych kont w banku:

1100 Konto bieżące nostro 1 500 000,00

Operacje gospodarcze:

1. Bank udzielił jednotygodniowej lokaty innemu bankowi	500 000,00
2. Naliczono odsetki od lokaty	8 000,00
3. Przekwalifikowanie lokaty nie spłaconej w ciągu 30 dni	.....
4. Utworzono rezerwę celową na niespłaconą należność	.....
5. Przeksięgowanie niespłaconych odsetek	.....
6. Wyksięgowanie wcześniej naliczonych odsetek z konta przychodów	.....
7. Bieżące naliczenie odsetek od należności pod obserwacją	9 000,00
8. Przekwalifikowanie lokaty nie spłacanej w ciągu 90 dni	.....
9. Przeksięgowanie niespłaconych odsetek	.....
10. Bieżące naliczenie odsetek od należności poniżej standardu	10 000,00
11. Przeksięgowanie rezerwy celowej należności pod obserwacją na rezerwę celową należności poniżej standardu	.....
12. Podwyższenie rezerwy celowej do wysokości na należności poniżej standardu	.....
13. Wpływ spłaconych należności poniżej standardu	.....
14. Wpływ odsetek od należności poniżej standardu	.....
15. Zarachowanie w przychód naliczonych odsetek od należności poniżej standardu	.....
16. Rozwiązanie rezerwy na spłaconą należność	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) utworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 5) ustalić samodzielnie brakujące kwoty,
- 6) dokonać niezbędnych wyliczeń w celu ewidencji operacji 4, 12,
- 7) ustalić brakujące kwoty operacji.
- 8) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 9) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.4 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 4

Ewidencja operacji między bankami.

Salda początkowe wybranych kont księgowych dwóch Banków A i B.

Bank A

100 Kasa	2 000 000,00
1100 Konto bieżące nostro	40 000 000,00
270 Rachunek bieżący klienta X	70 000,00

Bank B

100 Kasa	1 000 000,00
1100 Konto bieżące nostro	20 000 000,00
270 Rachunek bieżący klienta Z	40 000,00

Operacje gospodarcze:

1. Bank B przyjął dyspozycję od klienta Z przelania z jego rachunku na rachunek klienta X w Banku A kwoty 10 000,00. Bank B wysłał do Banku A zlecenie płatnicze uznaniowe.
2. Na podstawie zlecenia Bank A obciążył rozrachunki międzybankowe i uznał (zwiększył) rachunek bieżący klienta X o kwotę 10 000,00
3. Bank B zrealizował zapłatę na rzecz Banku A 10 000,00
4. Bank A otrzymał zapłatę od Banku B (rozrachunek międzybankowy został zakończony) .....
5. Bank A przyjął do realizacji czek gotówkowy wystawiony przez klienta Z 5 000,00
6. Bank A wysłał zlecenie obciążeniowe do Banku B 5 000,00
7. Na podstawie zlecenia Bank B uznał Bank A na koncie rozrachunków międzybankowych oraz obciążył (zmniejszył) rachunek klienta Z 5 000,00
8. Bank B dokonał zapłaty na rzecz Banku A 5 000,00
9. Bank A otrzymał zapłatę od Banku B na poczet zakończenia rozrachunków międzybankowych.

.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald dla obydwu banków oddzielnie,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 5) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 6) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.4 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

4.4.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:	Tak	Nie
1) wymienić dokumenty obrotu gotówkowego?	☐	☐
2) wymienić dokumenty obrotu gotówkowego nie powodujące zmian w stanie środków pieniężnych?	☐	☐
3) ewidencjonować typowe operacje gotówkowe w banku?	☐	☐
4) określić jaki podmiot prowadzi rachunki bieżące banków?	☐	☐
5) określić jakimi operacjami mogą być powiązane banki komercyjne z bankiem centralnym?	☐	☐
6) ewidencjonować typowe operacje na rachunku bieżącym nostro?	☐	☐
7) określić cel rezerwy obowiązkowej?	☐	☐
8) określić sposób obliczania rezerwy obowiązkowej?	☐	☐
9) określić cel rezerwy celowej?	☐	☐
10) określić sposób obliczania rezerwy celowej?	☐	☐
11) ewidencjonować typowe operacje należności normalnych i zagrożonych?	☐	☐
12) opisać sposób w jaki banki dokonują rozliczeń międzybankowych?	☐	☐
13) ewidencjonować typowe operacje dotyczące rozliczeń międzybankowych?	☐	☐

4.5. Operacje z podmiotami niefinansowymi

4.5.1. Materiał nauczania

Do grupy podmiotów niefinansowych, które są klientami banku zalicza się:

- przedsiębiorstwa i spółki państwowe
- przedsiębiorstwa prywatne,
- spółdzielnie,
- przedsiębiorstwa indywidualne,
- osoby prywatne,
- rolnicy indywidualni,
- instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych: fundusze, fundacje, stowarzyszenia, partie polityczne, kościoły, związki zawodowe, sołectwa, ochotnicza straż pożarna, kluby społeczne, wspólnoty mieszkaniowe, instytucje dobroczynne i inne.

Wymienione podmioty podpisują z bankiem umowę o prowadzenie rachunku bieżącego, pomocniczego, umowę lokaty terminowej lub inną na podstawie której powierzone są bankowi środki pieniężne klienta. Klient dysponuje środkami do wysokości zgromadzonej na jego rachunku.

Bank przyjmując środki zobowiązuje się zwrócić je właścicielowi na każde jego żądanie. Rachunki na żądanie noszą nazwę a'vista. Na rachunku klienta prowadzone są rozliczenia gotówkowe i bezgotówkowe.

Operacje z podmiotami niefinansowymi dotyczą także kredytów. Kredyt jest podstawowym produktem banku. Może być udzielany w rachunku bieżącym lub w rachunku kredytowym.

Kredyt w rachunku bieżącym polega na wykorzystaniu środków do wysokości przyznanego limitu na rachunku bieżącym (kredyt odnawialny). Wpływy na rachunek bieżący nie powodują

spląty kredytu, lecz zmniejszają zadłużenie i odnawiają przyznany limit do wykorzystania. Odsetki płacone są od wykorzystanego a nie przyznanego kredytu.

Kredyt w rachunku kredytowym przyznawany jest w ramach odrębnego konta. Odsetki naliczane są od kredytu przyznanego a nie wykorzystanego.

Rachunki podmiotów niefinansowych prowadzone są jako depozyty, konta do ewidencji stanowią grupę 27 „Zobowiązania i pozostałe należności od podmiotów niefinansowych i rezerwy celowe”.

Kredyty ewidencjonowane są jako należności normalne i zagrożone według takiej samej klasyfikacji, która została przedstawiona w materiale nauczania 4.4 niniejszego poradnika – zespół kont 2.

Prawo bankowe nie nakłada obowiązku posiadania przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą rachunków bankowych, ale ustawa o swobodzie działalności gospodarczej oraz inne przepisy (podatkowe, ubezpieczeń społecznych) zobowiązują podmiot do posiadania rachunku bankowego.

Bezwzględny obowiązek stosowania rozliczeń bezgotówkowych, a tym samym posiadania rachunku bankowego, występuje wówczas, gdy jednorazowa wartość transakcji wynosi równowartość 15 000 euro oraz gdy stroną transakcji, z której wynika płatność jest inny przedsiębiorca.

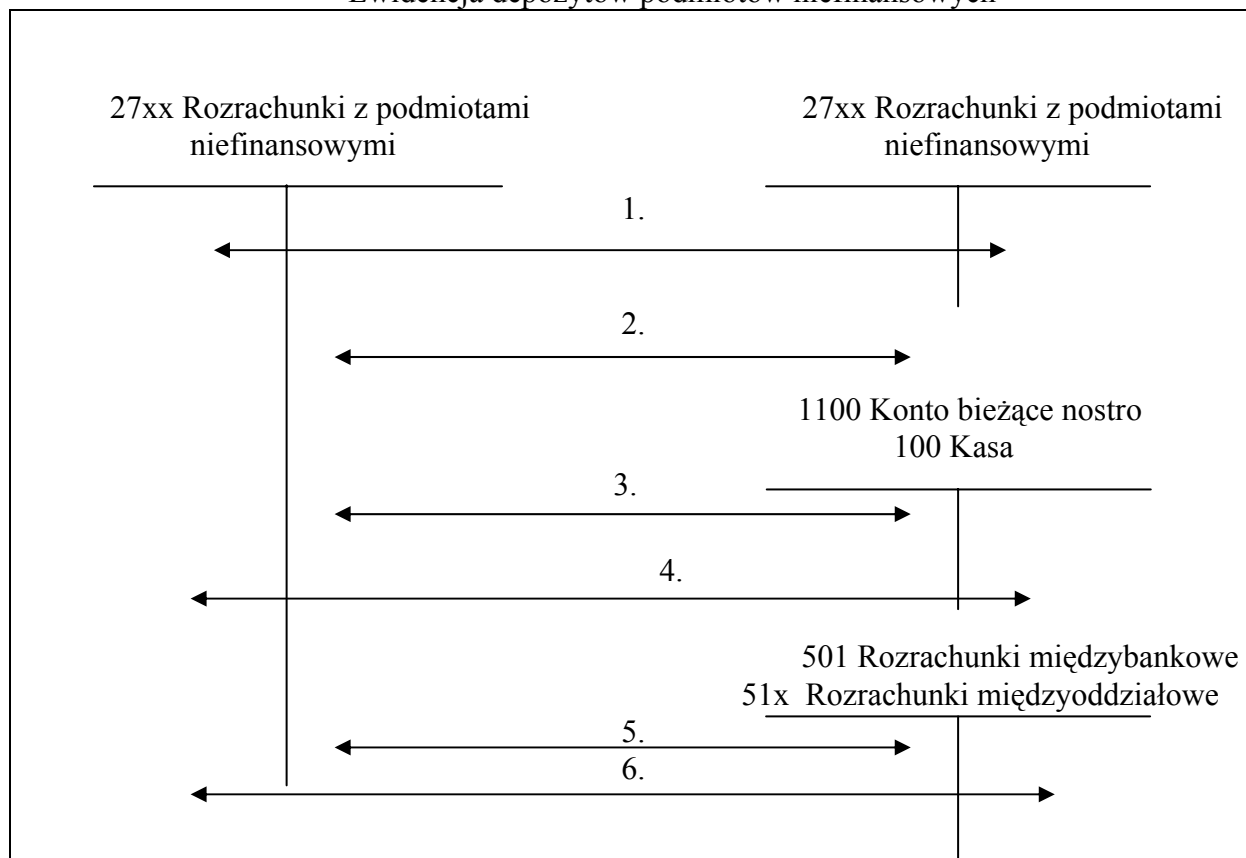
Przepisy nie zabraniają posiadania kilku rachunków bankowych. Jednak w przypadku podmiotów prowadzących działalność gospodarczą zobowiązują do wskazania, który rachunek jest podstawowym.

Osoby fizyczne nie prowadzące działalności gospodarczej otwierają rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe. Nie mogą na tym koncie lokować przychodów z działalności gospodarczej. Rachunki osób fizycznych mogą być otwierane dla kilku osób fizycznych (rachunek wspólny), z których każda osoba korzysta z uprawnień posiadacza.

Jeżeli klienci korzystają z kredytu odnawialnego w ramach rachunku, saldo wykazywane jest w aktywach banku jako należność normalna lub zagrożona w przypadku opóźnień w spłacie.

Naliczane odsetki od depozytów stanowią koszt, od kredytów przychód.

Ewidencja depozytów podmiotów niefinansowych

Rys. 4.18 Schemat ewidencji depozytów. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

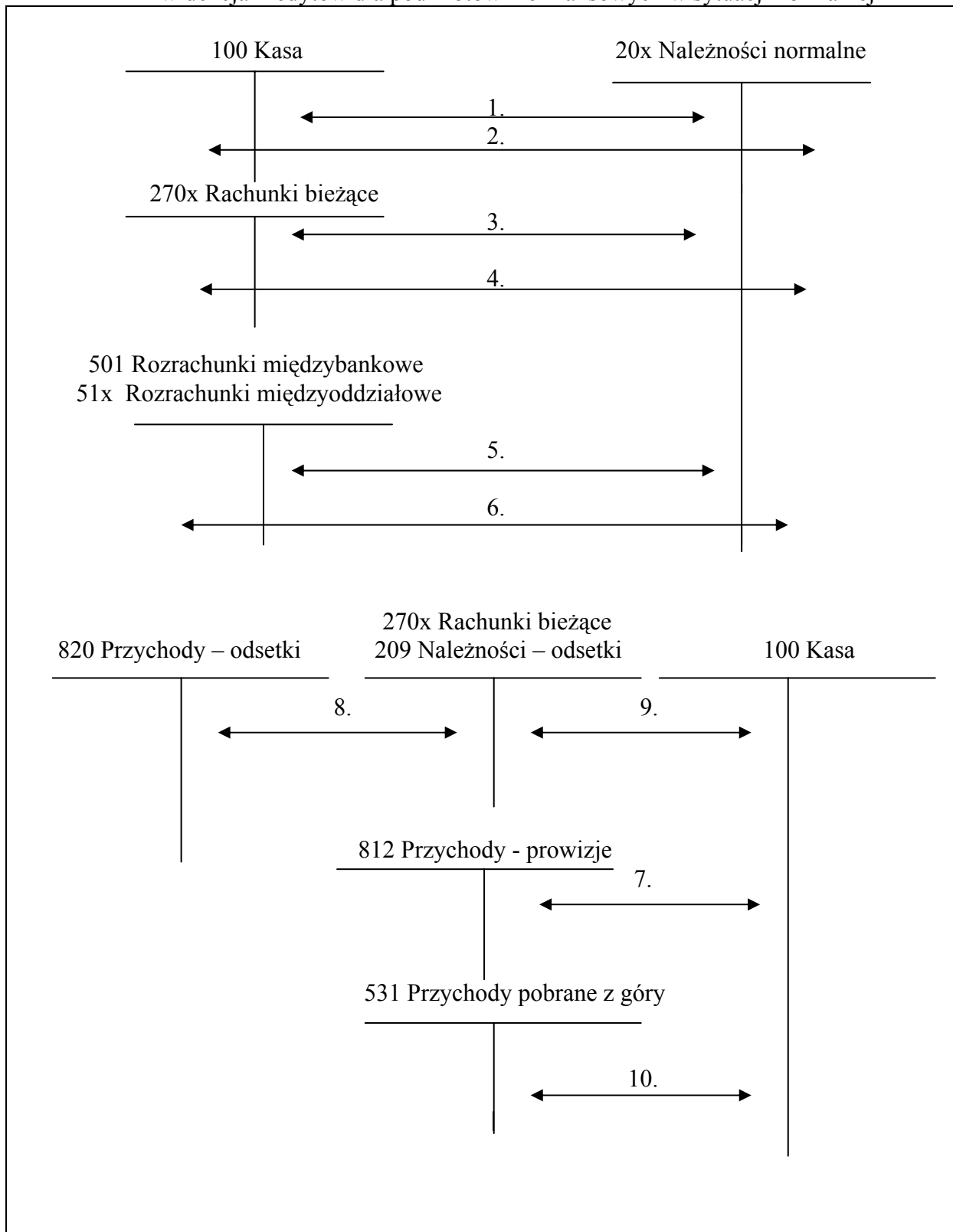
- 1) rozliczenia między podmiotami za pośrednictwem banku, w którym posiadają rachunki bankowe
- 2) wyodrębnienie środków specjalnego przeznaczenia z rachunku klienta
- 3) wpłata depozytu o różnym charakterze gotówką lub bezgotówkowo
- 4) wypłata depozytu gotówką lub bezgotówkowo
- 5) wpływ na rachunek klienta za pośrednictwem innego banku, oddziału banku
- 6) wypłata z rachunku klienta na rachunek podmiotu mającego konto w innym banku.

Depozyty złożone w banku podlegają ochronie unormowanej przez prawo bankowe oraz ustawę o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Banki obowiązkowo dokonują odprowadzeń BFG obciążając koszty własne. Obowiązkowe odpisy roczne ustala Rada Funduszu:

- iloczyn stawki nie przekraczającej 0,4% sumy aktywów bilansowych oraz gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem plus iloczyn stawki nie przekraczającej 0,2% sumy pozostałych zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem,
- odprowadzeń dokonuje się na rachunek funduszu do 31 marca każdego roku,
- w przypadku upadłości banku, bank przekazuje na BFG odpowiednie kwoty ustalone przez Zarząd funduszu, z których dokonuje się wypłat dla deponentów banku.

Podmiotami wyłączonymi z systemu gwarantowania BFG są podmioty, które zgodnie z ustawą o rachunkowości nie mogą sporządzać sprawozdań uproszczonych.

Ewidencja kredytów dla podmiotów niefinansowych w sytuacji normalnej

Rys. 4.19 Schemat ewidencji kredytów normalnych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

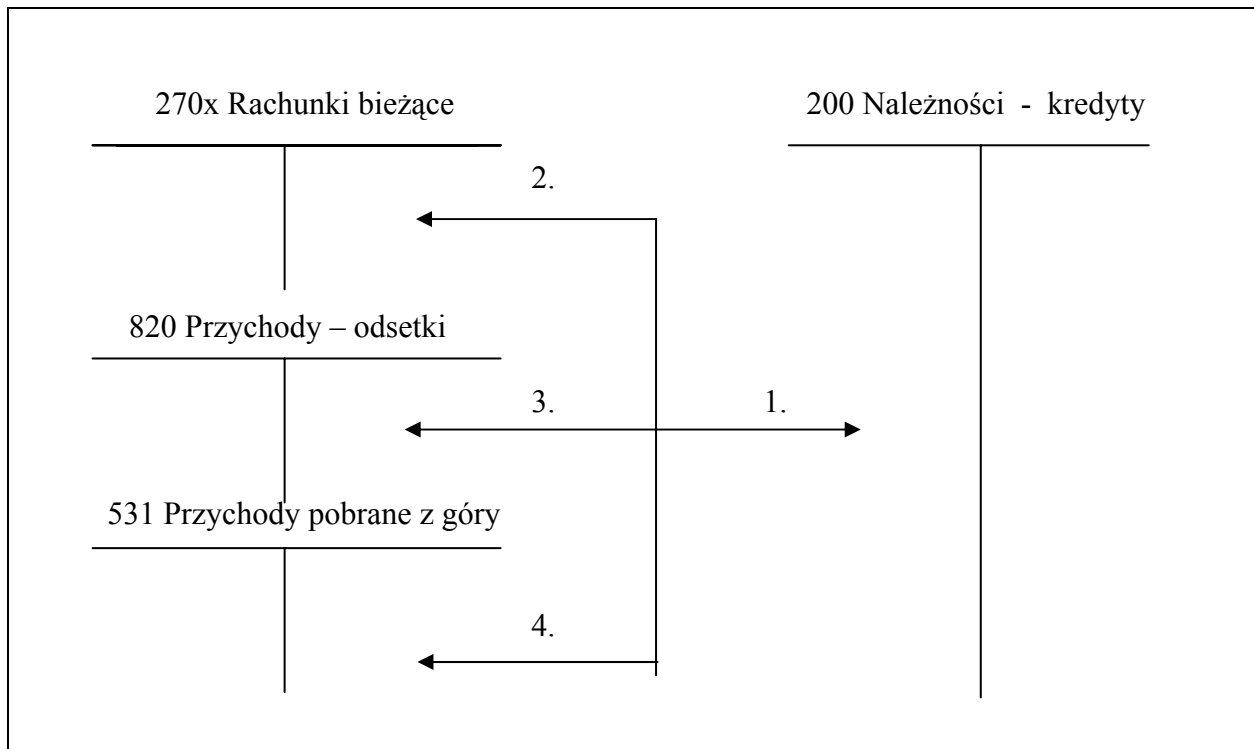
- 1) udzielenie kredytu gotówkowego
- 2) spłata kredytu gotówkowego
- 3) udzielenie kredytu w formie przelewu na rachunek kredytobiorcy lub jego dostawcy

- 4) spłata kredytu udzielonego w formie przelewu
- 5) udzielenie kredytu w formie przelewu na rachunek kredytobiorcy lub jego dostawcy mającego konto w innym banku
- 6) spłata kredytu za pośrednictwem innego banku
- 7) pobrana przez bank prowizja od udzielonego kredytu
- 8) naliczone odsetki od kredytu na koniec okresu sprawozdawczego
- 9) spłata odsetek w umownym terminie gotówką lub z rachunku bieżącego kredytobiorcy
- 10) odsetki naliczone z góry

Kredyt dyskontowy – udzielany jest podmiotowi, który przedstawia weksel do wykupu przed terminem płatności, bank wypłaca kwotę z weksla pomniejszoną o dyskonto.

$$D = \frac{Sw \cdot d \cdot t}{100 \cdot 365}$$

gdzie: Sw – suma weksla (wartość nominalna)
d - roczna stopa dyskonta
t - liczba dni od dnia przedstawienia do wykupu do dnia płatności (dzień płatności się pomija)

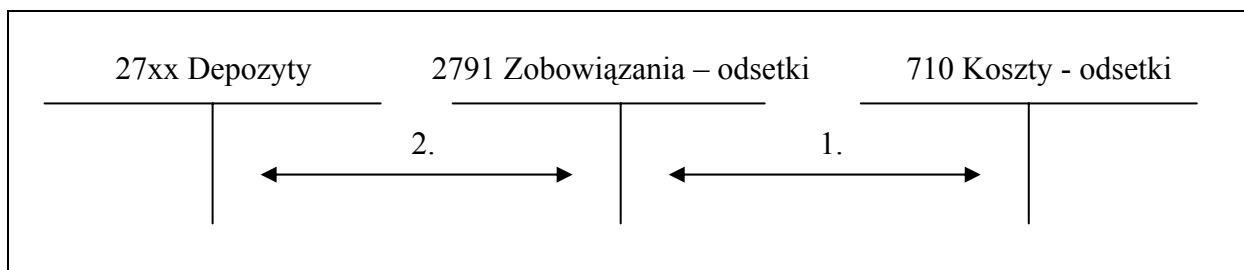
Rys. 4.20 Schemat ewidencji kredytu dyskontowego. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) wartość nominalna weksla
- 2) kwota jaką otrzymuje klient po potrąceniu dyskonta
- 3) pobrane odsetki dyskontowe za bieżący okres
- 4) odsetki dyskontowe następnych okresów

Kredyty zagrożone - klasyfikowane i ewidencjonowane są analogicznie jak należności zagrożone omówione dla zespołu 1 w materiale nauczania 4.4

Odsetki od depozytów stanowią koszt banku.

Rys. 4.21 Schemat ewidencji odsetek od depozytów. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) naliczenie odsetek od depozytów
- 2) dopisanie odsetek do kont depozytów klientów

Banki prowadzą również obsługę jednostek sektora budżetowego, tzn. instytucji rządowych i samorządowych.

Instytucje rządowe – obejmują ministerstwa oraz instytucje centralne, których działanie obejmuje terytorium kraju za wyjątkiem zarządzania funduszami ubezpieczeń społecznych: urzędy wojewódzkie, organy kontroli państwowej, ochrony prawa, sądy, komornicy, trybunały, państwowe szkoły wyższe, państwowe placówki oświatowe, państwowe instytucje kultury, pomocy społecznej, Polska Akademia Nauk, publiczne zakłady opieki zdrowotnej, kluby i biura poselskie, państwowe zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych, Komisja Papierów Wartościowych i Giełd, państwowe fundusze celowe, agencje tworzone na podstawie odrębnych ustaw (np.: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa).

Instytucje samorządowe – jednostki samorządu terytorialnego będące odrębnymi instytucjami, ich działanie obejmuje lokalną część terytorium kraju: urzędy powiatowe, gminne, sejmiki samorządowe, szkoły publiczne, samorządowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze jednostek budżetowych tworzonych przez samorządy, samorządowe fundusze celowe.

Obsługę bankową budżetu państwa prowadzi NBP. Instytucje sektora rządowego mają rachunki w jednostkach NBP, sektora samorządowego mogą mieć w bankach komercyjnych według własnego wyboru.

Ewidencja podmiotów sfery budżetowej prowadzona jest w zespole kont 3 na zasadach analogicznych jak ewidencja w zespole 1 i 2.

4.5.2. Pytania sprawdzające

- Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.
1. Jakie podmioty zaliczamy do grupy podmiotów niefinansowych?
  2. Jakie operacje bank przeprowadza z podmiotami niefinansowymi?
  3. Jakie rodzaje kredytów bank udziela podmiotom niefinansowym?
  4. W jaki sposób przepisy prawne regulują konieczność posiadania rachunku bankowego?
  5. W jaki sposób ewidencjonuje się depozyty podmiotów niefinansowych?
  6. W jaki sposób ewidencjonuje się odsetki od depozytów podmiotów niefinansowych?
  7. W jaki sposób ewidencjonuje się udzielone kredyty podmiotom niefinansowym?
  8. W jaki sposób ewidencjonuje się odsetki od kredytów podmiotów niefinansowych?
  9. Co to jest kredyt dyskontowy?
  10. W jaki sposób dokonuje się ewidencji kredytu dyskontowego?
  11. Jakie podmioty sektora budżetowego obsługują banki komercyjne?
  12. W jaki sposób ewidencjonuje się typowe operacje z sektorem budżetowym?

4.5.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Ewidencja na rachunkach podmiotów niefinansowych.

Salda wybranych kont w banku:

2701 Rachunek bieżący spółki cywilnej	20 000,00
2703 Rachunek bieżący przedsiębiorcy indywidualnego	10 000,00
2704 Rachunek bieżący osoby prywatnej	8 000,00

1. Przedsiębiorca indywidualny złożył dyspozycję przelewu wynagrodzeń na konta osobiste pracowników, mających rachunki w tym samym banku	6 000,00
2. Osoba prywatna wpłaciła gotówką depozyt terminowy	1 500,00
3. Spółka cywilna złożyła dyspozycję otwarcia rachunku akredytywy przelewem	3 000,00
4. Przelew pozostałej części akredytywy spółki cywilnej ze środków udzielonego na ten cel kredytu	7 000,00
5. Zapłata z rachunku akredytywy na rzecz beneficjenta (dostawcy), który posiada rachunek w innym banku	9 500,00
6. Rozwiązanie rachunku akredytywy na rachunek spółki cywilnej	.....
7. Przedsiębiorca indywidualny przedstawił czek do potwierdzenia	1 000,00
8. Osoba prywatna zakupiła gotówką bon oszczędnościowy	500,00
9. Naliczono na koniec okresu odsetki od depozytów	220,00
10. Dopisano odsetki do rachunków klientów:	
a) spółce cywilnej	100,00
b) przedsiębiorcy indywidualnemu	55,00
c) osobie prywatnej	15,00
d) osobie prywatnej – depozyt terminowy	50,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) utworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze stosując konta w rozwinięciu analitycznym,
- 5) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 6) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.5 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 2

Operacje na wekslach.

Przedsiębiorca indywidualny przedstawił weksel do dyskonta 20 dni przed terminem wykupu. Wartość nominalna weksla wynosi 20 000,00 złotych, termin płatności 60 dni, stopa dyskontowa 20%. Dyskonto dotyczy dwóch okresów sprawozdawczych.

Operacje gospodarcze:

1. Przelano klientowi kredyt na rachunek bieżący:	
a) wartość nominalna	20 000,00
b) odsetki od kredytu (dyskonto)	.....
c) zaliczenie do przychodów potrąconych odsetek za bieżący okres sprawozdawczy	.....
d) odsetki dyskontowe za drugi okres sprawozdawczy	.....
2. Spłata kredytu dyskontowego – wykup weksla przez wystawcę w terminie płatności mającego rachunek w innym banku	20 000,00
3. Zaliczenie do przychodów odsetek dyskontowych za drugi miesiąc	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze stosując konta w rozwinięciu analitycznym,
- 5) obliczyć dyskonto potrącone,
- 6) rozliczyć odsetki dyskontowe na dwa okresy sprawozdawcze,
- 7) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 8) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.5 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 3

Operacje z jednostkami samorządowymi.

Salda wybranych kont banku wynoszą:

370x Rachunek bieżący jednostki budżetowej	200 000,00
370x Rachunek bieżący funduszu celowego	50 000,00
1100 Konto bieżące nostro	1 500 000,00

1. Wydzielono część środków na rachunku jednostki budżetowej jako depozyt terminowy	40 000,00
2. NBP przekazało agencji będącej jednostką rządową środki na pokrycie różnicy oprocentowania do kredytu preferencyjnego	20 000,00
3. Wykorzystano środki funduszu celowego na sfinansowanie inwestycji związanej z ochroną środowiska (kontrahentem jest sp. z o.o. mająca rachunek w tym samym banku)	30 000,00

4. Budżet gminy zaciągnął kredyt na sfinansowanie deficytu budżetowego	60 000,00
5. Wypłacono przelewem wynagrodzenia pracownikom jednostki budżetowej	30 000,00
a) posiadającym rachunki w tym samym banku	17 000,00
b) posiadającym rachunki w innym banku	13 000,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) księgować operacje gospodarcze stosując konta w rozwinięciu analitycznym,
- 5) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 6) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.5 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 4

Operacje kredytowe w banku.

Salda wybranych kont banku wynoszą:

100 Kasa	1 000 000,00
1100 Konto bieżące nostro	20 000 000,00
2002 Kredyt w sytuacji normalnej rolnika indywidualnego	500 000,00
2103 Kredyt pod obserwacją przedsiębiorcy indywidualnego	400 000,00
2183 Rezerwa celowa kredytu pod obserwacją	6 000,00
2193 Odsetki od kredytu pod obserwacją	10 000,00

Operacje gospodarcze:

1. Zarachowano w przychody odsetki od kredytu w sytuacji normalnej rolnika indywidualnego 10 000,00
2. Spłata przelewem w ostatnim dniu miesiąca rat kredytu w sytuacji normalnej:
  - a) kapitału 50 000,00
  - b) odsetek 4 000,00
3. Zarachowano w przychody odsetki od kredytu pod obserwacją przedsiębiorcy indywidualnego 15 000,00
4. Kredyt pod obserwacją przekwalifikowano do kategorii poniżej standardu, dokonano księgowania:
  - a) przeksięgowano kredyt do kategorii kredyty poniżej standardu przedsiębiorcy indywidualnego .....
  - b) przeksięgowano odsetki .....
  - c) przeksięgowano rezerwę celową .....
  - d) doksięgowano rezerwę celową do wysokości poniżej standardu .....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze stosując konta w rozwinięciu analitycznym,
- 5) obliczyć wysokość rezerwy celowej na kredyt poniżej standardu,
- 6) ustalić kwoty operacji 4 a, b, c, d.
- 7) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 8) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.5 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

4.5.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:

	Tak	Nie
1) określić jakie podmioty zaliczamy do grupy podmiotów niefinansowych?	☐	☐
2) określić jakie operacje bank przeprowadza z podmiotami niefinansowymi?	☐	☐
3) określić jakie rodzaje kredytów bank udziela podmiotom niefinansowym?	☐	☐
4) zinterpretować w jaki sposób przepisy prawne regulują konieczność posiadania rachunku bankowego?	☐	☐
5) ewidencjonować depozyty podmiotów niefinansowych?	☐	☐
6) ewidencjonować odsetki od depozytów podmiotów niefinansowych?	☐	☐
7) ewidencjonować udzielone kredyty podmiotm niefinansowm?	☐	☐
8) ewidencjonować odsetki od kredytów podmiotów niefinansowych?	☐	☐
9) zdefiniować kredyt dyskontowy?	☐	☐
10) ewidencjonować kredyt dyskontowy?	☐	☐
11) obliczyć odsetki dyskontowe?	☐	☐
12) przekwalifikować należności normalne na zagrożone w kolejnych kategoriach?	☐	☐
13)określić jakie banki mogą obsługiwać sektor budżetowy rządowy i samorządowy?	☐	☐
14) ewidencjonować typowe operacje z sektorem budżetowym?	☐	☐

4.6. Papiery wartościowe

4.6.1. Materiał nauczania

Papiery wartościowe są to dokumenty stwierdzające prawa majątkowe wobec osób wskazanych na dokumencie lub posiadacza dokumentu za jego zwrotem.

Klasyfikacja papierów wartościowych:

- 1) ze względu na rodzaj praw:
  - udziałowe – prawo do majątku jako udziałowiec (np.: akcje),
  - dłużne – zobowiązanie emitenta wobec posiadacza (obligacje, bony, certyfikaty),
- 2) ze względu na określenie posiadacza:
  - na okaziciela – na dokumencie nie jest oznaczony właściciel, własność przenosi się poprzez wręczenie dokumentu innej osobie,
  - imienne – jest oznaczony właściciel, własność na inną osobę przenosi się na podstawie cesji,
- 3) ze względu na typ obrotu:
  - dopuszczone do publicznego obrotu,
  - nie dopuszczone do publicznego obrotu,
- 4) ze względu na funkcję ekonomiczną:
  - rozliczeniowe – do regulowania wzajemnych należności i zobowiązań,
  - do obrotu kapitałowego
  - gwarancyjne – jako zabezpieczenie wierzytelności,
- 5) ze względu na charakter praw majątkowych:
  - finansowe – czek, weksel, akcja, obligacja, bono pieniężne NBP, bono skarbowe, lista zastawna,
  - towarowe – stwierdzające upoważnienie do dysponowania określonymi składnikami majątkowymi: lista przewozowa, konosament, warrant, dowód składowy.

Banki prowadzą operacje papierami wartościowymi, emisji, handlu, przechowywaniu, administrowaniu.

Z pozycji banku papiery wartościowe klasyfikowane są jako:

- papiery wartościowe obce – emitowane przez inne podmioty, których bank jest aktualnym posiadaczem, stanowią aktywa banku,
- papiery wartościowe własne – które bank wyemitował w celu pozyskania środków, stanowią pasywa banku.

Portfel papierów wartościowych banku stanowią:

- papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (handlowe) – zakupione w celu obrotu nimi i uzyskania korzyści ekonomicznych,
- papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (lokacyjne) – które bank zamierza utrzymać do terminu wykupu przez emitenta,
- papiery wartościowe dostępne do sprzedaży – pozostałe, które można sprzedać w każdym czasie, nabyte niekoniecznie w celu utrzymania do terminu zapadalności, ani z przeznaczeniem do obrotu; mogą być nabyte np.: w celu zabezpieczenia funduszu gwarancyjnego.

Inny podział klasyfikuje papiery wartościowe na:

- przedstawiające prawo do kapitału – akcje, które są odpowiednikiem części kapitału spółki akcyjnej, uprawniają do udziału w zyskach tej spółki,

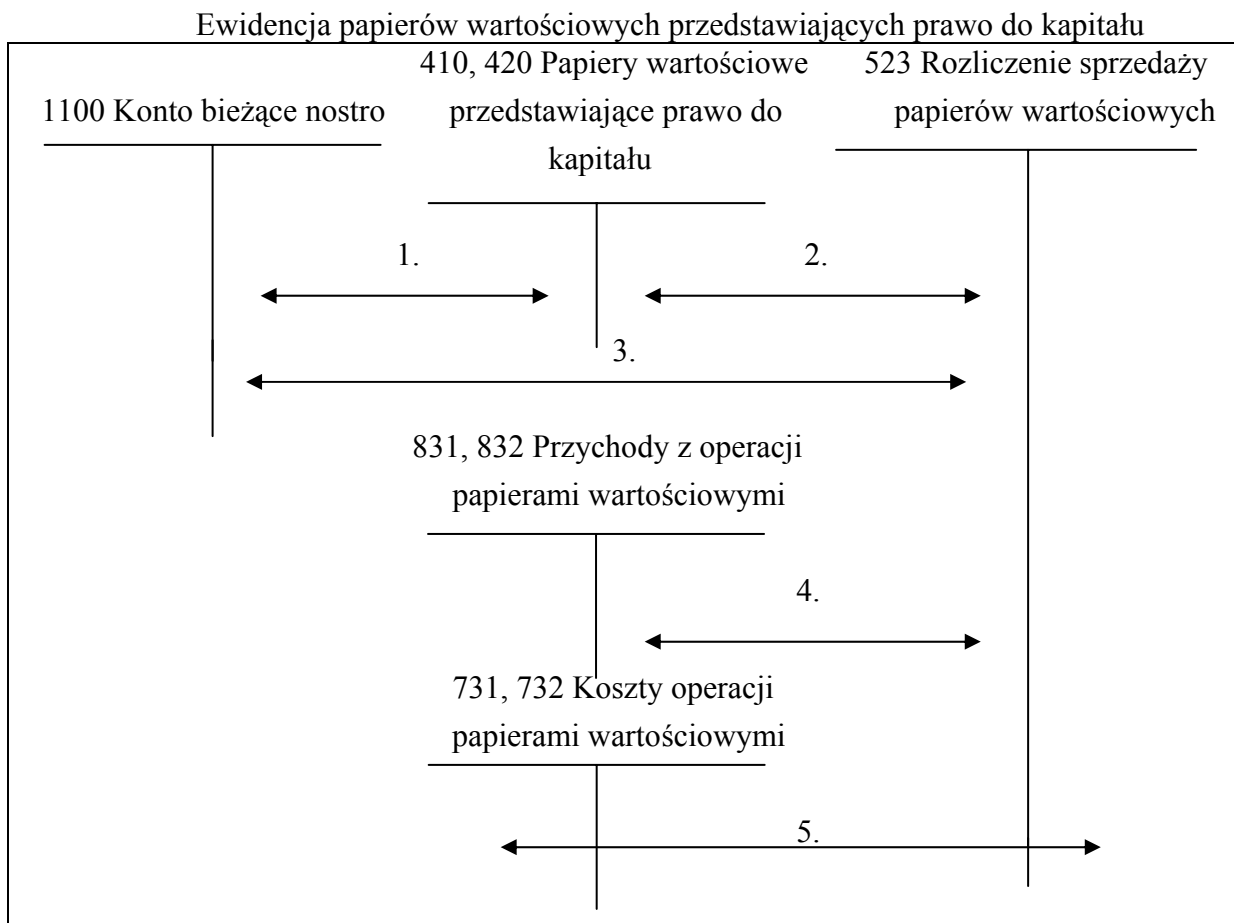
- nie przedstawiające prawa do kapitału – papiery wartościowe dłużne: obligacje, bony skarbowe, są potwierdzeniem wiarygodności.

Papiery wartościowe przedstawiające prawo do kapitału ewidencjonuje się w cenie nabycia (w cenie rynkowej).

Papiery wartościowe nie przedstawiające prawa do kapitału ewidencjonuje się w cenie nominalnej, która jest ceną wykupu przez emitenta. Ze względu na różnice między ceną nominalną a nabycia prowadzi się konta korygujące różnic dodatnich i ujemnych.

Różnica ujemna, gdy $\text{cena nominalna} < \text{cena nabycia}$ → stanowi koszt rozliczany w czasie.

Różnica dodatnia, gdy $\text{cena nominalna} > \text{cena nabycia}$ → stanowi przychód rozliczany w czasie.

Rys. 4.22 Schemat ewidencji papierów wartościowych przedstawiających prawo do kapitału. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) zakup papierów wartościowych w cenie nabycia
- 2) wartość sprzedanych papierów wartościowych (rozchód) według wyceny
- 3) wpływ środków ze sprzedaży papierów wartościowych według cen sprzedaży
- 4) dodatni wynik na sprzedaży papierów wartościowych
- 5) ujemny wynik na sprzedaży papierów wartościowych

Jeżeli papiery dłużne mają wliczone w wartość nominalną odsetki cena nabycia z reguły powinna być niższa od ceny nominalnej. Powstała różnica dodatnia utożsamia odsetki (dyskonto) stanowiące przychód rozliczany w czasie.

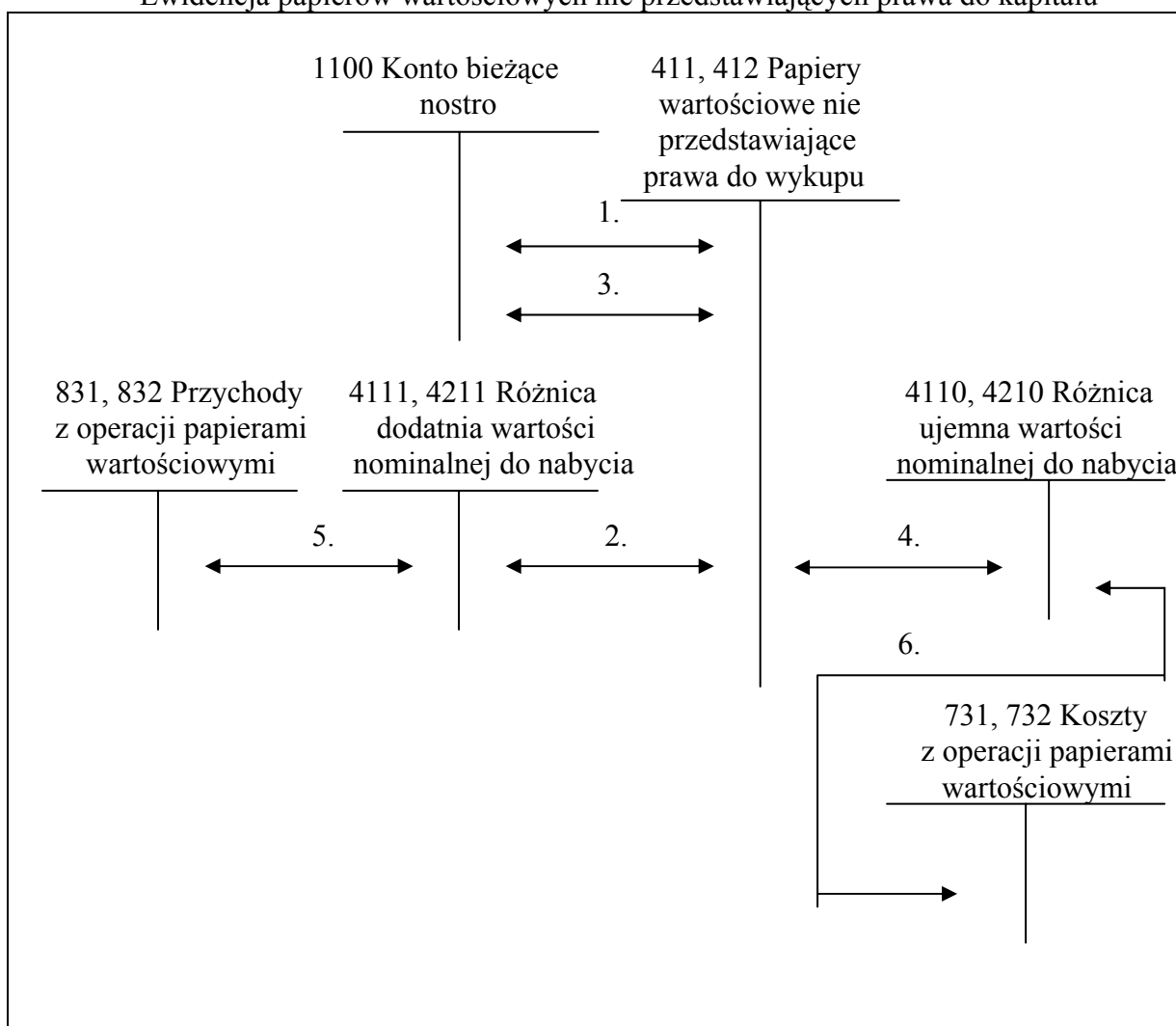
Papiery wartościowe na dzień bilansowy podlegają wycenie uwzględniającej wzrost lub spadek ich wartości.

Zmiany wartości papierów wartościowych z prawem do kapitału ewidencjonuje się bezpośrednio na koncie aktywu w korespondencji z kontami przychodów (zwiększenie wartości) lub kosztów (zmniejszenie wartości).

Zmiany wartości papierów wartościowych bez prawa do kapitału ewidencjonuje się na kontach korygujących „Różnice dodatnie/ujemne pomiędzy wartości nominalną a ceną nabycia” w korespondencji z kontami przychodów (zwiększenie wartości) lub kosztów (zmniejszenie wartości).

Na papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności, które ulegają deprecjacji (trwałej utracie wartości) dokonuje się odpisu na rezerwę z tytułu trwałej utraty wartości. Utworzenie rezerwy jest kosztem bilansowym, ale nie jest kosztem podatkowym.

Ewidencja papierów wartościowych nie przedstawiających prawa do kapitału

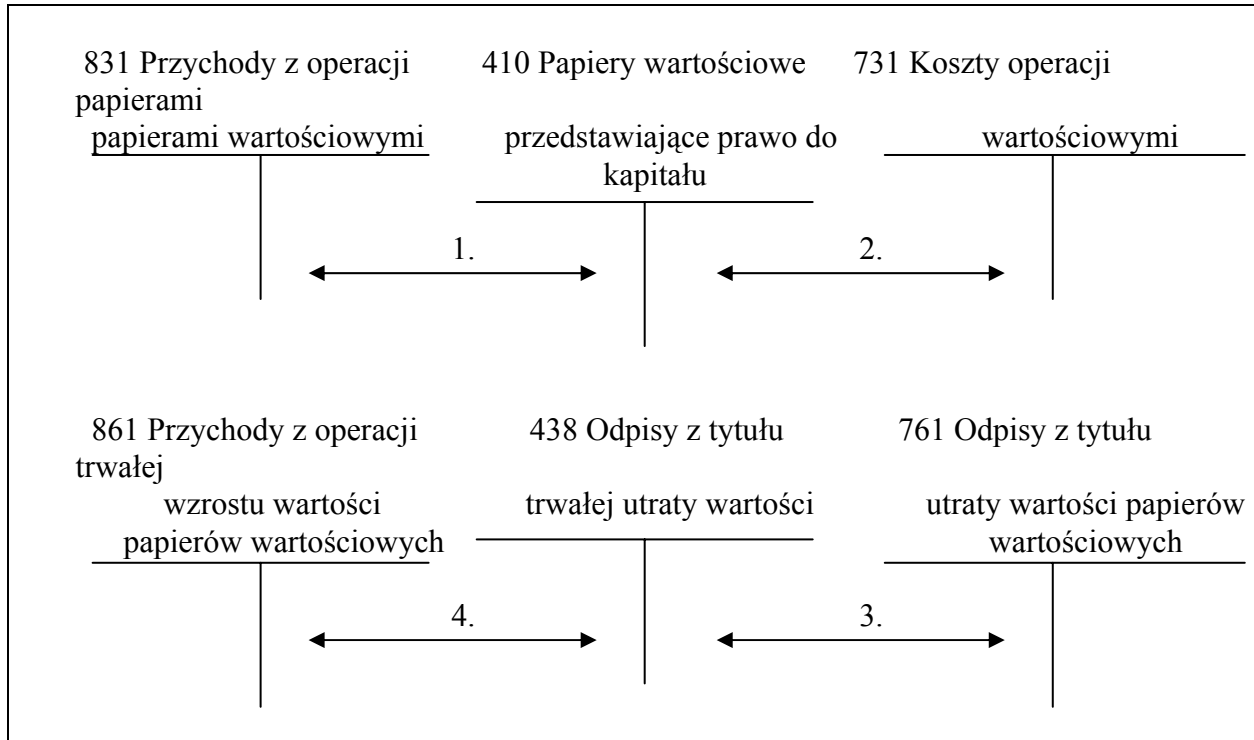
Rys. 4.23 Schemat ewidencji papierów wartościowych nie przedstawiających prawa do kapitału. Źródło własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) zakup papierów wartościowych z dyskontem (wartość nominalna > wartość nabycia)
- 2) przeksięgowanie dodatniej różnicy pomiędzy wartością nominalną a niższą od niej wartością nabycia (dyskonto)
- 3) zakup papierów wartościowych, gdy wartość nominalna < wartość nabycia

- 4) przeksięgowanie ujemnej różnicy pomiędzy wartością nominalną a wyższą od niej wartością nabycia
- 5) bieżące odpisanie dyskonta w kolejnych okresach sprawozdawczych
- 6) bieżący odpis ujemnej różnicy w kolejnych okresach sprawozdawczych

Ewidencja zwiększenia i utraty wartości papierów wartościowych

Rys. 4.24 Schemat ewidencji zwiększenia i utraty wartości papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu.
Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) zwiększenie wartości papierów wartościowych na skutek wyceny
- 2) zmniejszenie wartości papierów wartościowych na skutek wyceny
- 3) odpis z tytułu trwałej utraty wartości
- 4) rozwiązanie odpisu w przypadku wzrostu utraconej wartości

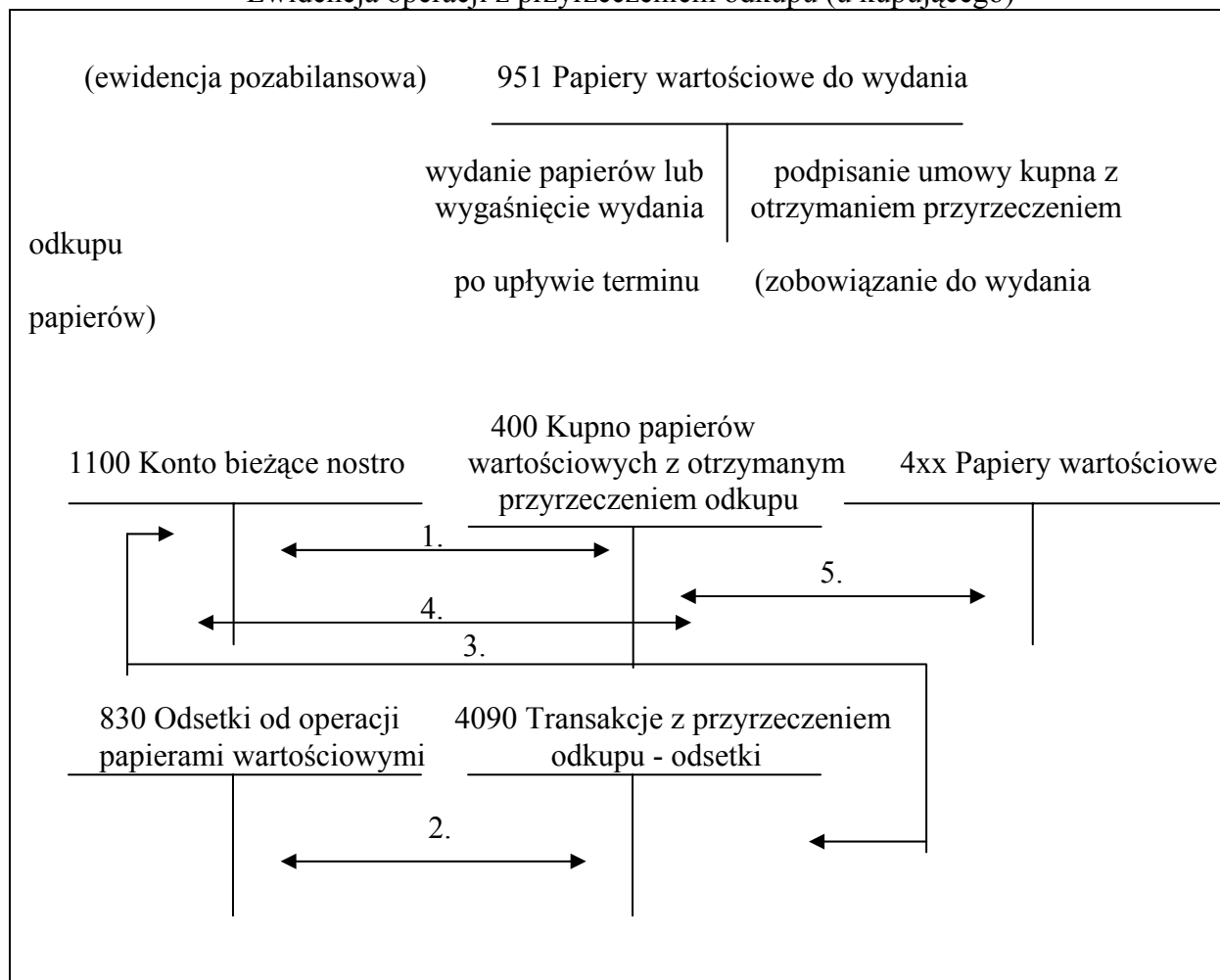
Banki realizują w obrocie papierami wartościowymi transakcje z przyrzeczeniem odkupu tymi papierami, które aktualnie posiadają w swoim portfelu. Transakcje polegają na:

- sprzedaży przez bank papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu po upływie umownego terminu,
- zakupie przez bank papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu po upływie umownego terminu.

Jeżeli transakcje zostaną zrealizowane nie następują żadne zmiany w ewidencji. Jeżeli nie zostaną sprzedane ani zakupione papiery wartościowe w ewidencji następuje zmiana: u sprzedającego zmniejszenie papierów wartościowych, u kupującego zwiększenie.

Ewidencja operacji z przyrzeczeniem odkupu (u kupującego)

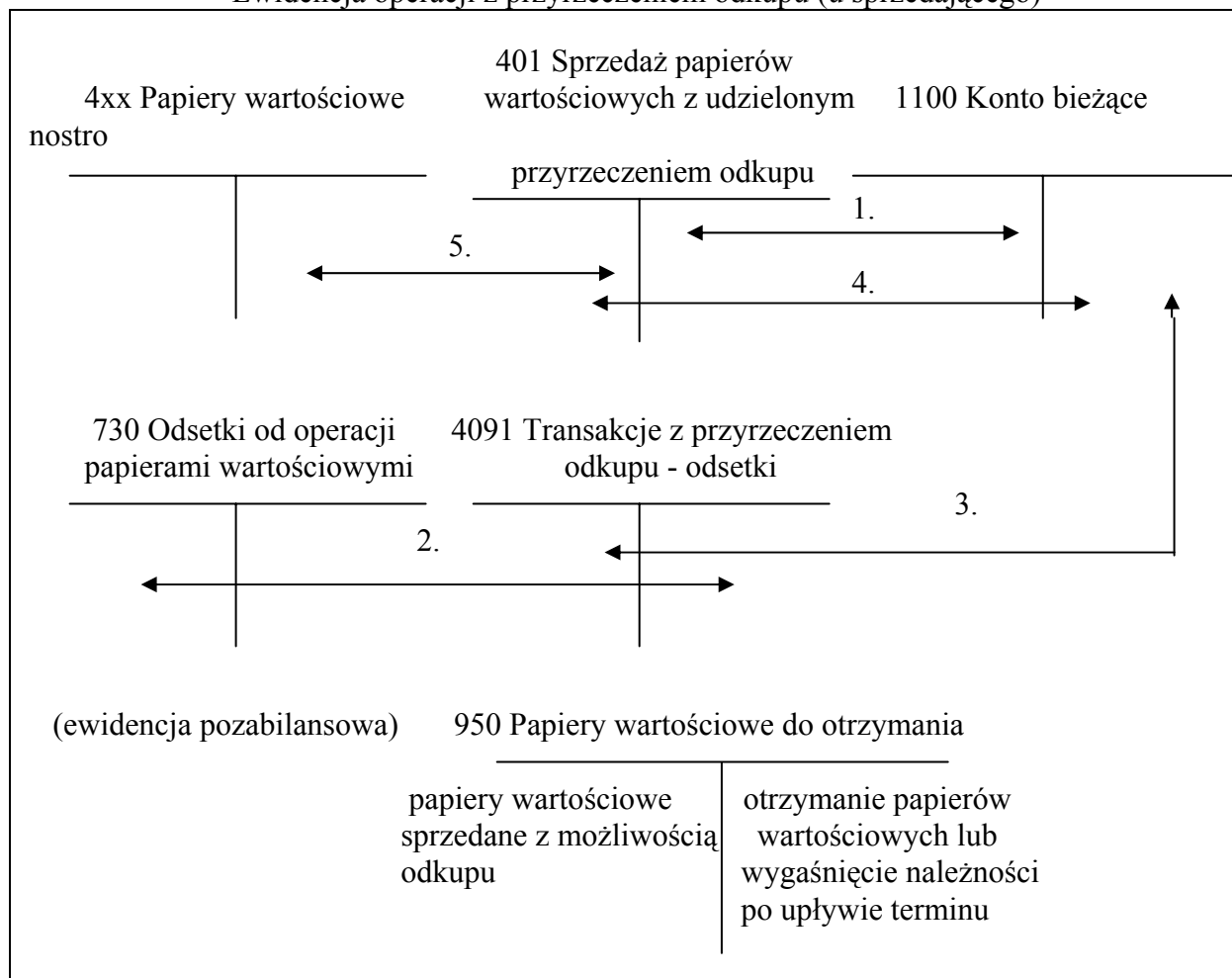

Rys. 4.25 Schemat ewidencji operacji z przyrzeczeniem odkupu (u kupującego). Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) zakup papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu
- 2) naliczenie odsetek za czas trwania transakcji
- 3) wpływ naliczonych odsetek
- 4) wykupienie papierów wartościowych przez zbywcę w umownym terminie (zakończenie transakcji)
- 5) przejęcie papierów wartościowych na własność na skutek nie zrealizowania umowy (niewykupienia)

Ewidencja operacji z przyrzeczeniem odkupu (u sprzedającego)

Rys. 4.26 Schemat ewidencji operacji z przyrzeczeniem odkupu (u sprzedającego). Źródło własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) sprzedaż papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu
- 2) naliczenie odsetek za czas trwania transakcji
- 3) wpływ naliczonych odsetek
- 4) odkupienie papierów wartościowych od nabywcy w umownym terminie (zakończenie transakcji)
- 5) rozchód papierów wartościowych na skutek nie zrealizowania umowy przyrzeczenia odkupu

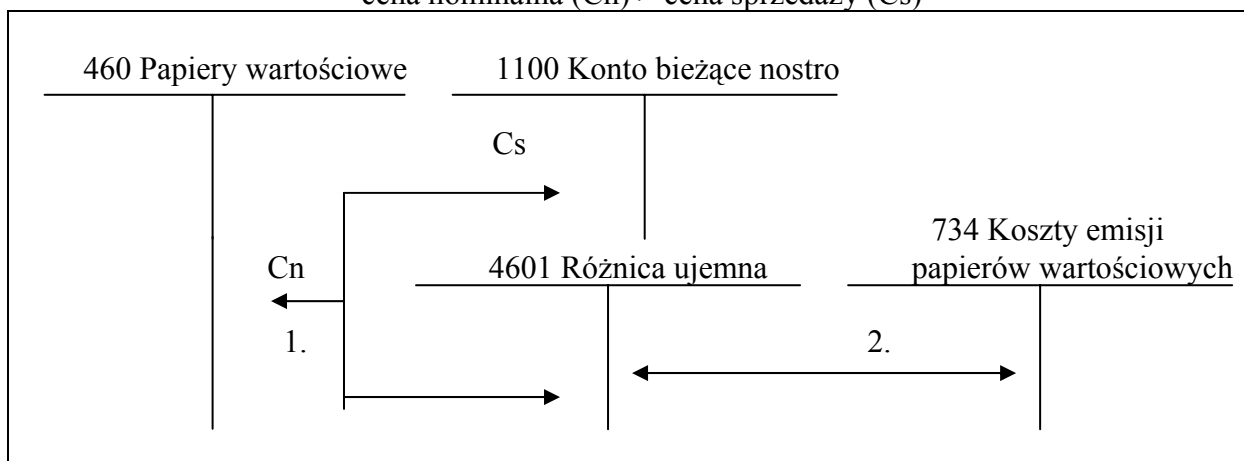
Banki dokonują operacji własnej emisji papierów wartościowych. Zwiększają w ten sposób kapitał własny oraz pozyskują kapitał obcy na prowadzenie akcji kredytowej i operacje na rynkach finansowych.

Ewidencja pozyskania emisji papierów w celu powiększenia kapitału została omówiona w materiale nauczania 4.3 „Aktywa i pasywa”.

Emisja papierów wartościowych w celu pozyskania kapitałów obcych to: emisja bonów, obligacji, certyfikatów, listów zastawnych (papierów wartościowych dłużnych)

Ewidencja dłużnych papierów wartościowych wykazywana jest w cenie nominalnej. Różnice między wartością nominalną a wartością sprzedaży odnoszone są odpowiednio w: koszty (różnica ujemna), w przychody (różnica dodatnia).

Ewidencja papierów wartościowych dłużnych własnej emisji gdy występuje różnica ujemna
cena nominalna (C_n) > cena sprzedaży (C_s)

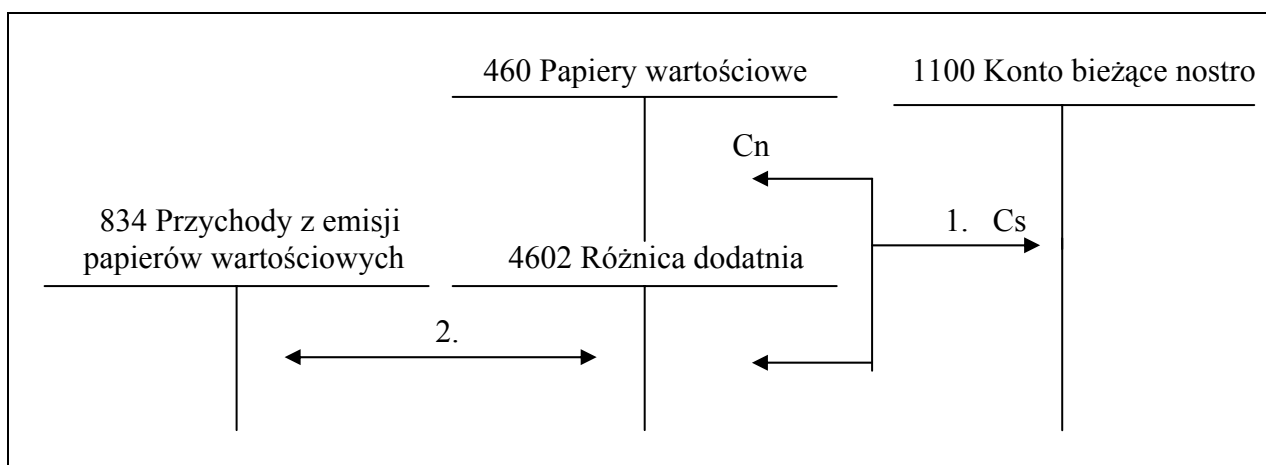

Rys. 4.27 Schemat ewidencji papierów wartościowych dłużnych własnej emisji z różnicą ujemną. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) sprzedaż papierów wartościowych
- 2) zarachowanie ujemnej różnicy w koszty emisji

Ewidencja papierów wartościowych dłużnych własnej emisji gdy występuje różnica dodatnia
cena nominalna (C_n) < cena sprzedaży (C_s)

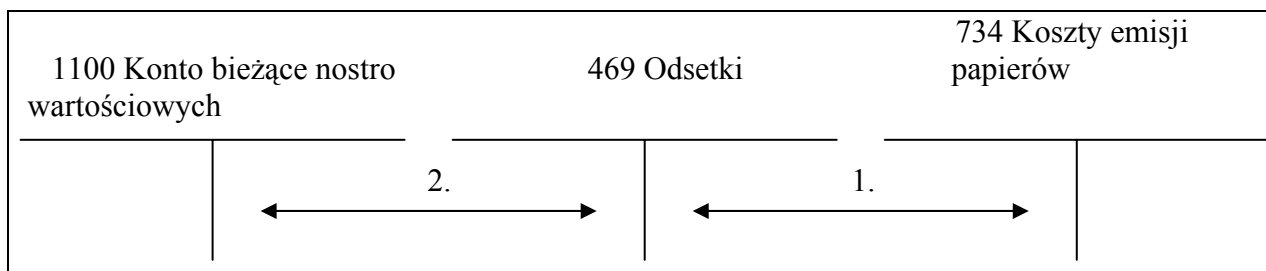

Rys. 4.28 Schemat ewidencji papierów wartościowych dłużnych własnej emisji z różnicą dodatnią. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) sprzedaż papierów wartościowych
- 2) zarachowanie dodatniej różnicy w przychody z emisji

Ponieważ papiery wartościowe dłużne są oprocentowane, należy zaksięgować odsetki.

Rys. 4.29 Schemat ewidencji odsetek od papierów wartościowych własnych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) odsetki do zapłacenia posiadaczom papierów wartościowych
- 2) wykup odsetek

4.6.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jaka jest definicja papierów wartościowych?
2. W jaki sposób klasyfikuje się papiery wartościowe?
3. Według jakich cen ewidencjonowane są różnego rodzaju papiery wartościowe?
4. W jaki sposób wycenia się papiery wartościowe na dzień bilansowy?
5. W jaki sposób ewidencjonuje się papiery wartościowe przedstawiające prawo do kapitału?
6. W jaki sposób ewidencjonuje się papiery wartościowe nie przedstawiające prawa do kapitału?
7. W jaki sposób dokonuje się ewidencji zmian wartości papierów wartościowych?
8. Co oznacza transakcja z przyrzeczeniem odkupu?
9. W jaki sposób dokonuje się ewidencji operacji z przyrzeczeniem odkupu?
10. W jakim celu bank dokonuje emisji własnych papierów wartościowych?
11. W jaki sposób ewidencjonuje się emisję własnych papierów wartościowych?

4.6.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Ewidencja papierów wartościowych.

Bank dokonuje obrotu papierami wartościowymi przeznaczonymi do obrotu przedstawiającymi prawo do kapitału. Salda wybranych kont wynoszą:

1100 Konto bieżące nostro	100 000,00
Operacje gospodarcze:	
1. Zakupiono 500 akcji po 100,00	50 000,00
2. Sprzedano 300 akcji w cenie sprzedaży 110,00	33 000,00
3. Rozchód sprzedanych akcji w cenie nabycia	.....
4. Zapłacono z konta bieżącego prowizję maklerską	400
5. Przeksięgowano wynik ze sprzedaży	.....
6. Zmniejszenie wartości akcji na skutek spadku cen rynkowych o 5,00 na szt.	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 5) ustalić kwoty operacji 3, 5, 6.
- 6) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 7) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.6 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 2

Ewidencja obrotu papierami wartościowymi.

Bank dokonuje obrotu papierami wartościowymi przeznaczonymi do obrotu nie przedstawiającymi prawa do kapitału. Salda wybranych kont wynoszą:

1100 Konto bieżące nostro	150 000,00
Operacje gospodarcze:	
1. Zakupiono 5 letnie obligacje	
a) cena nominalna	1 000,00
b) cena nabycia	1 050,00
2. Rozliczenie różnicy pomiędzy wartością nominalną a ceną nabycia	.....
3. Naliczenie odsetek od obligacji	100,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 5) ustalić charakter różnicy,
- 6) ustalić kwoty operacji 2.
- 7) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 8) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.6 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 3

Emisja obligacji w banku.

Bank w celu pozyskania środków wyemitował obligacje.

Operacje gospodarcze:

1. Sprzedaż 200 szt. wyemitowanych obligacji:	
a) cena nominalna	100,00
b) cena nabycia	95,00
2. Zarachowanie różnicy	
3. Naliczenie odsetek od obligacji	1 200,00
4. Zapłata odsetek	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,
- 5) ustalić charakter różnicy,
- 6) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 7) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.6 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 4

Ewidencja bonów skarbowych.

Bank posiada na rachunku bieżącym nostro 200 000,00.

Operacje gospodarcze:

1. zakupiono 01. IV bony skarbowe 26 tygodniowe 30 szt.	
a) cena nominalna	100,00
b) cena nabycia	85,00
2. Wyksięgowanie dyskonta	.....
3. Bieżące rozliczenie dyskonta za miesiąc kwiecień	.....
4. sprzedaż bonów o wartości nominalnej	1 000,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie podanych sald,
- 4) zaksięgować operacje gospodarcze,

- 5) ustalić kwoty operacji 2, 3,
- 6) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 7) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.6 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 5

Operacje z przyrzeczeniem odkupu.

Bank A podpisał z Bankiem B umowę zawierającą przyrzeczenie odkupu obligacji. Salda wybranych kont: 1100 Konto bieżące nostro 100 000,00

Operacje gospodarcze:

1. Zakup (sprzedaż) papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	40 000,00
2. Ewidencja pozabilansowa zakupu (sprzedaży)	.....
3. Naliczono odsetki od kwoty transakcji	2 000,00
4. Wpływ odsetek na konto kontrahenta	.....
5. Zakończenie transakcji – przejęcie (wyksięgowanie) papierów wartościowych na skutek niezrealizowania umowy.	40 000,00
6. Ewidencja pozabilansowa zakończenia transakcji	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konta na podstawie danych ,
- 4) księgować operacje gospodarcze u kupującego i sprzedającego,
- 5) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 6) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.6 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator

4.6.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:	Tak	Nie
1) zdefiniować papiery wartościowe?	☐	☐
2) sklasyfikować papiery wartościowe?	☐	☐
3) zastosować odpowiednie ceny papierów wartościowych do ewidencji?	☐	☐
4) wycenić papiery wartościowe na dzień bilansowy?	☐	☐
6) ewidencjonować papiery wartościowe przedstawiające prawo do kapitału?	☐	☐
7) ewidencjonować papiery wartościowe nie przedstawiające prawa do kapitału?	☐	☐
8) ewidencjonować zmiany wartości papierów wartościowych?	☐	☐
9) zdefiniować transakcję z przyrzeczeniem odkupu?	☐	☐
10) ewidencjonować operacje transakcji z przyrzeczeniem odkupu?	☐	☐
11) określić cele emisji przez bank własnych papierów wartościowych?	☐	☐
12) ewidencjonować emisję własnych papierów wartościowych?	☐	☐

4.7. Koszty i przychody banku

4.7.1. Materiał nauczania

Bank jako szczególne przedsiębiorstwo także uzyskuje przychody i zyski oraz ponosi koszty i straty.

Koszty grupowane są według różnych kryteriów. Koszty działalności podstawowej banku (bankowej) według kryterium podmiotowego to:

- koszty operacji z podmiotami finansowymi,
- koszty operacji z podmiotami niefinansowymi,
- koszty operacji z instytucjami rządowymi i samorządowymi.

W strukturze kosztów ponoszonych według podmiotów występują koszty przedmiotowe:

- odsetki – płacone z tytułu korzystania z depozytów, od zaciągniętych kredytów refinansowych,
- prowizje – od zaciągniętych kredytów refinansowych,
- inne koszty – kwoty pobierane przez innych kontrahentów w związku z prowadzoną działalnością przez bank.

Do kosztów podstawowych zalicza się także:

- koszty operacji papierami wartościowymi,
- inne koszty z operacji finansowych.
- koszty działania banku i amortyzację – koszty osobowe, rzeczowe, podatki i opłaty, koszty na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, odpisy amortyzacyjne,
- odpisy na rezerwy – na wypadek gdyby kredytobiorca nie wywiązał się z terminu spłaty należności lub jego sytuacja finansowa stanowi zagrożenie spłaty.

Oprócz wymienionych kosztów działalności podstawowej bank ponosi koszty pozostałej działalności operacyjnej (sprzedaż środków trwałych, aktywów do zbycia, rezerw na zobowiązania pozabilansowe) oraz straty nadzwyczajne spowodowane zdarzeniami nadzwyczajnymi, nieprzewidywalnymi.

Koszty działalności podstawowej ujmowane są w zespole 7 bankowego planu kont.

Zgodnie z zasadą memoriału wszystkie ponoszone koszty, bez względu na to czy zobowiązanie zostało zapłacone przypisywane są okresowi, którego dotyczą.

Część kosztów banku podlega rozliczeniu w czasie. Są to zgodnie z zasadą współmierności koszty ponoszone z góry lub z dołu odnoszące się do innych okresów sprawozdawczych niż te, w których zostały poniesione.

Koszty nie rozliczane w czasie to:

- koszty działalności operacyjnej podstawowej,
- koszty działalności banku,
- odpisy na rezerwy,
- pozostałe koszty operacyjne,
- straty nadzwyczajne.

Koszty rozliczane w czasie obejmują:

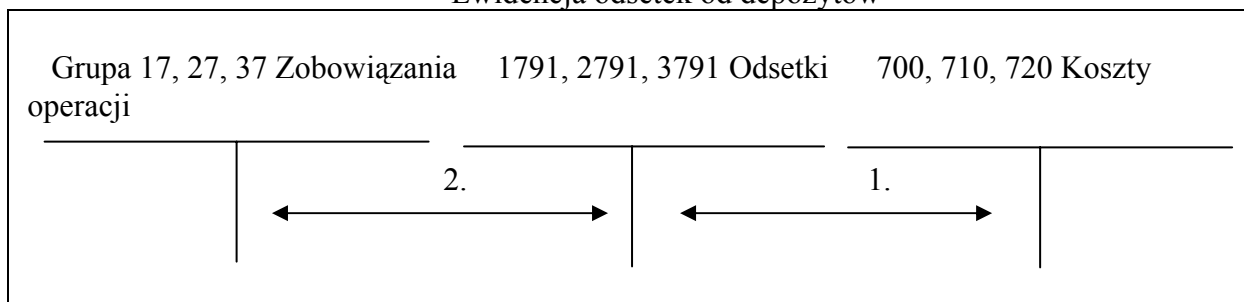
- rozliczenia międzyokresowe czynne – koszty ponoszone z góry, dotyczące przyszłych okresów sprawozdawczych, uwzględniane w aktywach banku,
- rozliczenia międzyokresowe bierne – w wysokości prawdopodobnych zobowiązań wobec kontrahentów, uwzględniane w pasywach banku.

Koszty rozliczane w czasie ujmowane są w zespole 5 - 530 „Koszty zapłacone z góry” i 531 „Koszty do zapłacenia”.

Koszty z tytułu odsetek od zobowiązań wobec podmiotów finansowych, niefinansowych, sektora budżetowego ewidencjonowane są w zespole 1, 2, 3.

Konto 530 „Koszty zapłacone z góry” służy do ewidencji rozliczeń międzyokresowych czynnych, wykazuje saldo Wn. Konto 531 „Koszty do zapłacenia” służy do ewidencji rozliczeń międzyokresowych biernych, wykazuje saldo Ma.

Ewidencja odsetek od depozytów

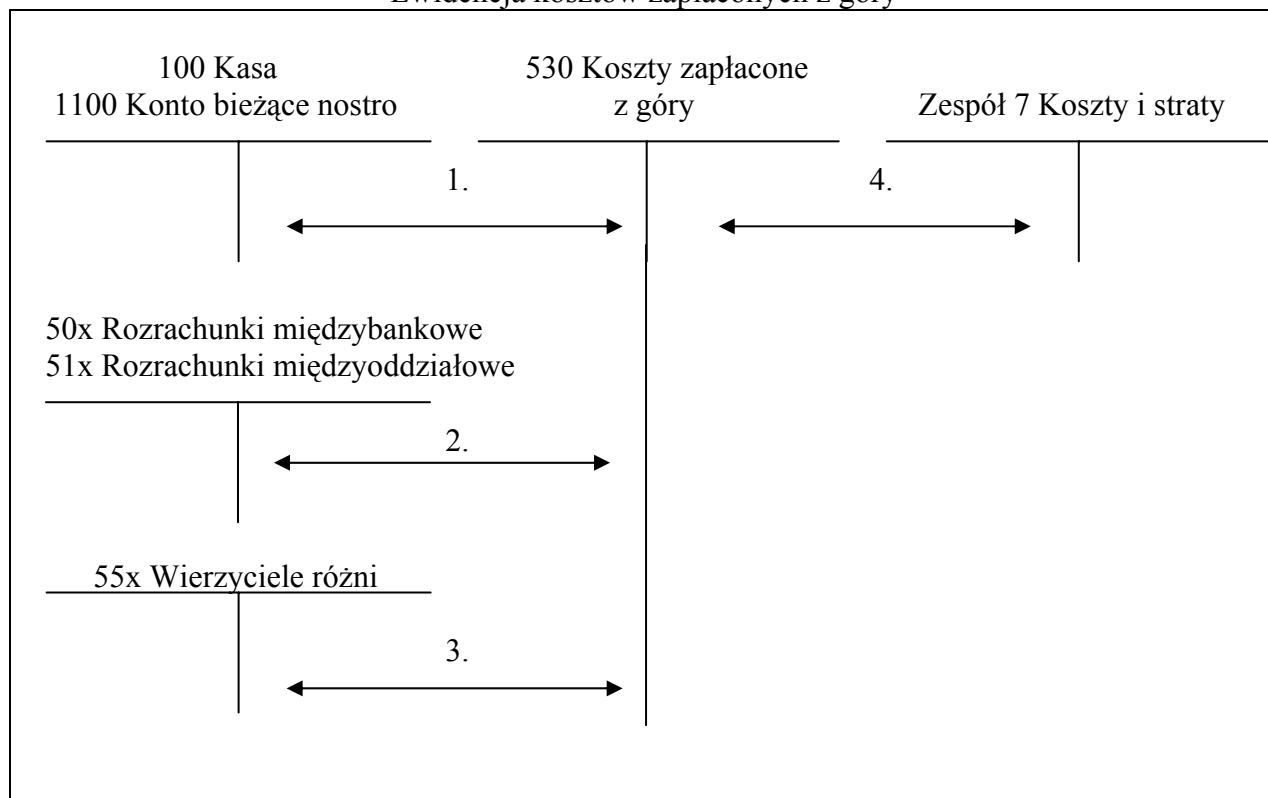

Rys. 4.30 Schemat ewidencji odsetek od depozytów. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. naliczenie odsetek od depozytów
2. dopisanie odsetek do rachunków klientów

Ewidencja kosztów zapłaconych z góry

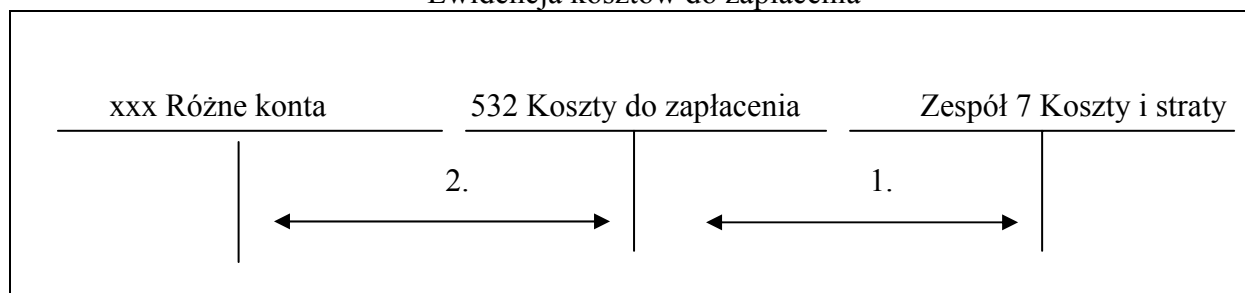

Rys. 4.31 Schemat ewidencji kosztów zapłaconych z góry. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. poniesione koszty z góry dotyczące kilku okresów sprawozdawczych
2. poniesione koszty z góry poprzez rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe dotyczące kilku okresów sprawozdawczych
3. poniesione koszty z góry jako zobowiązanie wobec wierzycieli dotyczące kilku okresów sprawozdawczych
4. bieżące rozliczenie kosztów poniesionych z góry

Ewidencja kosztów do zapłacenia

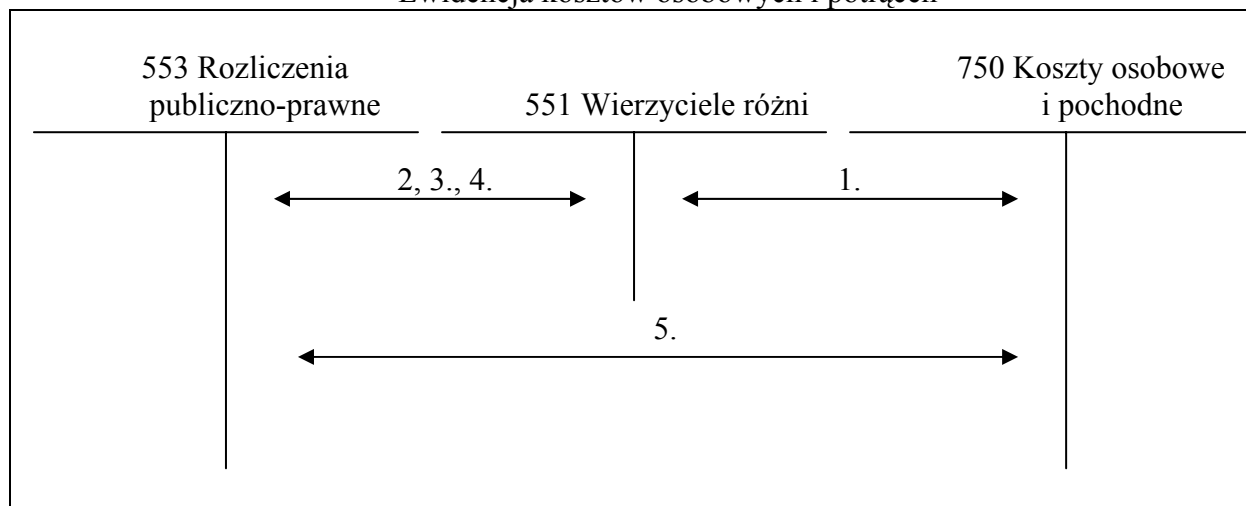

Rys. 4.32 Schemat ewidencji kosztów do zapłacenia. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. przewidywana wartość kosztu do zapłacenia w przyszłości
2. uregulowanie zobowiązań

Ewidencja kosztów osobowych i potrąceń

Rys. 4.33 Schemat ewidencji kosztów osobowych i pochodnych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

1. wynagrodzenia brutto
2. wyksięgowanie składek na ubezpieczenia społeczne
3. wyksięgowanie składek na ubezpieczenia zdrowotne
4. wyksięgowanie podatku dochodowego
5. narzuty na wynagrodzenia

Pojęciem przeciwnym do kosztów są przychody i zyski – prawdopodobne korzyści ekonomiczne o wiarygodnie ustalonej wartości.

Klasyfikacja przychodów jest analogiczna do kosztów. Przychody według kryterium podmiotowego: od podmiotów finansowych, niefinansowych, sektora budżetowego – w szczególności:

- odsetki – z tytułu udostępnienia środków pieniężnych innym podmiotom w formie kredytu lub lokat,
- prowizje – za świadczone usługi bankowe od wartości transakcji,
- opłaty – stałe kwoty niezależnie od wartości usługi (opłaty za prowadzenie rachunków, za inkaso samochodowe, za wydanie książeczki czekowej itp.).

Ponadto do przychodów z działalności podstawowej zaliczamy rozwiązanie rezerw w momencie wygaśnięcia przyczyn powodujących ich utworzenie.

Pozostałe przychody operacyjne nie są związane bezpośrednio z podstawową działalnością banku, zalicza się do nich: przychody ze sprzedaży rzeczowego majątku, z tytułu uzyskanych dywidend, darowizn, wzrostu wartości majątku.

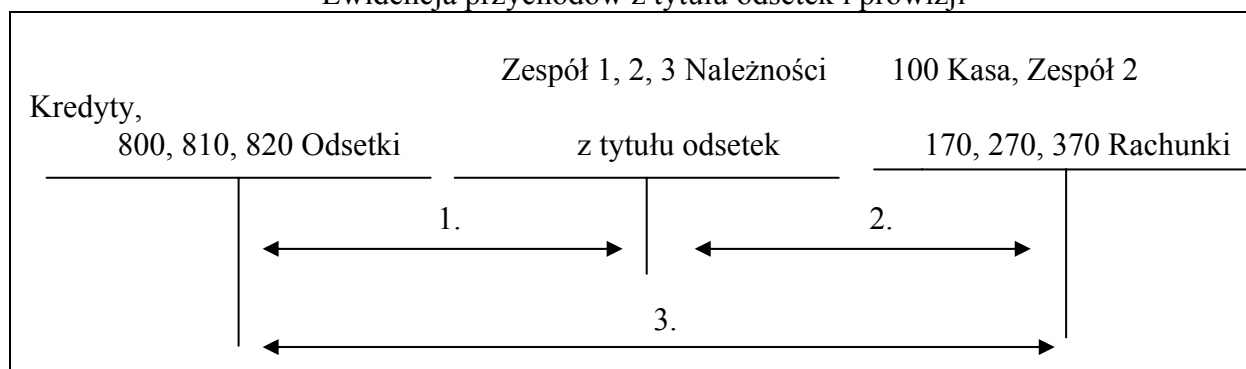
Zyski nadzwyczajne stanowią skutki zdarzeń powstających niepowtarzalnie.

Przychody podobnie jak koszty są rozliczane w czasie jeżeli dotyczą więcej niż jednego okresu sprawozdawczego. Do tych przychodów zaliczamy:

- 1) przychody pobrane z góry – dyskonto weksli, opłaty leasingowe, różnic między wartością nominalną a wartością nabycia wierzytelności,
- 2) przychody do otrzymania – dotyczą wyników bieżącego okresu, ale do otrzymania w terminie późniejszym,
- 3) przychody zastrzeżone – odsetki niezapadłe od należności zagrożonych.

Do ewidencji przychodów stosuje się konta zespołu 8.

Ewidencja przychodów z tytułu odsetek i prowizji

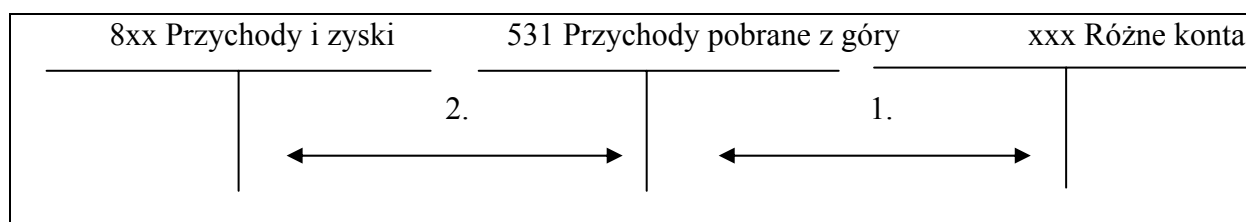

Rys. 4.34 Schemat ewidencji przychodów. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) naliczenie należnych odsetek od kredytów
- 2) spłata odsetek od kredytów
- 3) pobranie prowizji i opłat.

Ewidencja przychodów pobranych z góry

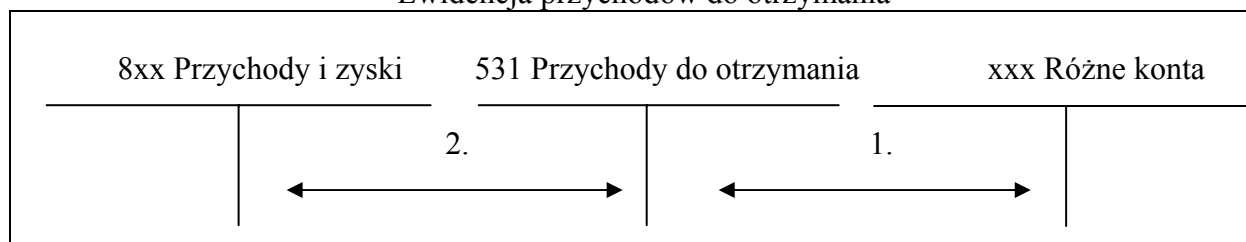

Rys. 4.35 Schemat ewidencji przychodów pobranych z góry. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) otrzymane przychody lecz nie dotyczące bieżącego okresu sprawozdawczego
- 2) przeksięgowanie przychodów przypadających na dany okres sprawozdawczy

Ewidencja przychodów do otrzymania

Rys. 4.36 Schemat ewidencji przychodów do otrzymania. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) otrzymanie przychodów z dołu (w następnych okresach sprawozdawczych)
- 2) zaksięgowanie jeszcze nie otrzymanych przychodów, dotyczących bieżącego okresu.

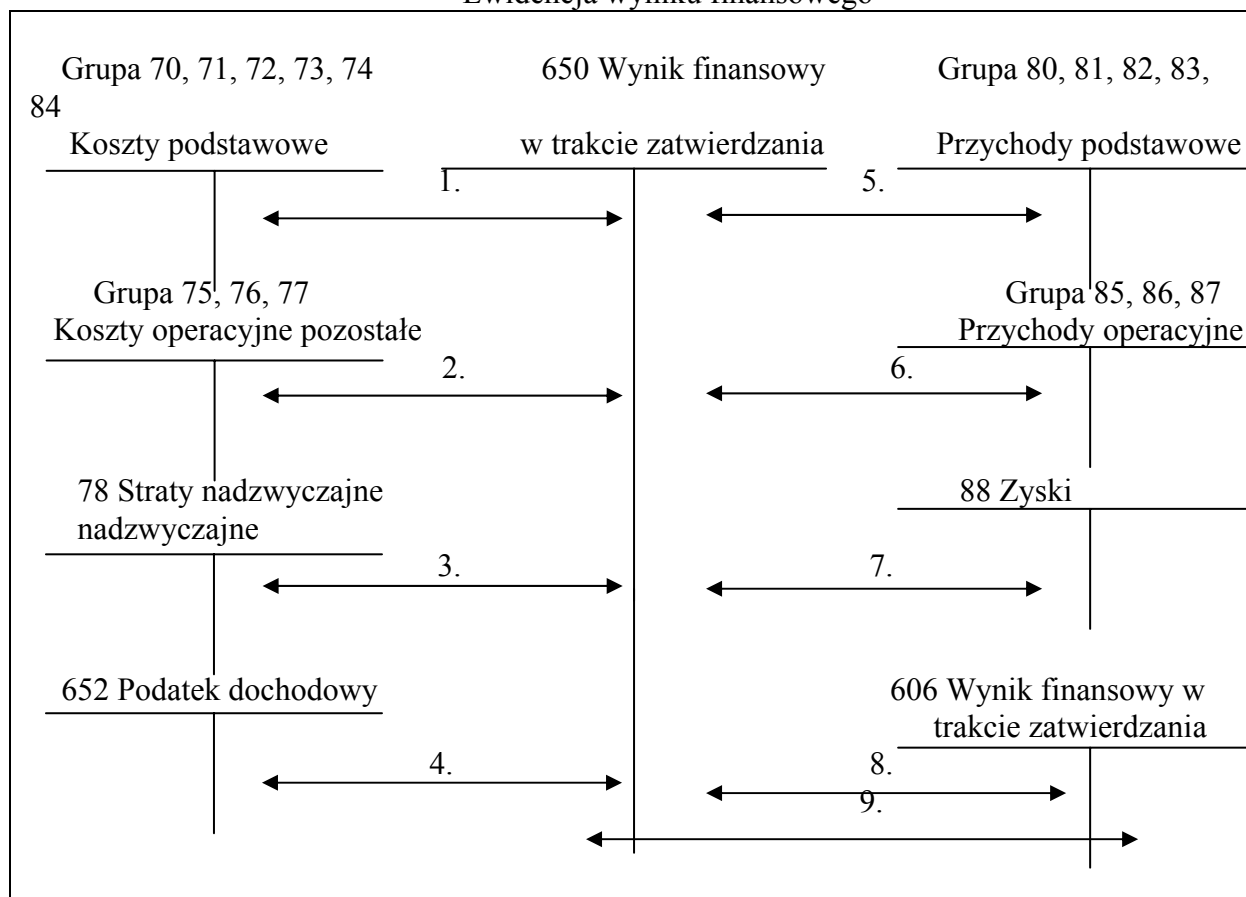
Porównanie osiągniętych przychodów z poniesionymi kosztami odzwierciedla wynik finansowy.

Ustalenie wyniku finansowego netto banku obejmuje kolejne etapy ustalenia:

- 1) wynik na działalności bankowej

- 2) wynik na działalności operacyjnej
- 3) wynik finansowy brutto
- 4) wynik finansowy netto.

Ewidencja wyniku finansowego

Rys. 4.37 Schemat ewidencji wyniku finansowego. Źródło własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1 – 4 przebieganie kosztów, strat, podatku dochodowego
- 5 – 7 przebieganie przychodów, zysków
8. przebieganie straty z lat ubiegłych
9. przebieganie zysku z lat ubiegłych

Wynik na działalności bankowej jest porównaniem przychodów osiągniętych z operacji z podmiotami finansowymi, niefinansowymi, sektora budżetowego, innych (grupa 84) z poniesionymi odpowiednio kosztami.

Wynik na działalności operacyjnej jest to skorygowany (powiększony) wynik na działalności bankowej o przychody uboczne, z tytułu rozwiązania rezerw, pozostałe przychody operacyjne i koszty działania banku i amortyzacji, odpisy na rezerwy, pozostałe koszty operacyjne.

Wynik finansowy brutto jest to wynik na działalności operacyjnej skorygowany o zyski i straty operacyjne.

Wynik finansowy netto to wynik brutto pomniejszony o podatek dochodowy.

Zgodnie z przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych podatek dochodowy musi być skorygowany o:

- różnice trwałe – przychody nie podlegające opodatkowaniu, koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodów,
- różnice przejściowe – takie, które stanowią koszt lub przychód w następnych latach.
Na różnice przejściowe tworzona jest rezerwa lub aktyw na podatek odroczony.

Konto wynik finansowy służy także do podziału wyniku finansowego. Jeżeli wynik finansowy wykazuje zysk netto bank dokonuje jego podziału. Zysk netto może przeznaczyć na: dywidendy dla akcjonariuszy, dla pracowników, na zwiększenie kapitału zapasowego i rezerwowego, fundusz ogólnego ryzyka, umorzenie akcji, pozostawić nie podzielony na lata następne.

Jeżeli wynikiem finansowym jest strata netto jest pokrywana z kapitałów – podstawowego, zapasowego, rezerwowego lub przeniesiona na następne lata do pokrycia.

4.7.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jaka jest klasyfikacja kosztów w banku?
2. Jaka jest klasyfikacja przychodów w banku?
3. Które koszty podlegają rozliczeniu w czasie?
4. Które przychody podlegają rozliczeniu w czasie?
5. Jak ewidencjonuje się typowe operacje dotyczące kosztów?
6. Jak ewidencjonuje się typowe operacje dotyczące przychodów?
7. W jaki sposób ustala się wynik finansowy?
8. W jaki sposób dokonuje się podziału wyniku finansowego?

4.7.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Ewidencja przychodów i kosztów.

Przykłady typowych operacji dotyczących przychodów i kosztów:

1. naliczono odsetki od depozytu terminowego urzędu gminy
2. pobranie gotówką prowizji od udzielonego kredytu rolnikowi indywidualnemu
3. odsetki od kredytu w sytuacji normalnej udzielonego przedsiębiorcy indywidualnemu
4. bank zapłacił prowizję od kredytu refinansowego
5. spółka prywatna zapłaciła przelewem w innym banku odsetki od kredytu pod obserwacją
6. bank dopisał odsetki na rachunku bieżącym osoby fizycznej
7. otrzymano dywidendę z tytułu posiadania akcji w jednostce zależnej,
8. przeksięgowanie zysku ze sprzedaży papierów wartościowych z prawem do kapitału - przeznaczonych do obrotu
9. zmniejszenie wartości akcji przeznaczonych do obrotu z prawem do kapitału
10. otrzymano dywidendę od udziałów mniejszościowych

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) dokonać dekretacji operacji gospodarczych w rozwinięciu analitycznym.

- 4) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 5) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.7 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- zeszyt przedmiotowy.

Ćwiczenie 2

Ewidencja kosztów w banku.

Bank poniósł koszty z tytułu prowadzenia działalności:

1. naliczył amortyzację rzeczowego majątku trwałego		500,00
2. naliczył wynagrodzenia pracowników:		
a) wynagrodzenie brutto		10 000,00
b) wyksięgowanie składek na ubezpieczenia społeczne		1 871,00
c) wyksięgowanie składek na ubezpieczenia zdrowotne		850,00
c) wyksięgowanie zaliczki na podatek dochodowy		680,00
3. narzuty na wynagrodzenia		2079,00
4. pracownik zakupił za środki własne materiały biurowe (zwrot kosztu pracownikowi)		200,00
5. FV za reklamę w prasie	netto	300,00
	VAT	66,00
	brutto	366,00
6. Fv za usługi telekomunikacyjne	netto	1000,00
	VAT	220,00
	brutto	1220,00
7. Rachunek za usługi związane z utrzymaniem porządku i czystości		400,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) dokonać ewidencji operacji gospodarczych w rozwinięciu analitycznym.
- 4) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 5) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.7 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 3

Ewidencja przychodów w banku.

Saldo konta 1100 konto bieżące nostro	3 000,00
Operacje gospodarcze:	
1. NBP pobrał z góry odsetki od kredytu redyskontowego	300,00
2. Zaliczenie kosztów kredytu redyskontowego do kosztów danego okresu (koszt będzie rozliczany przez 4 miesiące)	125,00
3. dyskonto od zakupionych bonów skarbowych 26-tygodniowych	70,00
4. należne dyskonto za pierwszy okres sprawozdawczy	.....
5. naliczono w całości odsetki od kredytu refinansowego, które będą płacone z dołu	1 000,00
6. uregulowanie odsetek za pierwszy okres sprawozdawczy (czas rozliczenia 6 miesięcy)	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konto na podstawie salda początkowego
- 4) dokonać ewidencji operacji gospodarczych w rozwinięciu analitycznym,
- 5) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 6) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.7 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 4

Ustalanie wyniku finansowego.

W roku obrotowym bank poniósł koszty i osiągnął przychody:

Przychody z operacji z podmiotami niefinansowymi	150 000,00
Koszty operacji z podmiotami niefinansowymi	79 000,00
Przychody z operacji z podmiotami finansowymi	50 000,00
Koszty operacji z podmiotami finansowymi	35 000,00
Przychody z operacji papierami wartościowymi	12 000,00
Koszty operacji papierami wartościowymi	8 000,00
Koszty działania banku i amortyzacja	5 000,00
Odpisy na rezerwy	4 000,00
Przychody z rozwiązania rezerw	2 000,00
Pozostałe przychody operacyjne	500,00
Pozostałe koszty operacyjne	200,00
Podatek dochodowy 19%	.....

ustalić arytmetycznie wynik finansowy z podziałem na poszczególne części,

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) ustalić arytmetycznie wynik finansowy z podziałem na poszczególne części,
- 4) obliczyć podatek dochodowy,
- 5) ustalić księgowo wynik finansowy,
- 6) dokonać podziału wyniku finansowego według własnej propozycji.
- 7) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 8) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.7 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator
- arkusze papieru,
- pisaki.

4.7.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:

	Tak	Nie
1) klasyfikować koszty w banku?	☐	☐
2) klasyfikować przychody w banku?	☐	☐
3) określić koszty rozliczane w czasie?	☐	☐
4) określić przychody rozliczane w czasie	☐	☐
5) ewidencjonować typowe operacje dotyczące kosztów?	☐	☐
6) ewidencjonować typowe operacje dotyczące przychodów?	☐	☐
7) obliczyć wynik finansowy arytmetycznie?	☐	☐
8) ustalić wynik finansowy księgowo?	☐	☐
9) podzielić wynik finansowy banku?	☐	☐

4.8. Ewidencja pozabilansowa

4.8.1. Materiał nauczania

Ewidencja pozabilansowa dotyczy zobowiązań warunkowych, które w momencie zaistnienia nie powodują zmian w wyniku finansowym lecz dopiero w sytuacji zagrożenia poniesienia straty.

Zobowiązania warunkowe dotyczą zobowiązań o charakterze: finansowym i gwarancyjnym, które mogą być: udzielone i otrzymane.

Zobowiązania udzielone – oznaczają, że bank będzie zmuszony w określonym terminie wykonać określoną umowę, do której się wcześniej zobowiązał (np.: wydanie środków na przyrzeczony wcześniej kredyt, wykup weksla gwarancyjnego, otwarcie akredytywy, poręczenie i gwarancje spłaty kredytów).

Zobowiązania otrzymane – oznacza, że określony podmiot ma wypełnić wobec banku umowne zobowiązanie (np.: realizacja zabezpieczonego kredytu, otwarcie linii kredytowej, otrzymane gwarancje).

W celu ograniczenia ryzyka banki muszą tworzyć rezerwy na zdarzenia warunkowe.

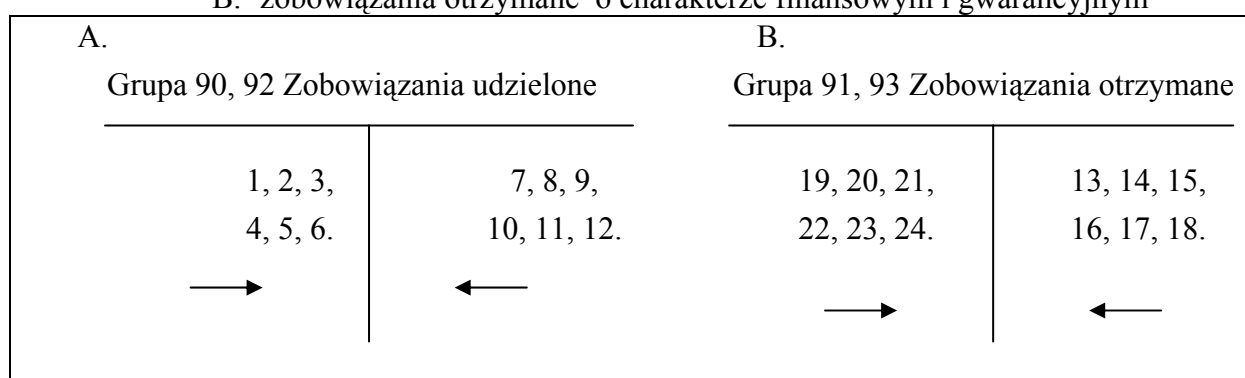
Zobowiązania warunkowe ewidencjonowane są w sposób jednostronny: udzielone po stronie Wn w chwili powstania, po stronie Ma w dniu wygaśnięcia; otrzymane po stronie Ma z chwilą powstania, po stronie Wn w dniu wygaśnięcia.

Realizacja zobowiązania, które zostało wykazane pozabilansowo powoduje jego wygaśnięcie na kontach pozabilansowych z jednoczesnym odpowiednim księgowaniem na kontach bilansowych.

Ewidencja zobowiązań warunkowych na kontach pozabilansowych (jednostronnie)

A. zobowiązania udzielone o charakterze finansowym i gwarancyjnym

B. zobowiązania otrzymane o charakterze finansowym i gwarancyjnym

Rys. 38 Schemat ewidencji zobowiązań warunkowych. Źródło: opracowanie własne.

Objaśnienia do schematu:

- 1) otwarcie linii kredytowej (limitu do wykorzystania) dla klienta banku
- 2) otwarcie akredytywy importowej dla klienta banku
- 3) akceptacja weksła trasowanego na podstawie umowy z klientem
- 4) otwarcie akredytywy eksportowej – potwierdzenie przez bank
- 5) potwierdzenie akredytywy z tytułu akceptowanego weksła
- 6) udzielenie gwarancji lub poręczenia spłaty kredytu zaciągniętego przez klienta w innym banku
- 7) wykorzystanie linii kredytowej lub wygaśnięcie umowy
- 8) realizacja akredytywy – rozliczenie na rzecz dostawcy, wygaśnięcie po terminie umowy
- 9) realizacja weksła
- 10) realizacja akredytywy eksportowej, wygaśnięcie po terminie umowy
- 11) realizacja weksła, wygaśnięcie umowy po terminie
- 12) spłata kredytu przez klienta, któremu bank udzielał poręczenia lub gwarancji
- 13) otwarcie bankowi linii kredytowej
- 14) otwarcie bankowi linii kredytowej przez NBP kredytu refinansowego, redyskontowego, lombardowego
- 15) inne zobowiązania o charakterze finansowym z tytułu umowy z podmiotem gospodarczym
- 16) potwierdzenie otwarcia akredytywy eksportowej z banku, który ją utworzył
- 17) otrzymane przez bank gwarancje i poręczenia
- 18) otrzymane przez bank regwarancje na gwarantowane przez bank zobowiązania
- 19) wykorzystanie otwartej linii kredytowej przez bank lub wygaśnięcie umowy
- 20) wykorzystanie otwartej przez NBP linii kredytowej przez bank lub wygaśnięcie umowy
- 21) realizacja innych zobowiązań udzielonych przez bank podmiotowi gospodarczemu

- 22) wykorzystanie akredytywy, wygaśnięcie umowy
- 23) spłata kredytów przez kredytobiorców banku lub gwarantów, wygaśnięcie umowy
- 24) realizacja regwarancji, wygaśnięcie zobowiązania.

4.8.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Czemu służy ewidencja pozabilansowa?
2. Co to są zobowiązania warunkowe?
3. W jaki sposób dokonuje się ewidencji zobowiązań warunkowych?

4.8.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Ewidencja pozabilansowa.

Salda wybranych kont banku:

1100 Konto bieżące nostro	2 000 000,00
Operacje gospodarcze:	
1. bank udzielił kredytu w rachunku bieżącym przedsiębiorcy indywidualnemu na 10 miesięcy:	
a) kapitał	15 000,00
b) odsetki	3 000,00
2. przedsiębiorca indywidualny dostarczył poręczenie spłaty kredytu wraz z odsetkami	
	18 000,00
3. spłata kredytu z rachunku bieżącego przedsiębiorcy indywidualnego	
a) kapitał	9 000,00
b) odsetki	1 800,00
4. przedsiębiorca indywidualny zaprzestał spłaty kredytu z odsetkami, bank dokonał przeksięgowania kredytu na należności pod obserwacją:	
a) kapitał	6 000,00
b) odsetki	1 200,00
c) rezerwa celowa 1,5%	.....
d) nie zapłacone odsetki przeksięgowano na przychody zastrzeżone	.....
5. bank podjął działania wyegzekwowania spłaty z racji udzielonego poręczenia, ponieważ procedura trwała ponad 30 dni należało dokonać przekwalifikowania kredytu na należność poniżej standardu	
a) kapitał	6 000,00
b) odsetki	1 200,00
c) rezerwa celowa zwiększona do 20%	.....
6. bank naliczył odsetki karne od nieterminowej zapłaty	
	200,00
7. spłata kredytu wraz z odsetkami przez poręczyciela mającego konto w innym banku	
	7 400 ,00
8. w związku ze spłatą kredytu bank dokonał księgowania:	
a) wyksięgował z konta pozabilansowego otrzymane poręczenie	.....
b) rozwiązał rezerwę celową	.....
c) przeksięgował odsetki zastrzeżone w przychody	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konto na podstawie salda początkowego
- 4) dokonać ewidencji operacji gospodarczych w rozwinięciu analitycznym oraz konta pozabilansowe,
- 5) dokonać stosownych obliczeń rezerw celowych.
- 6) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 7) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.7 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 2

Ewidencja pozabilansowa.

Salda wybranych kont banku:

1100 Konto bieżące nostro 700 000,00

Operacje gospodarcze:

1. bank udzielił gwarancji kredytowej spółdzielni, która ubiegała się o kredyt w innym banku 300 000,00
2. spółdzielnia nie spłaciła kredytu, gwarancja udzielona przez bank stała się wymagalna 50 000,00
3. bank spłacił zobowiązanie z tytułu udzielonej gwarancji 50 000,00
4. po spłacie kredytu przez bank z tytułu udzielonej gwarancji bank dokonał księgowania:
  - a) obciążył spółdzielnię mającą rachunek bieżący w banku zapłaconą kwotą gwarancji kwalifikując do należności wątpliwych 50 000,00
  - b) utworzył rezerwę celową w wysokości 50% .....
5. spółdzielnia zapłaciła należność wobec banku 25 000,00
6. bank rozwiązał rezerwę celową w wysokości spłaty .....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) otworzyć konto na podstawie salda początkowego
- 4) dokonać ewidencji operacji gospodarczych w rozwinięciu analitycznym oraz konta pozabilansowe,
- 5) dokonać stosownych obliczeń rezerw celowych.
- 6) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 7) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.7 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator.

4.8.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:	Tak	Nie
1) określić czemu służy ewidencja pozabilansowa?	☐	☐
2) rozróżnić zobowiązania warunkowe otrzymane i udzielone?	☐	☐
3) zastosować odpowiednie konta zobowiązań warunkowych w zależności od przeprowadzonej przez bank operacji?	☐	☐
4) dokonać wyksięgowania z kont pozabilansowych w przypadku wygaśnięcia sytuacji, w związku z którą zobowiązanie warunkowe powstało?	☐	☐

4.9. Sprawozdawczość finansowa banku

4.9.1. Materiał nauczania

Sprawozdawczość finansowa w banku spełnia taką samą funkcję jak w innych podmiotach gospodarczych. Jest zbiorem informacji w formie danych liczbowych wynikających z ewidencji banku.

Użytkownikami sprawozdawczości banku są:

- 1) podmioty zewnętrzne (NBP, urząd skarbowy, GUS, inne banki współpracujące, klienci, inwestorzy, kredytobiorcy, dostawcy usług),
- 2) podmioty wewnętrzne (kierownictwo banku, pracownicy).

Obowiązek sprawozdawczy banków wynika z przepisów ustawy o rachunkowości. Banki sporządzają sprawozdania finansowe bez względu na wielkość osiągniętych przez nie przychodów.

Sprawozdanie finansowe banku sporządza się na dzień kończący rok obrotowy, zakończenia działalności, przeddzień zmiany formy prawnej, przeddzień postawienia w stan likwidacji lub upadłości w ciągu 90 dni od podanych dat.

Sprawozdanie finansowe banku składa się z:

- 1) bilansu,
- 2) rachunku zysków i strat,
- 3) informacji dodatkowej,
- 4) zestawienia zmian w kapitale,
- 5) rachunku przepływów pieniężnych.

Wzory sprawozdań dołączone są jako załącznik nr 2 do ustawy o rachunkowości. Informacja dodatkowa sporządzana jest w zakresie określonym w szczególnych zasadach rachunkowości banków.

Do sprawozdania rocznego dołącza się sprawozdanie z działalności banku w roku obrotowym.

Zanim bank sporządzi sprawozdania roczne, na podstawie ewidencji należy uzgodnić stan ewidencyjny ze stanem faktycznym. W tym celu musi być przeprowadzona inwentaryzacja. Zasady przeprowadzania i rozliczania inwentaryzacji w banku są takie same jak w innych podmiotach nie będących bankami.

Bilans – jest zestawieniem aktywów i pasywów. Aktywa wykazywane są według malejącej płynności, pasywa według malejącej wymagalności. Sporządzany jest metodą netto, tzn. aktywa pomniejszone są o umorzenie środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, utworzone rezerwy celowe, odpisy aktualizujące. W pasywach ze znakiem minus wykazuje się zadeklarowane lecz nie wniesione wkłady na poczet kapitału podstawowego, stratę bilansową.

BILANS BANKU

Tabela 4.1 Bilans banku

AKTYWA	PASYWA
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym W rachunku bieżącym Rezerwa obowiązkowa Inne środki	Zobowiązania wobec Banku Centralnego Zobowiązania wobec sektora finansowego W rachunku bieżącym Terminowe
Dłużne papiery wartościowe uprawnione do redyskontowania w Banku Centralnym	Zobowiązania wobec sektora niefinansowego Rachunki oszczędnościowe, w tym: bieżące terminowe
Należności sektora finansowego W rachunku bieżącym Terminowe	Pozostałe, w tym: bieżące terminowe
Należności od sektora niefinansowego W rachunku bieżącym Terminowe	Zobowiązania wobec sektora budżetowego Bieżące Terminowe
Należności od sektora budżetowego W rachunku bieżącym Terminowe	Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych
Dłużne papiery wartościowe Banków Budżetu Państwa i budżetów terenowych Pozostałe	Inne zobowiązania z tytułu instrumentów finansowych Fundusze specjalne i inne zobowiązania Koszty i przychody rozliczane w czasie oraz zastrzeżone
Udziały lub akcje w jednostkach zależnych W instytucjach finansowych W pozostałych jednostkach	Rozliczenia międzyokresowe kosztów Ujemna wartość firmy Pozostałe przychody przyszłych okresów oraz zastrzeżone
Udziały lub akcje w jednostkach współzależnych W instytucjach finansowych W pozostałych jednostkach	Rezerwy Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego Pozostałe rezerwy
Udziały lub akcje w jednostkach stowarzyszonych W instytucjach finansowych W pozostałych jednostkach	Zobowiązania podporządkowane Kapitał (fundusz) podstawowy Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)
Udziały lub akcje w innych jednostkach W instytucjach finansowych	Akcje własne (wielkość ujemna)

W pozostałych jednostkach Pozostałe papiery wartościowe i inne aktywa finansowe Wartości niematerialne i prawne, w tym: - wartość firmy XIV. Rzeczowe aktywa trwałe Inne aktywa Przejęte aktywa - do zbycia Pozostałe Rozliczenia międzyokresowe Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego Pozostałe rozliczenia międzyokresowe Aktywa razem	Kapitał (fundusz) zapasowy Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe Fundusz ogólnego ryzyka bankowego Pozostałe Zysk (strata) z lat ubiegłych Zysk (strata) netto Pasywa razem
---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 2 ustawy o rachunkowości.

Rachunek zysków i strat – zestawienie przychodów i kosztów, zysków i strat nadzwyczajnych i obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego, dające ostatecznie wynik finansowy netto. Rachunek zysków i strat sporządzany dla banku ma jednolitą formę tylko w jednym wariantcie (w przeciwieństwie do podmiotów nie będących bankami, w których rachunek zysków i strat ustala się w jednym z dwóch wariantów).

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

Tabela 4.2 Rachunek zysków i strat

I. Przychody z tytułu odsetek
1. Od sektora finansowego
2. Od sektora niefinansowego
3. Od sektora budżetowego
4. Z papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu
II. Koszty odsetek
1. Od sektora finansowego
2. Od sektora niefinansowego
3. Od sektora budżetowego
III. Wynik z tytułu odsetek (I-II)
IV. Przychody z tytułu prowizji
V. Koszty prowizji
VI. Wynik z tytułu prowizji (IV-V)
VII. Przychody z udziałów lub akcji, pozostałych papierów wartościowych i innych instrumentów finansowych, o zmiennej kwocie dochodu
1. Od jednostek zależnych
2. Od jednostek współzależnych
3. Od jednostek stowarzyszonych
4. Od pozostałych jednostek
VIII. Wynik operacji finansowych
1. Papierami wartościowymi i innymi instrumentami finansowymi
2. Pozostałych
IX. Wynik z pozycji wymiany

„Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego”

X. Wynik działalności bankowej
XI. Pozostałe przychody operacyjne
XII. Pozostałe koszty operacyjne
XIII. Koszty działania banku
1. Wynagrodzenia
2. Ubezpieczenia i inne świadczenia
3. Inne
XIV. Amortyzacja środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych
XV. Odpisy na rezerwy i aktualizacja wartości
1. Odpisy na rezerwy celowe i na ogólne ryzyko bankowe
2. Aktualizacja wartości aktywów finansowych
XVI. Rozwiązanie rezerw i aktualizacja wartości
1. Rozwiązanie rezerw celowych i rezerw na ogólne ryzyko bankowe
2. Aktualizacja wartości aktywów finansowych
XVII. Różnica wartości rezerw i aktualizacji (XV-XVI)
XVIII. Wynik działalności operacyjnej
XIX. Wynik operacji nadzwyczajnych
1. Zyski nadzwyczajne
2. Straty nadzwyczajne
XX. Zysk (strata) brutto
XXI. Podatek dochodowy
XXII. Pozostałe Obowiązkowe zmniejszenie zysku (zwiększenie straty)
XXIII. Zysk (strata) netto

Zródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 2 ustawy o rachunkowości.

Informacja dodatkowa – zawiera dane i objaśnienia nie ujęte w bilansie oraz w rachunku zysków i strat, m.in.: stosowane zasady rachunkowości, dane uzupełniające o aktywach i pasywach, zasady zarządzania ryzykiem, informacje o zobowiązaniach warunkowych.

Zestawienie zmian w kapitale własnym – informacje o zmianach w poszczególnych elementach kapitałów własnych oraz propozycja podziału zysku bilansowego.

ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE (FUNDUSZU) WŁASNYM

Tabela 4.3 Zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym

I. Kapitał własny na początek okresu (BO) – korekty błędów podstawowych
I.a. Kapitał własny na początek okresu (BO), po korektach
1. Kapitał (fundusz) podstawowy na początek okresu
1.1. Zmiana kapitału (funduszu) podstawowego (+/-)
1.2. Kapitał (fundusz) podstawowy na koniec okresu
2. Należne wpłaty na poczet kapitału podstawowego na początek okresu
2.1. Zmiana należnych wpłat na poczet kapitału podstawowego (+/-)
2.2. Należne wpłaty na początek kapitału podstawowego na koniec okresu
3. Akcje własne na początek okresu (+/-)
3.1. Akcje własne na koniec okresu
4. Kapitał (fundusz) zapasowy na początek okresu
4.1. Zmiany kapitału (funduszu) zapasowego (+/-)
4.2. Kapitał (fundusz) zapasowy na koniec okresu
5. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny na początek okresu
5.1. Zmiany kapitału (funduszu) z aktualizacji wyceny (+/-)

5.2. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny na koniec okresu
6. Fundusz ogólnego ryzyka bankowego na początek okresu
6.1. Zmiany funduszu ogólnego ryzyka bankowego (+/-)
6.2. Fundusz ogólnego ryzyka bankowego na koniec okresu
7. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe na początek okresu
7.1. Zmiany pozostałych kapitałów (funduszy) rezerwowych (+/-)
7.2. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe na koniec okresu
8. Zysk (strata) z lat ubiegłych na początek okresu
8.1. Zysk z lat ubiegłych na początek okresu - korekty błędów podstawowych
8.2. Zysk z lat ubiegłych na początek okresu po korektach
8.3. Zmiana zysku z lat ubiegłych (+/-)
8.4. Zysk z lat ubiegłych na koniec okresu
8.5. Strata z lat ubiegłych na początek okresu - korekty błędów podstawowych
8.6. Strata z lat ubiegłych na początek okresu po korektach
8.7. Zmiana straty z lat ubiegłych (+/-)
8.8. Strata z lat ubiegłych na koniec okresu
8.9. Zysk (strata) z lat ubiegłych na koniec okresu
9. Wynik netto
a) zysk netto
b) strata netto
II. Kapitał własny na koniec okresu (BZ)
III. Kapitał własny po uwzględnieniu proponowanego podziału zysku (pokrycia straty)

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 2 ustawy o rachunkowości.

Rachunek przepływów pieniężnych – w ujęciu kasowym. Sporządzany jest metodą pośrednią lub bezpośrednią. Metoda pośrednia koryguje wynik finansowy o operacje nie powodujące zmian w stanie środków pieniężnych. Metoda bezpośrednia ujmuje wpływy i wydatki środków pieniężnych. Przepływy pieniężne ujmuje się z podziałem na:

- 1) działalność operacyjną – dla której bank został powołany,
- 2) działalność inwestycyjną – polegającą na inwestowaniu aktywów w działalność innych podmiotów,
- 3) działalność finansową – polegającą na pozyskiwaniu obcych źródeł finansowania.

Rachunek przepływów pieniężnych powinien wykazywać zmianę stanu środków pieniężnych na koniec roku do stanu środków pieniężnych na początek roku.

RACHUNEK PRZEPIYWÓW PIENIĘŻNYCH

Tabela 4.2 Rachunek przepływów pieniężnych

A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej	
Metoda bezpośrednia	Metoda pośrednia
<p>I. Wpływy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. odsetki 2. prowizje 3. inne wpływy operacyjne <p>II. Wydatki</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. odsetki 2. prowizje 3. wynagrodzenia 4. ubezpieczenia i inne świadczenia 5. inne koszty działania banku 6. podatki i opłaty publicznoprawne 7. inne wydatki operacyjne <p>III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I-II)</p>	<p>I. Zysk (strata) netto</p> <p>II. Korekty razem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. amortyzacja 2. zyski (straty) z tytułu różnic kursowych 3. odsetki i udziały w zyskach (dywidendy) 4. zysk (strata) z działalności inwestycyjnej 5. zmiana stanu rezerw 6. zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych 7. zmiana stanu należności z sektora finansow. 8. zmiana stanu należności z sektora niefinans., i sektora budżetowego 9. zmiana stanu należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu 10. zmiana stanu udziałów i akcji, pozostałych papierów wartościowych i innych aktywów finansowych (handlowych) 11. zmiana stanu zobowiązań wobec sektora finansowego 12. zmiana stanu zobowiązań wobec sektora niefinansowego i budżetowego 13. zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu 14. zmiana stanu zobowiązań z tytułu papierów wartościowych 15. zmiana stanu innych zobowiązań 16. zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych 17. zmiana stanu przychodów przyszłych okresów i zastrzeżonych <p>III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I+/-II)</p>
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej	

<p>I Wpływy</p> <ul style="list-style-type: none"> zbycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych zbycie udziałów lub akcji w jednostkach współzależnych zbycie udziałów lub akcji w jednostkach stowarzyszonych zbycie udziałów lub akcji w innych jednostkach, pozostałych papierów wartościowych (w tym handlowych) i innych aktywów finansowych zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych inne wpływy inwestycyjne <p>II Wydatki</p> <ul style="list-style-type: none"> nabycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych nabycie udziałów lub akcji w jednostkach współzależnych nabycie udziałów lub akcji w jednostkach stowarzyszonych nabycie udziałów lub akcji w innych jednostkach, pozostałych papierów wartościowych i innych aktywów finansowych (lokacyjnych) nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych inne wydatki inwestycyjne <p>III. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej (I-II)</p>
<p>C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej</p>
<p>I. Wpływy</p> <ul style="list-style-type: none"> zaciągnięcie długoterminowych kredytów od innych banków zaciągnięcie długoterminowych pożyczek od innych niż banki instytucji finansowych emisja dłużnych papierów wartościowych dla innych instytucji finansowych zwiększenie stanu zobowiązań podporządkowanych wpływy netto z emisji akcji i dopłat do kapitału inne wpływy finansowe <p>II Wydatki</p> <ul style="list-style-type: none"> spłaty terminowych kredytów na rzecz innych banków spłaty długoterminowych pożyczek na rzecz innych niż banki instytucji finansowych wykup dłużnych papierów wartościowych od innych instytucji finansowych z tytułu innych zobowiązań finansowych płatności zobowiązań z tytułu umów leasingu finansowego zmniejszenie stanu zobowiązań podporządkowanych dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli inne, niż wypłaty na rzecz właścicieli, wydatki z tytułu podziału zysku nabycie akcji własnych inne wydatki finansowe <p>III. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej (I-II)</p>
<p>D. Przepływy pieniężne netto razem (A III+/- B III+/- C III+/-)</p>
<p>E. Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym: zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych</p>
<p>F. Środki pieniężne na początek okresu</p>
<p>G. Środki pieniężne na koniec okresu (F+/-D), w tym: o ograniczonej możliwości dysponowania</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika nr 2 do ustawy o rachunkowości.

Sprawozdanie z działalności banku – opisuje zdarzenia mające istotny wpływ na działalność banku, które wystąpiły w roku obrotowym lub wystąpią w latach następnych, przewidywany

rozwój, ważniejsze osiągnięcia w dziedzinie badań i rozwoju technicznego, aktualną i przewidywaną sytuację finansową banku.

Roczne sprawozdanie banku podlega badaniu przez biegłego rewidenta na podstawie zawartej umowy z Radą Nadzorczą banku w trybie przewidzianym ustawą o rachunkowości.

Po wydaniu opinii i sporządzeniu raportu przez biegłego rewidenta podlega zatwierdzeniu przez zgromadzenie akcjonariuszy, członków, delegatów.

Sprawozdanie finansowe wraz z opinią i raportem biegłego rewidenta oraz ze sprawozdaniem z działalności i odpisem uchwały właścicieli o zatwierdzeniu i podziale zysku lub pokryciu straty prezes banku składa do ogłoszenia w Monitorze Polskim B.

Sprawozdawczość bieżąca

Innym niż sprawozdanie finansowe roczne jest sprawozdawczość bieżąca, której adresatem jest przede wszystkim bank centralny. Uchwałą Zarządu NBP banki mają obowiązek składać do NBP sprawozdania miesięczne i kwartalne, a w odniesieniu do niektórych operacjiienne i dekadowe.

Informacja dzienna dotyczy:

- 1) zobowiązań wobec podmiotów niefinansowych, sektora budżetowego, funduszy celowych,
- 2) środków terminowych na różne cele,
- 3) środków z tytułu sprzedaży emisji papierów wartościowych,
- 4) zobowiązań wobec podmiotów finansowych.

Informacja dekadowa (w terminie do drugiego dnia po upływie dekady) dotyczy:

- 1) wybranych składników aktywów i pasywów banku,
- 2) wybranych należności zagranicznych od nierezydentów,
- 3) wybranych zobowiązań wobec nierezydentów.

Informacja miesięczna – zakres danych pozwala na ocenę ryzyka ogólnego, kredytowego i kursowego. Pozwala także na prowadzenie polityki podaży i popytu pieniądza. Informacją miesięczną objęte są m.in.:

- 1) stan lokat przyjętych i złożonych w innych bankach,
- 2) wysokość stóp oprocentowania kredytów, depozytów,
- 3) informacje o podmiotach, które nie mają zdolności kredytowej, utraciły zdolność kredytową, odzyskały zdolność kredytową, wobec których wszczęto procesy naprawcze,
- 4) stan zadłużenia z tytułu kredytów dla rolnictwa,
- 5) stan zadłużenia z tytułu kredytów dla budownictwa mieszkaniowego,
- 6) sprawozdania dotyczące współczynnika wypłacalności,
- 7) sprawozdania o podziale kredytów według klas ryzyka.

Informacja kwartalna – dotyczy informacji objętych rachunkiem zysków i strat, sporządzana jest na podstawie danych wynikających za ostatni miesiąc kwartału.

4.9.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jakie elementy obejmuje sprawozdanie finansowe banku?
2. Jaka jest struktura bilansu banku?
3. Jaka jest struktura rachunku zysków i strat banku?
4. Jaka jest struktura zestawienia zmian w kapitałach?
5. Jaka jest struktura rachunku przepływów pieniężnych banku?
6. Jakie sprawozdania oprócz rocznego musi sporządzić bank?
7. Jakie podmioty są odbiorcami informacji zawartych w sprawozdaniach?

4.9.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Sporządź sprawozdanie finansowe w banku

Bank na początek okresu sprawozdawczego posiadał aktywa i pasywa :

1100 Konto bieżące nostro	2 000 000,00
2710 Depozyt terminowy przedsiębiorstwa państwowego	2 000 000,00
2711 Depozyt terminowy spółki prywatnej	1 000 000,00
100 Kasa	2 800 000,00
2700 Rachunek bieżący przedsiębiorstwa państwowego	300 000,00
2701 Rachunek bieżący spółki prywatnej	400 000,00
2024 Kredyt w sytuacji normalnej osób prywatnych	2 000 000,00
600 Kapitał podstawowy	9 000 000,00
2203 Kredyty poniżej standardu przedsiębiorcy indywidualnego	500 000,00
2283 Rezerwa na kredyt poniżej standardu	100 000,00
410 Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu z prawem do kapitału	1 900 000,00
031 Pozostałe środki trwałe	2 500 000,00
420 Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży z prawem do kapitału	1 100 000,00
039 Umorzenia środków trwałych	330 000,00

W ciągu miesiąca miały miejsce operacje gospodarcze:

1. Naliczono odsetki od depozytów terminowych	300 000,00
a) przedsiębiorstwa państwowego	200 000,00
b) spółki prywatnej	100 000,00
2. Klient zapłacił gotówką za wydanie książeczki czekowej	5 000,00
3. Bank założył lokatę w innym banku	350 000,00
4. Bank sprzedał za gotówkę papiery wartościowe przeznaczone do obrotu:	
a) wartość nominalna	500 000,00
b) cena sprzedaży	600 000,00
5. Spłata części kredytu poniżej standardu przez przedsiębiorcę indywidualnego	
poprzez inny bank	50 000,00
6. Rozwiązano rezerwę na spłacony kredyt poniżej standardu	50 000,00
7. Udzielono spółce prywatnej kredytu przelewem na rachunek bieżący	100 000,00
8. Pobrano z rachunku bieżącego spółki prywatnej prowizje od kredytu	1 000,00
9. Osoba prywatna nie spłaciła w terminie kredytu w sytuacji normalnej.	
Bank przekwalifikował kredyt na pod obserwacją.	200 000,00
10. Bank utworzył rezerwę celową na kredyt zagrożony ....%	.....
11. Bank pobrał prowizje za obsługę rachunków bieżących	3 000,00
a) przedsiębiorstwa państwowego	2 000,00
b) spółki prywatnej	1 000,00
12. Osoba prywatna założyła rachunek bieżący dokonując wpłaty gotówką	10 000,00
13. Wynagrodzenia brutto pracowników banku	70 000,00
14. Wyksięgowanie odliczeń z wynagrodzeń brutto	24 000,00

a) składki na ubezpieczenia społeczne	13 000,00
b) składki na ubezpieczenia zdrowotne	6 000,00
c) zaliczka na podatek dochodowy	5 000,00
15. Narzuty na wynagrodzenia	15 000,00
16. Zakupiono udziały mniejszościowe w przedsiębiorstwie produkcyjnym	50 000,00
17. Dokonano odpisu aktualizacyjnego na posiadane papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	110 000,00
18. Miesięczna amortyzacja i umorzenie środków trwałych	30 000,00
19. Udzielono kredytu dyskontowego spółce prywatnej	
a) wartość nominalna weksla	50 000,00
b) odsetki dyskontowe bieżącego okresu	1 000,00
c) odsetki dyskontowe następnych okresów	2 000,00
20. Bank zapłacił przelewem podatek od nieruchomości	7 000,00
21. Bank udzielił kredytu jednostce samorządowej mającej konto w innym banku	150 000,00
22. Bank otrzymał poręczenie spłaty kredytu udzielonego jednostce samorządowej	150 000,00
23. Bank przyjął nieruchomość w formie aportu na zwiększenie kapitału podstawowego	1 000 000,00
24. Na skutek zdarzenia losowego uległa zniszczeniu kserokopiarka	
a) wartość początkowa	4 000,00
b) umorzenie	1 000,00
25. Przeksięgowanie kosztów na wynik finansowy	.....
26. Przeksięgowanie przychodów na wynik finansowy	.....

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) sporządzić bilans początkowy porządkując aktywa według malejącej płynności, pasywa według malejącej wymagalności,
- 4) otworzyć konta na podstawie sald początkowych w rozwinięciu analitycznym,
- 5) zaksięgować operacje gospodarcze stosując konta w rozwinięciu analitycznym oraz konta pozabilansowe,
- 6) dokonać stosownych obliczeń rezerwy celowej,
- 7) ustalić wynik finansowy netto (stopa podatku dochodowego 19%),
- 8) zaksięgować podatek dochodowy jako operację 27,
- 9) sporządzić zestawienie obrotów i sald,
- 10) zamknąć konta bilansowe,
- 11) sporządzić bilans,
- 12) sporządzić rachunek zysków i strat,
- 13) sporządzić zestawienie zmian w kapitałach (zapropionować podział/pokrycie wyniku finansowego),
- 14) sporządzić rachunek przepływów pieniężnych.
- 15) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 16) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.8 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- druki sprawozdań finansowych banku,
- kalkulator.

Ćwiczenie 2

Sporządź sprawozdanie finansowe w banku

Zestawienie obrotów i sald kont księgowych banku na 31.12.200x r. przedstawia się następująco:

Konta	Bilans otwarcia		Obroty		Bilans zamknięcia	
	Wn	Ma	Wn	Ma	Wn	Ma
030	1 000		1 000		1 000	
031	500		500		500	
039		400		445		445
100	1 000		1 000		1 000	
1100	18 000		57 381	19 815	37 566	
120			15		15	
200	100 000		105 000	7 000	98 000	
208				75		75
209	30		1 630	1 030	600	
220			2 000		2 000	
228				400		400
229			60		60	
270		35 000	4 750	39 825		35 075
271		90 072		90 472		90 472
2791			475	725		250
430	15 000		15 000	15 000		
4301		1 250	1 250	1 250		
460				7 000		7 000
4601			170	32	138	
462			3 000		3 000	
540				60		60
551			3 188	4 655		1 467
553			35	397		362
580			67		67	
581		8		152		152
600		8 500		8 500		8 500
601			1 000		1 000	
603		600	300	600		300
606	300		300	300		
652			187	67	120	
710			725		725	
734			32		32	
750			696		696	
751			90		90	

755			45		45	
760			475		475	
800				81		81
810			60	1 600		1 540
812				250		250
833				700		700
Ogółem	135 830	135 830	200 431	200 431	147 129	147 129

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) sporządzić bilans początkowy porządkując aktywa według malejącej płynności, pasywa według malejącej wymagalności,
- 4) sporządzić bilans końcowy,
- 5) sporządzić rachunek zysków i strat,
- 6) sporządzić zestawienie zmian w kapitałach (zapropionować podział/pokrycie wyniku finansowego),
- 7) sporządzić rachunek przepływów pieniężnych.
- 8) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 9) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura punktu 4.8 niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- druki sprawozdań finansowych banku,
- kalkulator.

4.9.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:

	Tak	Nie
1) określić elementy sprawozdania finansowego banku?	☐	☐
2) określić strukturę bilansu banku?	☐	☐
3) sporządzić bilans banku?	☐	☐
4) określić strukturę rachunku zysków i strat banku?	☐	☐
5) sporządzić rachunek zysków i strat banku?	☐	☐
6) określić strukturę zestawienia zmian w kapitałach?	☐	☐
7) sporządzić zestawienie zmian w kapitałach?	☐	☐
8) określić strukturę rachunku przepływów pieniężnych banku?	☐	☐
9) sporządzić rachunek przepływów pieniężnych banku?	☐	☐
10) określić jakie sprawozdania musi sporządzić bank dla potrzeb NBP?	☐	☐
11) określić użytkowników sprawozdań finansowych banku?	☐	☐

4.10. Elementy analizy finansowej banku

4.10.1. Materiał nauczania

Jednym z instrumentów zarządzania finansami banku jest analiza wskaźnikowa, która określa zmiany w strukturze bilansu i rachunku zysków i strat. Po stronie aktywów bilansu zwraca się uwagę na zmiany w aktywach trwałych, obrotowych, aktywach płynnych, zagrożonych. Po stronie pasywów zwraca się uwagę na kapitał własny, wielkość kapitałów obcych, strukturę depozytów.

W rachunku zysków i strat istotna jest proporcja otrzymanych i płaconych odsetek.

Analiza wskaźnikowa pozwala na ocenę dynamiki – zmian badanego zjawiska w czasie oraz struktury – poprzez wskazanie udziału badanego zjawiska w wartościach ogólnych.

Do badania i analizy finansowej wykorzystuje się szeroki zestaw różnych wskaźników umożliwiających ocenę działalności banku. Najczęściej wykorzystywane to:

Wskaźniki struktury bilansu banku – można porównywać zmiany na początek i koniec badanego okresu lub za lata poprzednie:

$$\text{a) wskaźnik udziału kredytów} = \frac{\text{udzielone kredyty ogółem}}{\text{aktywa ogółem}}$$

Mówi, jaki jest udział aktywów pracujących, które przynoszą przychody.
depozyty ogółem

$$\text{b) wskaźnik udziału depozytów} = \frac{\text{depozyty ogółem}}{\text{pasywa ogółem}}$$

Mówi, jaki jest udział pasywów powodujących koszty.

$$\text{c) wskaźnik udziału kapitałów własnych} = \frac{\text{kapitały własne}}{\text{pasywa ogółem}}$$

Mówi, czy poziom kapitałów własnych zapewnia bezpieczeństwo finansowe.

Wskaźniki płynności – określają zdolność do wywiązywania się banku z bieżących zobowiązań. Stopień płynności jest wyższy im szybszy jest czas zamiany aktywów na środki pieniężne. Wskaźniki płynności są relacją aktywów o określonym terminie zapadalności do pasywów o takim samym terminie wymagalności.

$$\text{a) wskaźnik płynności bieżącej} = \frac{\text{aktywa płynne do 3 miesięcy}}{\text{pasywa wymagalne do 3 miesięcy}}$$

$$\text{b) wskaźnik płynności szybkiej} = \frac{\text{aktywa płynne do 1 miesiąca}}{\text{pasywa wymagalne do 1 miesiąca}}$$

Bank posiada dobrą płynność, gdy wskaźnik wynosi 1 lub blisko 1. Powyżej 1 występuje nadpłynność (niewykorzystanie środków pieniężnych). Wynik poniżej 0,7 stanowi o złej płynności.

Wskaźniki relacji składników bilansu – pokazują zależności aktywów i pasywów, które są pożądane w odpowiednich proporcjach.

$$\text{a) wskaźnik kredytów do depozytów} = \frac{\text{kredyty ogółem}}{\text{depozyty ogółem}} > 80\%$$

$$\text{b) wskaźnik pokrycia rzeczowych aktywów trwałych kapitałem własnym} = \frac{\text{rzeczowe aktywa trwale}}{\text{kapitał własny}}$$

Najlepiej, gdy ten wskaźnik kształtuje się około 100%. Dobrze jeżeli bank finansuje aktywa trwałe z własnych środków, a nie kapitału obcego, gdyż zwiększa to koszt działania banku o koszt kapitału obcego.

Wskaźniki ryzyka kredytowego

$$\text{a) wskaźnik zaległości} = \frac{\text{kredyty przeterminowane}}{\text{kredyty ogółem}} < 10\%$$

$$\text{b) wskaźnik zabezpieczenia} = \frac{\text{rezerwy celowe}}{\text{kredyty zagrożone}} > 70\%$$

Wskaźniki rentowności – określają ile zysku mogą wygenerować określone składniki aktywów i pasywów, poniesione koszty, udzielone kredyty.

$$\text{a) ROE (rentowność kapitałów własnych)} = \frac{\text{zysk netto}}{\text{kapitał własny}}$$

$$\text{b) ROA (rentowność aktywów)} = \frac{\text{zysk netto}}{\text{aktywa ogółem}}$$

$$\text{c) rentowność udzielonych kredytów} = \frac{\text{odsetki i prowizje pobrane od kredytów}}{\text{udzielone kredyty}}$$

$$\text{d) rentowność działania} = \frac{\text{odsetki i prowizje pobrane}}{\text{odsetki i prowizje zapłacone}} > 1$$

Banki zobligowane są do comiesięcznej kontroli współczynnika wypłacalności (kapitałowego) – celem zabezpieczenia środków pieniężnych klientów, zdeponowanych w bankach komercyjnych. Banki mają obowiązek utrzymywać współczynnik wypłacalności na poziomie 8% (nowo powstałe na poziomie 15% w pierwszym roku, a w następnym 12%).

Sposób ustalania wskaźnika określa Komisja Nadzoru Bankowego.

$$Wk^1 = \frac{Kr}{Awr + (Cwk \cdot 12,5)}$$

, gdzie: Wk – współczynnik wypłacalności
Kr – kapitał regulacyjny = kapitał podstawowy + zobowiązania podporządkowane – akcje w podmiotach finansowych – kwota wartości niematerialnych i prawnych – kwota, o którą został przekroczony próg koncentracji kapitałowej,
Awr – suma aktywów ważonych ryzykiem,
Cwk – całkowity wymóg kapitałowy
12,5 – odwrotność minimalnego współczynnika wypłacalności 8%.

Aktywa ryzykowne – aktywa i zobowiązania pozabilansowe przeliczone wagami ryzyka, wyrażonymi w procentach:

- 0% - należności od NBP, budżetu państwa, banków centralnych i rządów krajów OECD, należności zabezpieczone blokadą środków na rachunku bankowym,
- 10% - papiery wartościowe NBP, rządowe, banków centralnych i rządów krajów OECD, należności i zobowiązań pozabilansowych zabezpieczonych takimi papierami,
- 30% - należności od banków centralnych i rządów krajów OECD, banków z siedzibą w Polsce, należności zabezpieczonych gwarancjami tych banków,
- 50% - należności innych banków, zabezpieczonych gwarancjami tych banków, zabezpieczonych gwarancjami budżetów terenowych,
- 100% - należności od pozostałych podmiotów finansowych i podmiotów niefinansowych.

Próg koncentracji kapitałowej – dopuszczalny względem kapitałów własnych poziom wartości posiadanych akcji obcych (do 15% w zakresie znaczącego pakietu akcji i do 60% sumy znaczących pakietów).

Całkowity wymóg kapitałowy – suma wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka działalności prowadzonej przez bank.

4.10.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jakie wskaźniki struktury bank może obliczyć dla oceny swojej działalności?
2. czym informują wskaźniki struktury?
3. czym informuje wskaźnik płynności?
4. Jakie wskaźniki płynności bank oblicza najczęściej?
5. Jakie wskaźniki rentowności można obliczyć dla banku celem jego oceny?
6. Co to jest wskaźnik wypłacalności?
7. Jak powinien kształtować się wskaźnik wypłacalności?

---

¹ Rachunkowość bankowa – D. Misińska, M. Niewiadoma, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2003
„Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego”

4.10.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Analiza finansowa w banku.

Rachunek zysków i strat oraz bilans banku przedstawia się zgodnie z danymi Ćwiczenia 2 części 4.9.3 niniejszego poradnika.

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) obliczyć wskaźniki struktury,
- 4) wskaźniki płynności,
- 5) wskaźniki rentowności,
- 6) wskaźnik ryzyka kredytowego,
- 7) wskaźnik wypłacalności,
- 8) zinterpretować otrzymane wyniki,
- 9) dokonać oceny działalności banku.
- 10) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 11) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator,
- arkusze papieru

Ćwiczenie 2

Analiza finansowa w banku.

Wybrane dane pochodzące z rachunku zysków i strat oraz bilansu banku:

1. Aktywa ogółem		120 000 000,00	
w tym:			
Kredyty ogółem	102 000 000,00		w
tym:			
- Kredyty przeterminowane	3 000 000,00		
- Aktywa płynne do 3 miesięcy	50 000 000,00		
- Aktywa płynne do 1 miesiąca	40 000 000,00		
Rzeczowe aktywa trwałe	2 500 000,00		
2. Pasywa ogółem		120 000 000,00	
w tym:			
Kapitały własne	6 300 000,00		w
tym:			
- Kapitał podstawowy	5 400 000,00		
- Zysk netto	900 000,00		

Depozyty ogółem	105 000 000,00	w
tym:		
- Płynne do 3 miesięcy	30 000 000,00	
- Płynne do 1 miesiąca	20 000 000,00	
Rezerwy celowe	700 000,00	
3. Odsetki i prowizje od depozytów		1 600 000,00
4. Odsetki od kredytów		6 400 000,00

Sposób wykonania ćwiczenia:

Aby wykonać ćwiczenie powinieneś:

- 1) zgromadzić literaturę,
- 2) zapoznać się z treścią zadania,
- 3) obliczyć wskaźniki płynności,
- 4) obliczyć wskaźniki rentowności,
- 5) obliczyć wskaźnik ryzyka kredytowego,
- 6) zinterpretować otrzymane wyniki,
- 7) obliczyć wskaźniki struktury,
- 8) dokonać oceny działalności banku.
- 9) zaprezentować wykonane ćwiczenie,
- 10) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- literatura niniejszego poradnika,
- przepisy ustawy o rachunkowości,
- wzorcowy plan kont dla banku,
- kalkulator,
- arkusze papieru

4.10.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:

	Tak	Nie
1) obliczyć wskaźniki struktury?	☐	☐
2) zinterpretować wskaźniki struktury?	☐	☐
3) obliczyć wskaźniki płynności?	☐	☐
4) zinterpretować wskaźniki płynności?	☐	☐
5) obliczyć wskaźniki rentowności?	☐	☐
6) zinterpretować wskaźniki rentowności?	☐	☐
7) zinterpretować wskaźnik wypłacalności?	☐	☐

5. SPRAWDZIAN OSIĄGNIĘĆ

Test nr 1

INSTRUKCJA DLA UCZNIĄ

1. Przeczytaj uważnie instrukcję.
2. Podpisz imieniem i nazwiskiem kartę odpowiedzi.
3. Zapoznaj się z zestawem zadań testowych.
4. Zadanie zawiera 25 pytań: w tym 10 zadań zamkniętych jednokrotnego wyboru, 5 zadań zamkniętych prawda/fałsz, 10 zadań otwartych z luką..
5. Udzielaj odpowiedzi na załączonej karcie odpowiedzi stawiając znak x do zadań testu wyboru, wpisując wyraz TAK lub NIE do zadań prawda/fałsz, do zadań z luką brakujący wyraz, wyrażenie lub krótką wypowiedź. W przypadku pomyłki zaznacz błędną odpowiedź kółkiem i zakreśl odpowiedź prawidłową, w zadaniach z luką przekreśl poziomą kreską błędną odpowiedź i wpisz odpowiedź poprawną.
6. Za każdą prawidłową odpowiedź uczeń otrzymuje 1 punkt, za złą odpowiedź lub jej brak uczeń otrzymuje 0 punktów.
7. Rozwiązuj zadania samodzielnie.
8. Na rozwiązanie testu masz 45 min.

Zestaw zadań testowych

1. Kapitał podstawowy banku to:
  - a) wartość akcji w cenie rynkowej,
  - b) wartość akcji w cenie emisyjnej,
  - c) wartość akcji w cenie nominalnej,
  - d) wartość akcji do wysokości wpłat gotówkowych akcjonariuszy.
2. Aktywa banku w bilansie prezentowane są według:
  - a) rosnącego stopnia płynności,
  - b) malejącego stopnia płynności,
  - c) rosnącego stopnia wymagalności,
  - d) malejącego stopnia wymagalności.
3. Bank zakupił akcje przedsiębiorstwa produkcyjnego dające mu 52% głosów. W bilansie wykaże je jako:
  - a) udziały lub akcje w jednostkach finansowych zależnych ,
  - b) udziały lub akcje w jednostkach niefinansowych stowarzyszonych,
  - c) udziały lub akcje w jednostkach niefinansowych zależnych,
  - d) udziały lub akcje w jednostkach finansowych współzależnych.
4. Pasywa banku w bilansie prezentowane są według:
  - a) rosnącego stopnia płynności,
  - b) malejącego stopnia płynności,
  - c) rosnącego stopnia wymagalności,
  - d) malejącego stopnia wymagalności.
5. Aktywa trwałe banku obejmują:
  - a) nieruchomości,
  - b) wartości niematerialne i prawne,

- c) dłużne papiery wartościowe banku,
  - d) udziały w jednostkach zależnych.
6. Należności kwalifikowane poniżej standardu występują w przypadku opóźnienia spłaty:
- a) powyżej 6 miesięcy,
  - b) do 30 dni,
  - c) od 30 do 90 dni,
  - d) od 3 do 6 miesięcy.
7. Dotacje udzielane są:
- a) bankom w sytuacji poniesienia straty bilansowej,
  - b) na nowatorskie rozwiązania stosowane w banku,
  - c) przez centralę banku własnym oddziałom banku,
  - d) na zakup inwestycji.
8. Deprecjacja to:
- a) obniżenie wartości,
  - b) zwiększenie wartości,
  - c) likwidacja,
  - d) przekwalifikowanie.
9. Odpisy na Bankowy Fundusz Gwarancyjny mają charakter:
- a) fakultatywny,
  - b) dobrowolny,
  - c) dotyczą niektórych banków,
  - d) obowiązkowy.
10. Bank udzielił gwarancji podmiotowi, który zaciągnął kredyt w innym banku. Zobowiązanie banku ma charakter:
- a) finansowy - udzielony,
  - b) finansowy - otrzymany,
  - c) gwarancyjny - udzielony,
  - d) gwarancyjny - otrzymany.
11. Na należności normalne tworzona jest rezerwa celowa TAK/NIE
12. Przyjęcie depozytu przez bank ma charakter operacji aktywnej TAK/NIE
13. Saldo konta „nostro” ujmowane jest w pasywach TAK/NIE
14. Udzielając kredytu dyskontowego bank wypłaca wartość nominalną weksla przedstawionego do dyskonta TAK/NIE
15. Rachunek bieżący jednostki budżetowej samorządowej musi prowadzić NBP TAK/NIE
16. Gdy cena nabycia obligacji jest niższa od wartości nominalnej – różnica ma charakter .....
17. Wysokość stopy rezerwy obowiązkowej ustala .....

18. Operacje otwartego rynku polegają na

.....
.....

19. Instytucje ubezpieczeniowe klasyfikowane są jako podmioty

.....

20. Banki zobligowane są do utrzymania współczynnika wypłacalności w wysokości minimum .....%.

21. Zobowiązania podporządkowane stanowią kapitał .....
banku.

22. Podstawą obliczania rezerwy obowiązkowej jest .....
.....

23. Papiery wartościowe, które bank zakupił i zamierza utrzymać do terminu wykupu przez emitenta, to papiery wartościowe .....

24. Emisja własna papierów wartościowych przez bank w celu pozyskania kapitału obcego dotyczy: .....

25. Różnica między przychodami i kosztami z działalności podstawowej daje wynik na

.....
.....

KARTA ODPOWIEDZI

Imię i nazwisko .....

Prowadzenie rachunkowości bankowej.

Zakreśl prawidłowe odpowiedzi:

Nr zadania	Odpowiedź				Punkty
	a	b	c	d	
1	a	b	c	d	
2	a	b	c	d	
3	a	b	c	d	
4	a	b	c	d	
5	a	b	c	d	
6	a	b	c	d	
7	a	b	c	d	
8	a	b	c	d	
9	a	b	c	d	
10	a	b	c	d	
Nr zadania	TAK		NIE		
11	TAK		NIE		
12	TAK		NIE		
13	TAK		NIE		
14	TAK		NIE		
15	TAK		NIE		
Nr zadania	Wpisz poprawną odpowiedź				
16					
17					
18					
19					
20					

21		
22		
23		
24		
25		
Razem:		

Test nr 2

Instrukcja dla ucznia

1. Przeczytaj uważnie instrukcję.
2. Podpisz imieniem i nazwiskiem kartę odpowiedzi.
3. Zapoznaj się z zestawem zadań testowych.
4. Zadanie zawiera 10 zadań zamkniętych jednokrotnego wyboru. Niektóre zadania będą wymagały dodatkowych obliczeń na kartce lub w pamięci.
5. Udzielaj odpowiedzi na załączonej karcie odpowiedzi stawiając znak x do zadań testu wyboru. W przypadku pomyłki zaznacz błędną odpowiedź kółkiem i zakreśl odpowiedź prawidłową.
6. Za każdą prawidłową odpowiedź uczeń otrzymuje 1 punkt, za złą odpowiedź lub jej brak uczeń otrzymuje 0 punktów.
7. Rozwiązuj zadania samodzielnie.
8. Na rozwiązanie testu masz 30 min.

Zestaw zadań testowych

1. Klient złożył weksel do dyskonta po 20 dniach. Suma weksla wynosi 4 500,00, termin płatności 60 dni, stopa dyskonta 20%. Potrącone odsetki dyskontowe wynoszą:
  - a) 100,00
  - b) 98,63
  - c) 150,00
  - d) 50,00
2. Bank zatrudnia 54 osoby, wartość aktywów wynosi 15 000 000 euro, przychody ze sprzedaży wynoszą 5 000 000 euro. Bank musi:
  - a) sporządzać rachunek przepływów pieniężnych,
  - b) nie może sporządzać sprawozdań skróconych,
  - c) sprawozdania podlegają ogłaszaniu,
  - d) bez względu na wymienione kryteria bank musi sporządzać wszystkie sprawozdania finansowe.
3. W przypadku, gdy bank osiąga zysk, podatek dochodowy wynosi:
  - a) 19% zysku brutto,
  - b) 19% zysku netto,
  - c) bank nie płaci podatku dochodowego od zysku,
  - d) 50% zysku brutto.
4. Niespłacony kredyt w wysokości 5 000,00 stanowi należność poniżej standardu. Bank utworzył rezerwę na należność poniżej standardu w kwocie:
  - a) 75,00
  - b) 2 500,00
  - c) 1 000,00
  - d) 5 000,00
5. Przykładem konta pozabilansowego jest konto:
  - a) „Odsetki z operacji z podmiotami niefinansowymi”,
  - b) „Zobowiązania o charakterze finansowym – udzielone”,
  - c) „Odpisy aktualizujące wartość aktywów rzeczowych”,

- d) „Wynik finansowy w trakcie zatwierdzenia”.
6. Zobowiązania banku z tytułu lokat terminowych wynoszą według wartości nominalnej 20 000,00, odsetki od tych lokat 8 000,00. Na dzień bilansowy bank wyceni zobowiązania w kwocie:
- a) 20 000,00
  - b) 8 000,00
  - c) 28 000,00
  - d) 12 000,00
7. Bank wyemitował akcje w cenie emisyjnej 120 000,00, nominalnej 100 000,00. Akcjonariusze dokonali wpłat gotówkowych za wyemitowane akcje w wysokości 70 000,00. Kapitał zakładowy banku wyniesie:
- a) 100 000,00
  - b) 120 000,00
  - c) 70 000,00
  - d) 90 000,00
8. Bank wykupił 40% głosów spółki akcyjnej. Spółka ta stała się wobec banku:
- a) jednostką zależną,
  - b) jednostką współzależną,
  - c) jednostką stowarzyszoną,
  - d) żadna z powyższych.
9. Wypłata gotówką depozytu przez przedsiębiorcę będzie zaewidencjonowana:
- a) Dt „Konto bieżące nostro”, Ct „Rozrachunki z podmiotami niefinansowymi”,
  - b) Dt „Rozrachunki z podmiotami niefinansowymi”, Ct „Konto bieżące nostro”,
  - c) Dt „Rozrachunki z podmiotami niefinansowymi”, Ct „Kasa”,
  - d) Dt „Rozrachunki z podmiotami finansowymi”, Ct „Kasa”,
10. Wartość kapitału własnego wynosi 300 000,00, zysk netto 90 000,00. Wskaźnik rentowności kapitału własnego wynosi:
- a) 3,
  - b) 3,33
  - c) 0,333
  - d) 0,3

KARTA ODPOWIEDZI

Imię i nazwisko .....

Prowadzenie rachunkowości bankowej.

Zakreśl prawidłowe odpowiedzi:

Nr zadania	Odpowiedź				Punkty
1	a	b	c	d	
2	a	b	c	d	
3	a	b	c	d	
4	a	b	c	d	
5	a	b	c	d	
6	a	b	c	d	
7	a	b	c	d	
8	a	b	c	d	
9	a	b	c	d	
10	a	b	c	d	
Razem					

6. LITERATURA

1. D. Misińska, M. Niewiadoma: Rachunkowość bankowa, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2003
2. E. Popowska, W. Wąsowski: Rachunkowość bankowa, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1999,
3. M. Smejda (red.): Podstawy rachunkowości bankowej, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2003,
4. Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r. (t. j. Dz. U. 2002 r. nr 76, poz. 694 ze zm.),
5. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t. j. Dz. U. 2002 nr 72, poz. 665 ze zm.),
6. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz. U. 1997 nr 139, poz. 933 ze zm.),
7. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 grudnia 2001 r w sprawie określenia wzorcowego planu kont dla banków (Dz. U. 2001 nr 152 poz. 1727 ze zm.),
8. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości banków (Dz. U. 2001 nr 149, poz. 1673 ze zm.),
9. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2001 r. w sprawie szczególnych zasad sporządzania sprawozdań finansowych banku i informacji dodatkowej (Dz. U. 2001 nr 149, poz. 1674 ze zm.).